

POLIS

Biblioteca

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU, Vol. 91 (2023) Nr. 4

ISSN 1811-900X

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is positioned above "Polis".

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 91 (2023) Nr. 4 (serie nouă)

Director-fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Ivan PILCHIN

Colegiul de redacție:

Elena BUTUCEL (*Servicii, Imagine*);

acad. Mihai CIMPOI;

Tatiana COȘERI (*Evaluare*);

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Dezvoltare, Inovații*);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARI (*Tehnologii, Resurse*);

Ivan PILCHIN (*Editorial, Lectură*);

Maria PILCHIN (*Programe și evenimente*);

Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

dr. Sorina STANCA (Cluj-Napoca);

Margarita ȘCELICOVA (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

prof. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică, Revista presei*);

dr. hab. Elena UNGUREANU (*Studii și cercetări*).

Revista este editată cu suportul financiar al Primăriei Municipiului Chișinău, sub egida Direcției Generale Cultură și Patrimoniu Cultural al Consiliului municipal Chișinău.

Aprobată de Consiliul științific-editorial al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Secretar general de redacție:

dr. Nadejda IVANOV

Coperta:

Valeriu HERȚA

Tehnoredactare:

Ion VĂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: (022) 22-15-30; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS

EDITORIAL

Ivan PILCHIN

Cărțile pe care nu le vom citi niciodată 5

STUDII ȘI CERCETĂRI

Mariana HARJEVSCHI

Reziliență instituțională prin intermediul
unui cadru de reglementare. 7

Natalia GOIAN, Maria BURCOVSCHI, Diana MIHĂILĂ

Impactul voluntariatului în activitatea bibliotecilor 13

TEORII ȘI PRACTICI

Lidia KULIKOVSKI

Alexe Rău – filosoful și poetul vizionar. 32

Maria PILCHIN

Cine este utilizatorul serviciilor cărții? O încercare de tipologie
a cititorului 37

INTERVIURI MAGISTRALE

Olga Romaniuk: „Cărțile sunt o fereastră larg deschisă
cătrelumea mare...” (*Consemnare: Raia ROGAC*). 42

Mariana Harjevschi: „Suntem acolo unde trebuie să fim – la
dispoziția chișinăuienilor!” (*Consemnare: Raia ROGAC*). 49

PROGRAMUL „CHIȘINĂUL CITEȘTE” 2023

Alexandru Popescu: „În romanele mele aș vrea să găsiți
o lume nouă, credibilă, care să vă miște”
(*Consemnare: Emanuela IURKIN*) 59

Liliana JUC

Întâlnirea cu scriitorul Alexandru Popescu, autorul romanului
Montana. 64

Liuba CIOBANU

Un amalgam de emoții și valori morale prin lectura cărții
Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire
de Cristina Bujor. 71

CAMPANII

Lilia DONICA

Campania *Fii deștept! Ia un card inteligent la Biblioteca Municipală*
„B.P. Hasdeu”! (ediția a IV-a) 82

OAMENII CĂRȚII

Tatiana LUCHIAN

Vasile Romanciuc, *cartea care se scrie... singură* 88

RECUPERĂRI

Vlad Pohilă (1953-2020): cronologia vieții și a creației

(*Tabel cronologic elaborat de Elena UNGUREANU*) 95

Maria PILCHIN

Vlad Pohilă la porțile (re)cunoașterii. 99

Vlad POHILĂ

Doctor Fabius 106

LANSARE DE CARTE

Lidia KULIKOVSKI

Portretul bibliografic al ultimului dac – Andrei Vartic 112

CHIȘINĂUL TEATRAL

Ivan PILCHIN

Revizorul/regizorul sufletelor moarte și vii 118

Maria PILCHIN

Teatrul social sau *Europa, quo vadis?* 122

Elena TARAGAN

Aveți ceva de declarat?: comedia unei lumi încorsetate

de aparențe. 124

RECENZII ȘI CONSEMNĂRI

Ivan PILCHIN

Wisława Szymborska: „Poezia – dar ce-i poezia?” 127

Vitalie RĂILEANU

Așa a fost să fie – un roman ce „nu poate lua

vreodată amintirile” 131

Vitalie RĂILEANU

Refinament și inteligența incomodă în poezia lui

Vasile Iustin Mija 133

Vitalie RĂILEANU

Sentiment, luciditate și Ecou sublim în poezia lui

Nicolae Cenușă 135

REVISTA PRESEI

Nelly ȚURCAN

Aplicarea inteligenței artificiale în biblioteci. 138

CZU 028=135.1

CĂRȚILE PE CARE NU LE VOM CITI NICIODATĂ

Ivan PILCHIN,
redactor-șef

În capitolul „Despre studiu” din celebra carte de *Eseuri* (1625) a cărturarului și filosofului englez Francis Bacon putem întâlni una dintre cele mai des citate judecăți (și, într-o anumită măsură, recomandări) cu privire la lectură:

„Nu pentru a contrazice și a nega, nici pentru a crede și a lua ca atare, nici pentru a purta conversații și raționamente ar trebui să citești, ci pentru a cântări și a medita. Unele cărți trebuie gustate, altele trebuie înghițite, iar altele trebuie mestecate și digerate; adică unele cărți ar trebui citite doar parțial; altele trebuie citite, dar fără zel; iar unele ar trebui citite în întregime, cu sârguință și atenție”.

Chiar dacă „citolul îl face pe om împlinit [de cunoaștere]”, Francis Bacon pune aici problema unei selecții riguroase a cărților pentru lectură și a beneficiilor pe care le pot oferi diferite genuri de carte: „Istoria ne face înțelepți; poezia – ingenioși; matematica – perspicace; filosofia naturii ne oferă profunzime; filosofia morală – gravitate; logica și retorica – capacitatea de a argumenta”.

Francis Bacon surprinde și o anumită trăsătură a Epocii Elisabetane, în care diversitatea producției editoriale și necesitatea unui consum responsabil (în termenii zilelor noastre) al acesteia erau determinate de dezvoltarea industriei de carte (un eveniment major în istoria culturală a Angliei din acea perioadă a fost deschiderea celor două tipografii pe lângă universitățile Cambridge, în 1583, și Oxford, în 1585, specializate în editarea cărții de știință). Explozia pieței editoriale, odată cu apariția tiparului, a fost, după cum se știe, și unul dintre factorii transformării de paradigmă culturală, de accelerare a schimbului de idei și de diseminare a ideilor umaniste specifice Epocii Renașterii.

La mai bine de 400 de ani, un alt savant britanic, celebrul fizician Stephen Hawking, în ultima sa carte de popularizare a științei, intitulată *Răspunsuri scurte la marile întrebări* (2018), revine la problema cunoașterii și a numărului de cărți care a atins cote incomensurabile cu potențialul uman de asimilare:

„În secolul al XVIII-lea, potrivit unor informații, trăia un om care a citit toate cărțile. Dar în zilele noastre, citind chiar și câte o carte pe zi, ai avea nevoie de sute de mii de ani pentru a citi toate cărțile din colecția Bibliotecii Naționale. Însă, cu timpul, vor fi scrise și publicate mult mai multe cărți. Prin urmare, nimeni nu se va putea considera expert decât într-un domeniu foarte îngust al cunoașterii umane. Astăzi, suntem nevoiți să ne specializăm în domeniul din ce în ce mai înguste. Probabil, în viitor, aceasta va deveni o problemă gravă”.

La aceeași dilemă revine și Umberto Eco. Despre „toate cărțile pe care nu le-am citit” Umberto Eco discută împreună cu Jean-Claude Carrière în cartea *Nu sperați că veți scăpa de cărți. Convorbiri moderate de Jean-Philippe de Tonnac* (2009). Articolele sale cu titluri similare – „Câte cărți nu am reușit să citim?” (1997) și „Despre cartea pe care nu ați citit-o” (2007) – au devenit parte a volumelor sale de publicistică și eseuri *Pliculețul Minervei* (1999) și *Cronicile unei societăți lichide* (2016). Revenirea, de cel puțin trei ori, la același subiect, demonstrează, în cazul lui Umberto Eco, nu doar o preocupare permanentă (și, important, profesionistă) pentru chestiunea lecturii, ci pune în discuție și o anumită asumare a stării postmoderne de relativizare a canoanelor lecturale, o depășire a complexelor false în legătură cu obligativitatea de a cunoaște anumite cărți, o libertate a unui surfing printre întinderile infinite ale patrimoniului intelectual al umanității. Umberto Eco nu se simte resemnat nici în fața bibliotecii personale cu mai bine de 50 de mii de volume, considerând că și cărțile, pe care oamenii nu le-au citit sau nu au reușit încă să le citească, acționează asupra lor în cel mai profund mod. Hedonismul intelectual al lui Umberto Eco se conjugă aici, găsind un mijloc de aur, cu stoicismul său de lector:

„Aș vrea să liniștesc cititorii. Poți fi educat, citind zece cărți diferite și citind o carte de zece ori. Singurii oameni care trebuie să-și facă griji în această privință sunt cei care nu citesc deloc. Însă tocmai din acest motiv ei sunt singurii care sunt absolut calmi”.

CZU 021:027.52(478-25)=135.1

REZILIENȚĂ INSTITUȚIONALĂ PRIN INTERMEDIUL UNUI CADRU DE REGLEMENTARE

*Dr. Mariana HARJEVSCHI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

Anul 2021 a fost un an neobișnuit, un an post-pandemic. Anul 2022 a fost marcat și umbrat de războiul din Ucraina. Iar 2023 a fost un an al revizuirii, al schimbării și rezilienței. Expusă multiplelor provocări externe, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a făcut tot ce e posibil ca în anul 2023 să se ia măsuri prompte pentru a facilita depășirea crizelor sau situațiilor imprevizibile cu care s-a confruntat orașul sau biblioteca, pentru a trece ferm pe un teren al rezilienței și a consolidării instituționale.

Dezvoltarea accelerată a cadrului de reglementare, capacitatea de a identifica finanțatori externi și a oferi soluții bazate pe IT – toate au devenit o condiție *sine qua non* de rezistență în fața șocurilor pieței sociale, provocărilor economice, dificultăților culturale etc. În anul 2024, sub umbrela multor inițiative lansate în 2023, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” va rezista. Multiplele documente elaborate de echipa BM au avut în vizor asigurarea unei instituții consolidate, reziliente, avansând transformarea digitală drept un traseu pe care îl vom urma și de care se va ghida Biblioteca în 2024.

În perioada august-septembrie 2023, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a realizat *Barometrul lecturii* – un studiu amplu de cercetare a lecturii, pentru a afla ce citesc, de ce citesc, cum și de unde își aleg cărțile cititorii bibliotecii. Cei 737 de respondenți (cu vârste

---

Expusă multiplelor provocări externe, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a făcut tot ce e posibil ca în anul 2023 să se ia măsuri prompte pentru a facilita depășirea crizelor sau situațiilor imprevizibile cu care s-a confruntat orașul sau biblioteca, pentru a trece ferm pe un teren al rezilienței și a consolidării instituționale.

---

de peste 17 ani, constituind 0,94% din utilizatorii activi ai BM) au oferit răspunsurile, care au permis determinarea comportamentului de lectură al cititorilor, investigarea obiceiurilor de lectură, identificarea motivației lecturii, studierea tipologiei de lectură, examinarea consumului de carte asociat altor produse, estimarea organizării animațiilor literare, inclusiv determinarea gradului de utilizare a bibliotecii. Rezultatele ne-au sugerat că deși lectura ocupă un loc destul de important în viața comunității, persistă totuși nevoia stringentă de promovare intensă a culturii lecturii, inclusiv actualizarea și reînnoirea permanentă a colecțiilor de carte cu cele mai recente apariții editoriale, dotarea spațiilor atractive, procurarea celor mai moderne tehnologii, lansarea serviciilor inovative și formarea bibliotecarilor empatici, care promovează lectura.

La fel, împreună cu „ABP Project” S.R.L., a fost realizat studiul de fezabilitate *Modernizarea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* (inclusiv rețeaua de 27 filiale). Elaborarea studiului de fezabilitate a constituit promisiunea dezvoltării bibliotecii „ca un serviciu public de asigurare a accesului la lectură și dezvoltare a interesului pentru informare, un hub de învățare, educare, cercetare, animare culturală, precum și un centru pentru sporirea capacităților de implicare a chișinăuienilor în transferul de cunoștințe

---

Deși lectura ocupă un loc destul de important în viața comunității, persistă totuși nevoia stringentă de promovare intensă a culturii lecturii, inclusiv actualizarea și reînnoirea permanentă a colecțiilor de carte cu cele mai recente apariții editoriale, dotarea spațiilor atractive, procurarea celor mai moderne tehnologii, lansarea serviciilor inovative și formarea bibliotecarilor empatici, care promovează lectura.

și schimb cultural, atât prin mijloace clasice, contemporane, cât și digitale”. Realizarea unui spațiu smart, sustenabil și prietenos cu mediul înconjurător în punctul-cheie al orașului va oferi experiențe și conținut educativ, reprezentând un centralizator al evenimentelor culturale locale, acționând ca un ghid informațional și un liant între cetățeni și autorități. Acest document ne-a permis analiza stării actuale a Bibliotecii Municipale (inclusiv filialele) și elaborarea unei viziuni privind dezvoltarea durabilă a instituției; fundamentarea

necesității investițiilor economice, biblioteconomice, culturale, arhitecturale ale BM pentru modernizarea rețelei de biblioteci-filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din mun. Chișinău, inclusiv a spațiului pentru noul Sediul Central al instituției și identificarea posibilităților de extindere a serviciilor culturale, educaționale,

alfabetizare digitală prin revitalizarea clădirii și transformarea acesteia într-un spațiu cultural urban modern.

Strategia de comunicare (2023-2027), elaborată la începutul anului 2023 cu implicarea expertului dr. hab. Constantin Marin, a oferit sprijin dezvoltării multidimensionale a BM „B.P. Hasdeu” pentru fortificarea identității instituționale; pentru conversiunea acesteia în imagine instituțională internă și externă propice realizării vocației sociale, comunitare, culturale și profesionale a instituției; pentru încurajarea dialogului continuu al bibliotecii în ansamblu ca entitate complexă cu structurile ei interne, cu angajații și publicul-țintă extra-instituțional. Prezenta strategie oferă o viziune integratoare asupra comunicării, aceasta fiind focalizată pe asigurarea schimbărilor de natură cognitivă, mentală și comportamentală în raport cu BM atât la scara internă, cât și la cea externă. Ea a fost concepută drept instrument de optimizare a informării și comunicării la BM. Metodele și mecanismele de comunicare invocate sunt estimate și conformate printr-un *Plan de comunicare* bazat pe necesitățile curente dictate de promovarea mai accentuată a identității instituționale a BM.

În acest demers privind fortificarea identității instituționale se înscrie și elaborarea *Manualului de identitate vizuală*. Prima ediție a acestui manual a servit drept un instrument util de informare, promovare și comunicare cu utilizatorii. Conținutul manualului a fost și rămâne o sursă valoroasă de relaționare cu partenerii interni și externi, iar aplicarea sa corectă și consecventă reușește să creeze un impact de durată în comunitatea chișinăuiană, oferind instituției noastre o imagine atractivă, pozitivă și puternică. Noua ediție a *Manualului de identitate vizuală* dezvoltă brandul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” într-o manieră detaliată, elegantă și concisă, întrunește elementele originale și unice, armonizându-le cu alte elemente identitare instituționale. Evidențiind evoluția activităților bibliotecii și oferind soluții la noile cerințe într-o abordare inovativă și creativă, noul manual aduce o dimensiune mai exactă asupra complexității rețelei de biblioteci, remodelând creativitatea și rigoarea pentru a ne focusa pe brand și a-l face în continuare cunoscut, respectat, urmat și îndrăgit în comunitate.

Actualizarea *Regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice* din cadrul rețelei Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” reprezintă actualmente un cadru comprehensiv, ce va reglementa într-o formulă nouă organizarea și funcționarea

bibliotecilor-filiale, contribuind, în ultimă instanță, la realizarea misiunii lor în comunitate.

Termenul-cheie ce ne-a ghidat pe noi ca și echipă a BM, în anul 2023, a fost *reziliența*, importanța căreia a fost sesizată inițial în diverse instruiri, dar și, ulterior, în alimentarea potențialului nostru de a ne adapta și de a transforma crizele în lecții, iar provocările în experiențe de învățare.

Viața în secolul al XXI-lea este foarte solicitantă. Facem din ce în ce mai greu față solicitărilor lumii moderne. Ținând cont de provocările timpului, la început de an, am setat în *Planul anual al instituției* să organizăm și să ne implicăm în diferite activități

Termenul-cheie ce ne-a ghidat pe noi ca și echipă a BM, în anul 2023, a fost *reziliența*, importanța căreia a fost sesizată inițial în diverse instruiri, dar și, ulterior, în alimentarea potențialului nostru de a ne adapta și de a transforma crizele în lecții, iar provocările în experiențe de învățare.

pentru a deveni mai rezilienți (în speranța să contribuim, prin biblioteci, la creșterea rezilienței sectorului cultural din municipiul Chișinău), să asigurăm un cadru necesar creșterii rezilienței la potențialele crize. În acest sens, doamna dr. Lidia Kulikovski a organizat un training dedicat rezilienței instituționale. În revista *BiblioPolis*, au fost publicate articolele *Reziliența profesională*

semnat de dr. Lidia Kulikovski și *Scritura și lectura ca forme ale rezilienței intelectuale* semnat de Maria Pilchin. Întâlnirea de la Teatrul Dramatic de Stat Rus „A.P. Cehov” cu regizorul Mihai Țărnă și dialogul său cu scriitoarea Maria Pilchin a consolidat ideea de convertire a provocărilor actuale în șanse de realizare a potențialului creativ. Cele trei filme vizionate (*Triloghia*, *Reziliența* și *Plasatoarea*, scenariu și regie de Mihai Țărnă) explorează un fascinant orizont de spiritualitate înfripat în jurul sacralului, al simbolurilor și miturilor creatoare, definitiv atît pentru existența unui autentic *homo religiosus*, cât și pentru cea a lumii secularizate.

Despre același termen – reziliența – s-a discutat la nivel de dezvoltare a infrastructurii. În acest sens, cu susținerea Agenției Turce de Cooperare și Coordonare în Republica Moldova (TIKA), a fost reparată Biblioteca „Mihail Ciachir” (cu un buget estimativ de 645 mii de lei). De asemenea, prin obținerea finanțării din partea Primăriei municipiului Chișinău, a fost finalizată reparația Bibliotecii „Mihail Lomonosov” (începută în 2021).

Infrastructura comunitară ar trebui să fie dezvoltată cu gândul la comunitate. Cu această mentalitate – deschisă, agilă, orientată

pe parteneriate – e important să consolidăm și reziliența infrastructurii. Astfel, în cadrul proiectului „Bibliotecile aduc schimbarea în comunitate în timpul crizei refugiaților”, implementat de Centrul de Drept al Femeilor / Women’s Law Center în parteneriat cu Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova și cu suportul financiar al International Rescue Committee, la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” a fost inaugurat un spațiu sigur pentru femei și copii.

„Colocviile de vară” din anul 2023 au avut drept generic *Cartea: din interior și dintr-o parte*, care a fost abordat în cadrul diverselor formate de discuții profesionale: de la dezbateri despre cartea *Biblioteca* de Mircea V. Ciobanu, la talk-show despre serviciile de lectură la BM; de la lansarea Clubului de lectură pentru bibliotecari „Forzaț”, la vizite ale spațiilor educaționale pentru a descoperi noi parteneri; de la vernisarea expoziției „Cluburi de lectură, ateliere de lectură la Bibliotecă”, la Masă rotundă „Finanțarea și gestionarea resurselor informaționale la Bibliotecă”. Talk-show-ul „Cum creăm și organizăm serviciile de lectură?” a motivat echipa Bibliotecii Municipale să continue demersul său de sistematizare a formelor și metodelor de activități cu publicul, să unifice limbajul animației, să stabilească metodologia de organizare și desfășurare a serviciilor de lectură. Prima sesiune a fost atât de intrigantă pentru bibliotecari, că a fost necesară continuarea lor, aducând astfel în discuție modele de animare cu publicul pentru a consolida interesul față de lectură în rândurile generației în creștere, pentru a stimula în rândul elevilor inițiativele creative, gândirea critică și libertatea de exprimare.

Conferința BM este unul dintre cele mai importante evenimente ale instituției noastre, care adună laolaltă liderii și inovatorii din breasla biblioteconomică. Conferința BM este o platformă în care ne întâlnim pentru a face schimb de idei, pentru a ne prezenta reușitele sau, pur și simplu, pentru a veni cu soluții la provocările cu care ne confruntăm. Cele două evenimente – Târgul de idei „Biblioteca pentru comunitate” și Conferința anuală „Biblioteci sustenabile. Biblioteci reziliente” – au fost atractive prin organizare și utile pentru împărtășirea experiențelor. Ne-am conectat la documentele IFLA și EBLIDA, pe care le considerăm instituții-cheie ale domeniului, pentru a ne ghida în această lume plină de haos și instabilitate.

Solidaritatea noastră cu colegii de breaslă și împărtășirea experiențelor cu ei ne poate ajuta în fortificarea domeniului nostru. Oare nu aceasta este viziunea noastră de viitor – să avem un domeniu puternic și unit care alimentează comunitățile, oferindu-le oportunități de alfabetizate, informare și participare? Un mod eficient de a ne spori capacitatea de reziliență constă în consolida-

---

Solidaritatea noastră cu colegii de breaslă și împărtășirea experiențelor cu ei ne poate ajuta în fortificarea domeniului nostru. Oare nu aceasta este viziunea noastră de viitor – să avem un domeniu puternic și unit care alimentează comunitățile, oferindu-le oportunități de alfabetizate, informare și participare?

---

rea legăturilor de parteneriat, pentru că acestea permit atenuarea și chiar înfruntarea situațiilor dificile. Așa că le-am salutat la Conferința BM pe Olga Romaniuk, director general al Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev (Ucraina), Olga Dudok, director adjunct al Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev (Ucraina) și Olena Osmachkina, șef Secție tehnologia informației a Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev (Ucraina).

Paradigmele evoluțiilor în cadrul instituției noastre au schimbat și au ajustat ritmurile de dezvoltare, iar flexibilitatea, adaptabilitatea și reziliența au devenit factori imperativi pentru o supraviețuire instituțională. Multiplele reușite au rezultat în conștientizarea importanței vitale de a planifica minuțios proiectele investiționale și transformarea digitală. Fiind elemente de bază în diverse proiecte investiționale și colaborări externe, aplicații bazate pe tehnologii, studii de fezabilitate, concluzii ale unor cercetări aprofundate au reprezentat instrumentațiile care vor permite aplicarea deciziilor stimulate în 2023. Impactul este diferența pe care îl putem sesiza în indicatorii de performanță. Adoptând o abordare holistică de-a lungul anului, am atins o cifră mai mare vizavi de creșterea numărului de utilizatori (123186 de utilizatori activi) și de creșterea împrumutului de resurse informaționale (1094883 de împrumuturi), iar vizitele au ajuns la cota de 1033846. Interpretarea și îndreptarea în direcția potrivită a rezultatelor ne va aduce, cu siguranță, o schimbare reală în biblioteca noastră.

Sintetizarea evenimentelor, care au avut drept motiv sau fundament reziliența, e un prilej de a ne exprima recunoștința pentru implicarea și activitatea rodnică a colegilor-bibliotecari, pentru devotamentul și susținerea partenerilor, care ne ajută să oferim servicii de calitate comunității chișinăuiene.

CZU 021.2:027.52(478-25)=135.1

IMPACTUL VOLUNTARIATULUI ÎN ACTIVITATEA BIBLIOTECILOR

Natalia GOIAN, dr. în pedagogie;

*Maria BURCOVSCHI, șef serviciu,
Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”;*

Diana MIHĂILĂ, șefa Bibliotecii Publice Văsieni

Rezumat: Articolul este o primă încercare de a atrage atenția asupra unui aspect important – *voluntariatul în activitatea bibliotecilor*. Analizând lucrările publicate până în prezent, am constatat că problema în cauză nu este elucidată suficient în bibliotecile publice rurale, dar și în alte biblioteci.

Cuvinte-cheie: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, biblioteca publică rurală, voluntariat, muncă voluntară, formatori comunitari, tehnici de recrutare a voluntarilor.

Summary: The article is a first attempt to draw attention to an important aspect – volunteerism in the activity of libraries. Analyzing the works published so far, we found that the issue in question is not sufficiently elucidated in rural public libraries, but also in other libraries.

Keywords: Municipal Library “B.P. Hasdeu”, rural public library, volunteering, voluntary work, community trainers, volunteer recruitment techniques.

Istoria voluntariatului își are începutul în prima jumătate a sec. al XIX-lea, când s-au format primele asociații caritabile pentru a-i ajuta pe cei nevoiași. Acțiunile de voluntariat iau amploare în anii 1920-1930, fiind privite ca o modalitate de a lega prietenii între tineri din diferite țări, cât și pentru a aduce beneficii foarte importante societății.

Fiind cointeresate de problema în cauză, în cadrul studiilor de masterat, a fost realizat un studiu care să elucideze problema voluntariatului în bibliotecile publice rurale (D. Mihăilă) și în Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (în continuare – BM) (M. Burcovschi). Acest interes a fost generat și de faptul că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” are o interesantă experiență în această direcție, sub aspect practic și teoretic. Un impact deosebit au publicațiile la temă, care aparțin doamnelor Lidia Kulikovski și Tatiane Coșeri.

Noțiunea de „voluntariat” este studiată de mulți cercetători. Nu există definiții formale ale voluntariatului în toate țările în care acest proces are loc; mai degrabă – acolo, unde există o bază

legală pentru activitățile de voluntariat. Voluntariatul este puternic influențat de istorie, politică, religie, cultură și de ceea ce se înțelege prin voluntariat. În Republica Moldova, conceptul de voluntariat a fost inițiat în anul 2005 la inițiativa Asociației „Tinerii pentru dreptul la viață” care, împreună cu un grup mic de organizații, a creat coaliția pentru promovarea legii și activităților de voluntariat. Cooperarea fructuoasă a Coaliției Voluntariat cu Parlamentul s-a materializat în elaborarea Legii voluntariatului, care a fost adoptată la 28 mai 2010. După anii 2016-2017, voluntariatul la BM dobândește o mai largă activitate în colectarea de date, recomandări și soluții, politici pentru a îmbunătăți cadrul general de funcționare a voluntariatului pe bază legală. „Voluntar” poate fi orice cetățean al Republicii Moldova sau un cetățean străin, care se implică în activități de voluntariat în sprijinul solidarității civice.

În studiile privind dezvoltarea activității de voluntariat, autoarea Tatiana Coșeri prevede o dezvoltare continuă și prosperă a calității prestării serviciilor de voluntariat în biblioteci prin publicarea mai multor articole în reviste de specialitate, împărtășirea experiențelor, ideilor, activităților proprii. Publicarea articolelor permite să se facă vizibilă activitatea de voluntariat în rețeaua de biblioteci-filiale ale BM, precum și de a folosi recunoașterea de către membrii comunității. „Munca voluntară presupune realizarea unei activități fără recompensă, reprezentând un interes față de problemele societății sau față de una dintre acestea. (...) A face ceva ca voluntar înseamnă, în primul rând, că îți pasă de o problemă cu care ceilalți se confruntă” [1]. Faptul că tot mai mulți cetățeni se implică în acțiuni de voluntariat, iar munca lor devine tot mai apreciată, este, de fapt, o dovadă a maturității sociale și culturale a cetățenilor Republicii Moldova.

Ariile de implicare ale voluntarului sunt diverse și se extind în funcție de prioritățile bibliotecii: activități extra muros, servicii la distanță, extinderea orelor de funcționare ale bibliotecilor pentru utilizatori, implicarea în programe și activități de animație, servicii digitale, activități de relații publice, educarea tehnologică a utilizatorilor, organizarea lecturii în perioada estivală, culegerea de texte, traducerea materialelor etc.

Pe baza tendințelor progresiste la nivel educațional și cultural, doamna Lidia Kulikovski, director adjunct al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, trasează un șir de obiective pentru

bibliotecile publice: organizarea serviciilor de interes comunitar, transformarea bibliotecarilor în formatori comunitari, extinderea canalelor de comunicare cu cetățenii prin intermediul activităților de voluntariat, creșterea vizibilității bibliotecii și acceptarea lor ca instituții culturale cu funcții importante în mediul social și educațional. Pentru angajații din biblioteci este important ca fiecare voluntar în parte să găsească motivele sale personale de dezvoltare sau împlinire, deoarece voluntariatul trebuie să aducă beneficii bilaterale atât comunității, cât și voluntarului.

Voluntarii trebuie să înțeleagă rolul bibliotecii în societate, activitatea pe care urmează s-o desfășoare, cât și misiunea bibliotecii. Pentru a identifica activitățile în care credem că se poate implica un voluntar, trebuie să întreprindem următorii pași:

- *Pasul 1*: alocarea timpului pentru a reflecta asupra misiunii, valorilor, viziunii și obiectivelor bibliotecii;
- *Pasul 2*: organizarea unui sondaj (administrație, angajați, voluntari actuali) pentru a identifica domeniile și activitățile în care implicarea voluntarilor ar crea valoare și ar contribui la realizarea misiunii instituției;
- *Pasul 3*: elaborarea unei liste de sarcini pentru voluntari;
- *Pasul 4*: redactarea unei scrisori de bun venit pentru voluntar în echipa instituției gazdă; prin această scrisoare, administrația bibliotecii mulțumește voluntarului că a ales să se alăture echipei.

E foarte dificil de atras voluntari pentru sarcini foarte complexe. De multe ori, voluntarii sunt văzuți (în lipsa unor fonduri) ca un locțiitor de titular pentru angajați. În realitate, voluntarii sunt necesari chiar și în cazul în care există suficiente fonduri pentru desfășurarea activităților cu personalul angajat. Voluntarii dau și trebuie să dea o altă dimensiune activităților, decât cea dată de angajați. Or, ei au posibilitatea de a face mai mult, decât prin simpla implicare a salariaților. Ei pot fi pensionari sau studenți, de etnii diferite, din diferite categorii sociale – fapt care duce la dezvoltarea mai multor puncte de vedere, mai multor idei. Aceste abilități pot fi concrete: traducător, designer, animator etc.

Perspectivile de dezvoltare a activității de voluntariat sunt mari și ar trebui valorificate pe deplin. Odată ce bibliotecile publice au căpătat statut de centru comunitar, ele au devenit locul unde se vociferează și nasc ideile comunitare, o platformă, un mediu ideal pentru implicarea în acțiuni de voluntariat.

În Republica Moldova, nu a fost cercetat conceptul și impactul voluntariatului în bibliotecile publice – nici în cele orășenești și nici în cele rurale.

Cetățenii devin voluntari pentru o cauză nobilă. Este important ca ei să cunoască dacă nevoile instituției corespund aptitudinilor, cunoștințelor și necesităților pe care le au. Contribuțiile activității de voluntariat sunt considerabile. Și acest lucru este vizibil în biblioteci. Putem evidenția mai multe biblioteci rurale din țară care au deja o experiență și un impact deosebit în promovarea voluntariatului în biblioteci. Spre exemplu, voluntari pot fi utilizatorii adolescenți care sunt implicați în campanii de advocacy, campanii de sensibilizare a comunităților, în calitate de moderatori ai serviciilor de bibliotecă; cei de vârstă pensionară se implică activ în calitate de mentori ai grupurilor de inițiativă comunitară inițiate pe lângă bibliotecile publice. Printre bibliotecile publice rurale putem menționa Biblioteca Publică din Văsieni și din Ialoveni. Ambele sunt un exemplu elocvent de bibliotecă dinamică, activă, deschisă spre colaborare și implicare comunitară, un hub comunitar și cultural, un spațiu de recreere și de învățare liberă, o bibliotecă-forum de dezbatere pentru activități civice, un loc prietenos în care membrii comunității (uniți într-o rețea de voluntari, susținători ai bibliotecii) își expun și pun în aplicare ideile și inițiativele comunitare. Biblioteca Publică Văsieni recunoaște importanța și valoarea voluntariatului în dezvoltarea comunitară, își conștientizează rolul și își valorifică poziția și resursele de reprezentant al schimbării în comunitate prin susținerea activă a dezvoltării și promovării voluntariatului în plan local și regional.

Un serviciu de voluntariat, care activează din anul 2017, este *Clubul tinerelor mămici din Văsieni*. În cadrul clubului, se desfășoară activități, discuții, dezbateri cu sloganul “Prinde inițiativa! Împreună, pentru o comunitate dezvoltată!”, amenajarea parcurilor din localitate, participarea activă în organizarea campaniilor și târgurilor de caritate, participarea în proiecte de modernizare a spațiilor din bibliotecă, participarea la trainingurile organizate în bibliotecă etc. *Consiliul Local de Tineret din Văsieni* (un alt grup de voluntari) derulează Programul „Nocturna bibliotecilor” – un program nou, interesant, având menirea de a satisface necesitățile utilizatorilor.

Clubul de animație – acest serviciu a fost implementat în Biblioteca Publică Văsieni împreună cu voluntarii, fiind preluat

din practica altei biblioteci. Activitățile organizate sunt destinate copiilor de toate vârstele. *Tabăra de vară* derulată de Biblioteca Publică Văsieni împreună cu Consiliul Local de Tineret are scopul de a implica tinerii în activitățile bibliotecii, le dă posibilitatea de a petrece timpul în vacanță – interesant și interactiv, prin lectură și distracție.

Voluntarii Bibliotecii Publice Dănceni (r. Ialoveni) dețin abilități, competențe și interes pentru a dezvolta imaginea de bibliotecă modernă, dar și pentru a contribui la păstrarea utilizatorilor, la atragerea de noi utilizatori și voluntari în mediul online.

Experiența persistă și în alte localități. În satul Molești (r. Ialoveni) a fost creat grupul de voluntari *BibliOstașii lecturii* – o organizație a adolescenților care activează în cadrul bibliotecii. Grupul este constituit din 7 tineri pasionați de lectură. Voluntarii sunt implicați în procesul de organizare și promovare a serviciilor noi – în activități extra muros, în *Ora de poveste*, *Ziua cititului cu glas tare* etc.

În cadrul Bibliotecii Publice din satul Costești (r. Ialoveni), grupul de inițiativă *Speranța* (8 tinere voluntare) a reparat și a readus la viață 60 de cărți din bibliotecă pentru ca cititorii să poată beneficia de literatură pe o perioadă mai îndelungată. Activitatea s-a desfășurat sub genericul “Cartea cere ajutor”. Pe lângă activitățile proiectului, echipa a decis să se implice și în activitățile Săptămânii Naționale a Voluntariatului pentru a promova spiritul de echipă și mobilizarea comunitară.

Biblioteca Publică Zâmbreni (r. Ialoveni) susține și promovează conceptul de voluntariat. O tânără artistă a decis să își exerseze măiestria în pictură și a dat un suflu nou aspectului bibliotecii, pictând sticla de la geamuri și uși, făcând astfel biblioteca mai ademenitoare pentru utilizatori. Tinerii din Consiliul local al Tinerilor Zâmbreni au implementat două proiecte în incinta bibliotecii: crearea și dotarea unui spațiu de recreere și îmbogățirea fondului de carte cu literatura captivantă. Pe lângă aceasta, ei au desfășurat ateliere de creație pentru copii, zile distractive și proiecții de film.

Biblioteca Publică Nimoreni (r. Ialoveni) implică voluntarii la activități în aer liber, menite să iasă din tipare și să atragă categorii noi de public. Iar la Biblioteca Publică Molovata (r. Dubăsari) derulează Programul „Cărțile vorbesc” în cadrul Clubului local de lectură „Molovata citește”. Voluntarii clubului promovează lectura,

împărtășesc impresiile despre cărțile citite, se distrează și își petrec timpul împreună cu prietenii.

Biblioteca Publică Gura Bâcului (r. Anenii Noi) are o experiență foarte interesantă în conlucrarea cu voluntarii. În cadrul serviciului de bibliotecă „Învățăm de la cei ce știu”, voluntarii sunt încadrați în calitate de moderatori ale serviciilor. Trei voluntari, având abilități în domeniul fotografiei și TIC, formează abilități asemănătoare și altor utilizatori. Un alt exemplu ar fi ședințele ordinare cu genericul „Sănătatea este prioritară”, moderatorii ședințelor fiind cadrele medicale locale care se află la pensie – în acest fel, biblioteca încurajează conceptul de îmbătrânire activă.

Voluntariatul este răspunsul la problemele și schimbările rapide prin care trec bibliotecile rurale, dar și comunitățile pentru care activează. Iar viitorul bibliotecilor ține, în mare parte, și de dezvoltarea conceptului de *voluntariat continuu*. Această experiență este urmată și de bibliotecile din alte localități. Un exemplu poate fi Biblioteca Publică Chirca (r. Anenii Noi), unde voluntarii susțin toate activitățile care se desfășoară în cadrul instituției. Doi voluntari fac fotografii de la evenimente, alți trei voluntari ajută la aranjarea lucrurilor în bibliotecă, la amenajarea și reparația bibliotecii.

Biblioteca Publică Bașcalia (r. Basarabeasca) se implică, împreună cu voluntarii, în diverse activități care abordează problemele sociale: lectură la domiciliu pentru persoanele aflate în incapacitatea de a se deplasa, ajutor la teme copiilor ai căror părinți sunt peste hotare etc. Un exemplu frumos îl constituie Programul „Garderoba socială”. Scopul acestui serviciu este de a ajuta copiii din familii social vulnerabile.

Biblioteca Publică Ursoaia (r. Cahul) reprezintă un spațiu cultural de recreere și învățare, o instituție adaptată nevoilor comunității și deschisă spre rezolvarea problemelor locuitorilor prin oferirea serviciilor specifice, precum și a unei ambianțe prietenoase pentru formarea și susținerea rețelei de voluntari, care își exprimă și pun în aplicare ideile și inițiativele comunitare.

În cadrul Bibliotecii Publice din satul Brânzeni (r. Edineț), grupul de inițiativă „Aripi de viață” (5 tineri), în Săptămâna Națională a Voluntariatului, a inițiat mai multe activități de salubritate pe teritoriul localității (au adunat deșeuri din locurile publice, au amenajat izvoarele etc). O altă activitate a fost dedicată Zilei Mediului, în cadrul căreia s-a organizat concursul online cu genericul „Micii salvatori ai mediului”.

O altă experiență importantă în implicarea voluntarilor în activitatea bibliotecii este cea promovată la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Pentru a face vizibilă această experiență, am întreprins un studiu care a cuprins întreaga rețea de biblioteci-filiale (în total – 27), creând un ansamblu coerent și funcțional al unei instituții patrimoniale și de cercetare. Pentru realizarea studiului a fost folosită metoda chestionarului prin care s-a făcut analiza implementării serviciilor de voluntariat la BM.

Scopul cercetării: analiza implementării serviciilor de voluntariat la BM pentru eficientizarea și extinderea serviciilor de voluntariat.

Obiectivele cercetării: 1) măsurarea satisfacției personalului de bibliotecă, ca urmare a prestării serviciilor de voluntariat în bibliotecile publice; 2) identificarea unei modalități concrete de optimizare a serviciului de voluntariat în bibliotecă; 3) producerea cunoașterii și utilizării serviciilor de voluntariat, furnizate prin intermediul bibliotecii.

Metodologia cercetării: a) metoda de informare utilizată s-a bazat pe *analiza rapoartelor* anuale ale BM privind activitatea filialelor cu scopul de a diagnostica activitățile de voluntariat; *analiza planului și strategiei* de dezvoltare a bibliotecii; *analiza de conținut* a cadrului de politici din domeniul serviciilor pentru a aprecia calitatea și eficiența lor; b) metodele de cercetare bazate pe experiență au fost observarea, comparația, clasificarea, utilizate la elaborarea sondajului și la prezentarea materialului ce se referă la fapte; c) metodele teoretice (analiza și sinteza, analiza de conținut, generalizarea informației) au fost utilizate la realizarea obiectivelor și la ordonarea materialului selectat; d) metoda de obținere a datelor este *ancheta organizată*, iar instrumentul folosit în culegerea informațiilor este *chestionarul*. Chestionarul a fost distribuit în format electronic unui eșantion format din managerii bibliotecilor-filiale ale BM. Pe baza acestor răspunsuri (dacă ar fi să calculăm un răspuns „mediu”) rezultă că, în 2018, în bibliotecile-filiale au fost derulate 6 proiecte cu privire la activitățile de voluntariat, în care s-au implicat 178 de voluntari (aproximativ 28 de voluntari per proiect), cu participare a 6 coordonatori-bibliotecari de voluntariat (câte 1 per proiect).

Analizând studiul de caz cu privire la necesitatea prestării serviciilor de voluntariat în biblioteci, s-a observat cât de variate sunt motivele care stau la baza luării deciziei de a deveni voluntar.

Important este că fiecare utilizator al bibliotecii identifică o motivație proprie pentru a deveni voluntar. Eșantionul a fost reprezentat de 27 de subiecți, în funcție de vârstă, gen, așa cum reiese din datele statistice ale managerilor filialelor BM.

Informația pe care am urmărit s-o obținem în urma acestei cercetări, este oglindită de scopul și obiectivele formulate, ce trebuia să-și găsească răspunsul corespunzător în conținutul întrebărilor chestionarului. Astfel, întrebarea nr. 1, cu rol introductiv, a avut ca scop să aflăm gradul de interes față de cercetarea întreprinsă.

După cum vom arăta în continuare referitor la conținutul cercetării, fiecare întrebare este formulată cu referire la necesitatea prestării serviciilor de voluntariat în biblioteci publice. Înainte de toate, am analizat obiectivele urmărite în cercetare, ținând cont de principiul exactității (în măsura în care bibliotecile conștientizează necesitatea prestării serviciilor de voluntariat).

Menționăm faptul că *structura chestionarului* a fost alcătuită după o studiere amănunțită a literaturii de specialitate autohtonă și internațională.

Întrebarea nr. 2 a fost: *Biblioteca dvs. prestează servicii de voluntariat?* Cu ajutorul acestei întrebări aflăm gradul de utilizare a serviciilor de voluntariat în bibliotecă. Din eșantionul supus cercetării, marea majoritate a filialelor din rețeaua Bibliotecii Municipale (61,9%) prestează servicii de voluntariat. 38,1% din filiale nu prestează servicii de voluntariat. Considerăm acest procentaj obiectiv în condițiile în care biblioteca nu deține titlul de

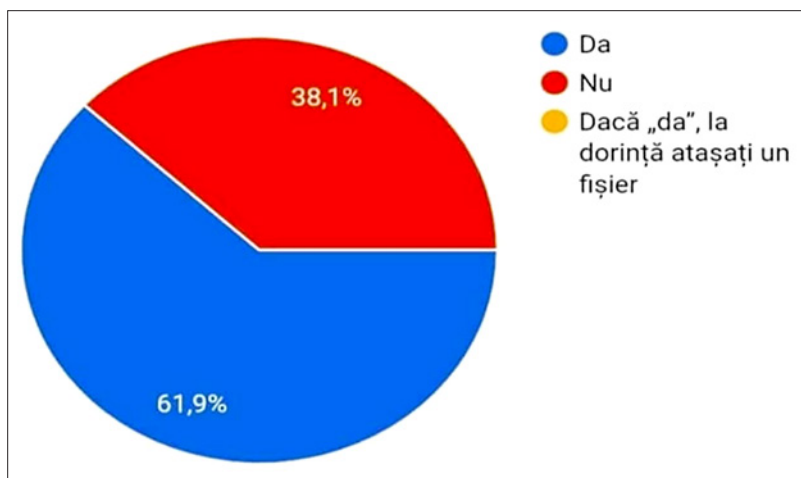

Figura 1. Gradul de utilizare a serviciilor de voluntariat

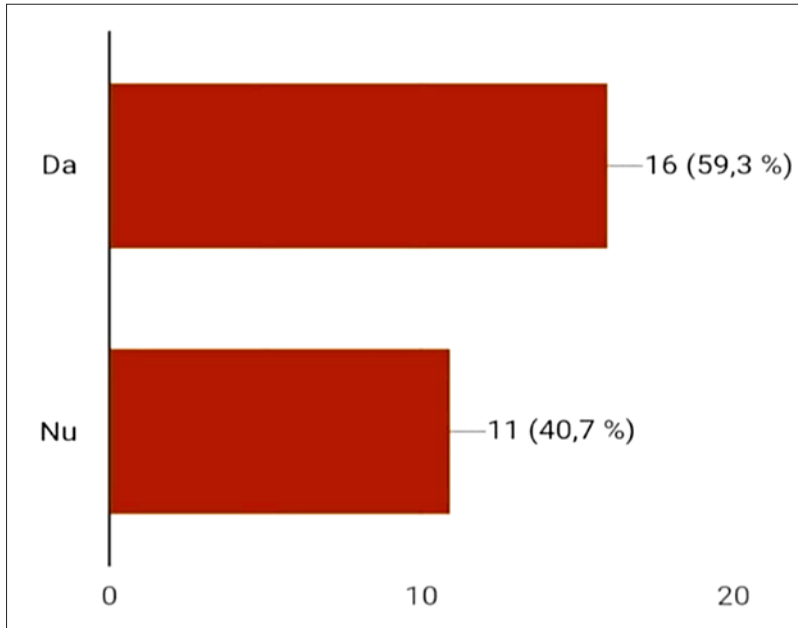

Figura 2. Gradul de recrutare a voluntarilor în biblioteci

„instituție gazdă”. BM a reușit să fie fidelă utilizatorilor, reprezentând o bibliotecă-model pentru comunitate.

O altă întrebare este: *Ați încercat să recrutați voluntari în activitatea bibliotecii?* Rezultatul reflectat în răspunsuri arată starea de experiment a bibliotecarilor, care încearcă să cunoască tehnici de recrutare a voluntarilor. Procentele de 40,7% negativ și 59,3% pozitiv, credem, se întemeiază pe experiență, pe realități, pe fapte și evenimente petrecute în bibliotecă.

O cauză poate fi, pentru cei ce nu recrutează voluntari, că încă nu s-au adaptat la noua formă de activitate. Alte cauze sunt: tehnicile de recrutare a voluntarilor nu sunt înțelese de către personalul bibliotecii; nu au folosit nicio tehnică de recrutare, ceea ce ne demonstrează întrebarea cu nr. 5 din chestionar (3,8% nu folosesc nicio tehnică de recrutare).

Întrebarea nr. 4: *Considerați oportune serviciile de voluntariat în biblioteca dvs.?*

Impactul acestei întrebări este major. Cu toții cunoaștem că pentru dezvoltarea activităților de voluntariat e nevoie de resurse financiare, de personal, de timp, spațiu alocat, echipament. Desigur, răspunsul original poate fi înțeles astfel: personalul consideră că biblioteca este un spațiu potrivit pentru prestarea serviciilor de

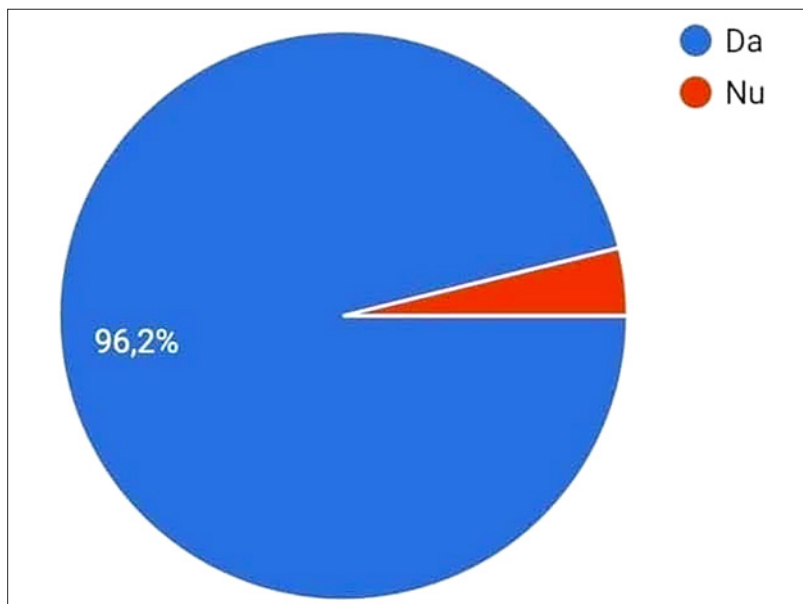

Figura 3. Considerați oportune serviciile de voluntariat în biblioteca dvs.?

voluntariat în ajutorarea salariaților afectați de oboseală profesională prin recunoașterea simptomelor acestui fenomen și prin instruirea personalului în vederea depistării lor, prin organizarea de întruniri ce pot fi folosite pentru întraajutorarea membrilor personalului de către voluntar și prin promovarea spiritului de echipă. În situația în care schema de personal permite acest lucru, managerii pot să restructureze anumite posturi sau să refacă programul de lucru astfel încât contactul dintre bibliotecar și voluntar să nu fie prea mare. De asemenea, poate fi utilă și organizarea de ateliere privind managementul stresului sau timpului, evitând conflictele. Este important ca bibliotecile să măsoare impactul a ceea ce fac și, mai ales, contribuția voluntarilor asupra instituției și a rezultatelor acesteia.

Rezultatul este după cum urmează: procentul de 96,2% ne arată că întreaga echipă a Bibliotecii Municipale susține activitatea de voluntariat, contribuie substanțial la creșterea calității tuturor proceselor fundamentale și a implicării productive în comunitate.

La întrebarea *Ce tehnici de recrutare a voluntarilor aplicați în biblioteca dvs.?*, rezultatele obținute sunt următoarele: recrutarea la evenimente speciale ale bibliotecii (57,7%); folosirea materialelor tipărite (pliante, fluturași, afișe) (30,8%); recrutarea prin scrisori personalizate (26,9%); recrutarea în cadrul campaniilor

publicitare (23,1%); recrutarea prin intermediul mass-media (19,2%); recrutarea unu-la-unu (voluntarii deja existenți implică prietenii săi în activitățile instituției) (15,4%); nu am folosit nicio tehnică de recrutare (3,8%); pregătirea posturilor vacante pentru voluntari (3,8%).

Cu ajutorul acestei întrebări, evidențiem că anume în cadrul evenimentelor petrecute în bibliotecă se face recrutarea voluntarilor, ceea ce duce la o dezvoltare amplă a activităților de voluntariat în bibliotecile publice.

Întrebarea nr. 6: *Ce credeți că împiedică participarea tinerilor la activități de voluntariat?*

Cei intervievați s-au arătat deschiși de a organiza și de a participa la activitățile bibliotecii. Principala problemă menționată este legată de recrutarea voluntarilor, fiindcă circa jumătate din respondenți au menționat că, din lipsă de timp (59,3%), nu pot să se înscrie în rândul voluntarilor. Următoarea problemă ține de lipsa de informare. După cum arată rezultatul chestionarului, 55,6% nu reușesc să practice voluntariatul. Și o a treia mare problemă cu care s-au confruntat respondenții este lipsa de experiență (44,4%). Doar 3,7% dintre biblioteci au menționat că „nu știu/dificil să răspund”.

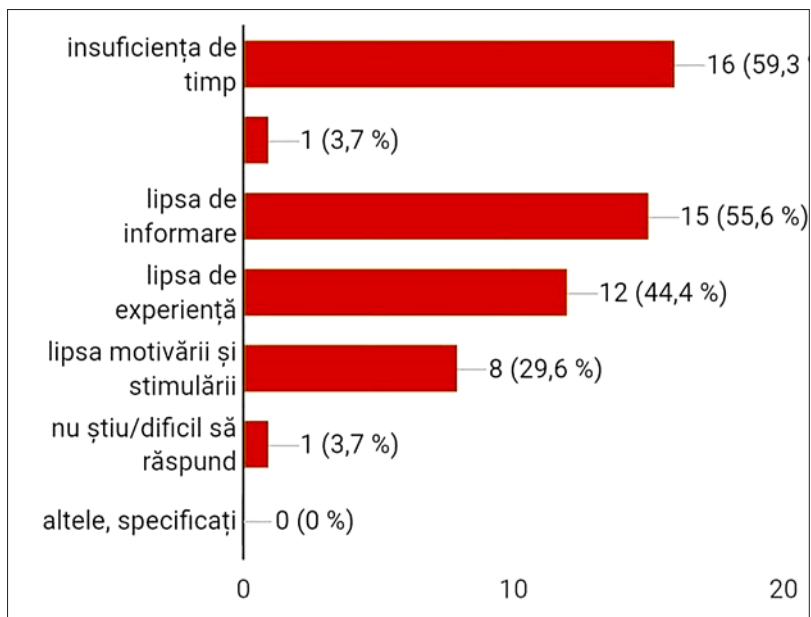

Figura 4. Măsurarea impedimentelor de participare a tinerilor la activități de voluntariat

Rezultatele le prezentăm după cum urmează: insuficiența de timp (59,3%); lipsa de informare (55,6%); lipsa de experiență (44,4%); lipsa motivării și stimulării (29,6%); nu știu/dificil să răspund (3,7%).

Întrebarea nr. 7: *În opinia dvs., calitatea serviciilor de voluntariat prestate în biblioteci este...* Rezultatele, după cum urmează: mai puțin calificată (37%); muncă calificată (33,3%); muncă de experiență înaltă (18,5%); nu știu (7,4%); muncă necalificată (0%).

Majoritatea reprezentanților bibliotecilor participante la studiu (27 filiale) sunt satisfăcuți de calitatea activităților desfășurate de către voluntari. Personalul de bibliotecă se implică în procesul de extindere, diversificare și eficientizare a serviciilor de voluntariat. Comportamentul coordonatorului de voluntari (bibliotecarului) și maniera de prezentare sunt considerate prioritare.

Îmbucurător este faptul că 0% dintre respondenți consideră serviciile de voluntariat pentru biblioteci ca muncă necalificată, demonstrând că serviciile și resursele online oferite de BM sunt destul de importante. Procentul mic de respondenți ce au bifat un răspuns neutru sau negativ demonstrează că aceștia, probabil, au avut experiențe mai puțin plăcute în activitatea lor. Deci, trebuie să atragem mai multă atenție asupra faptului că BM ar trebui să posteze și să distribuie informația online mai insistent pe rețelele sociale în identificarea unică a eficienței, utilității și accesibilității.

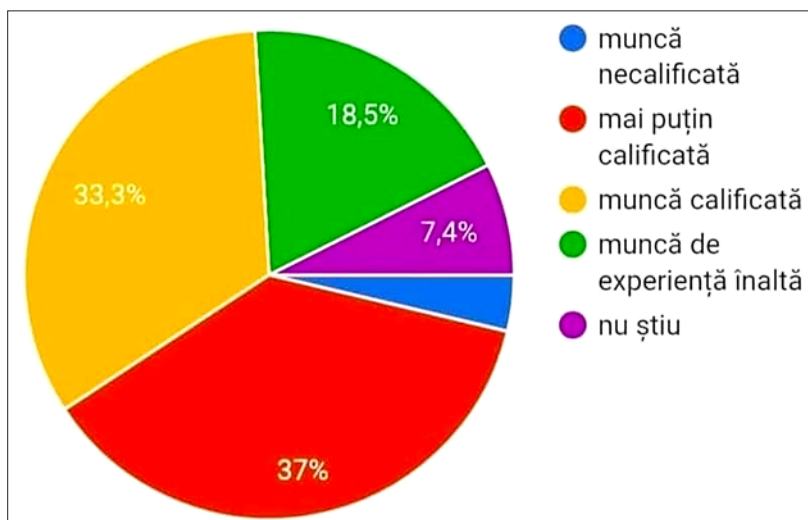

Figura 5. Măsurarea calității serviciilor de voluntariat prestate în biblioteci

Întrebarea nr. 8: *Ce funcții, în opinia dvs., trebuie să îndeplinească voluntarul în bibliotecă? (selectați mai multe variante de răspuns).* Este o întrebare cu răspuns deschis, care oferă respondentului posibilitatea de a-și expune părerea pentru a clarifica modul în care înțelege procesul de chestionare, expunându-și viziunea sa asupra procesului de cercetare. Rezultatele sunt, după cum urmează: schimbarea imaginii bibliotecii (63%); diseminarea informației despre bibliotecă (33,3%); administrarea unui serviciu de bibliotecă (25,9%); rearanjarea fondului de cărți după domenii (22,2%); recomandări bibliografice (22,2%); deservirea utilizatorului (18,5%); întreținerea curățeniei în bibliotecă (18,5%). Procentul cel mai mare de respondenți (63%) este de părerea că bibliotecile ce prestează astfel de servicii sporesc vizibilitatea bibliotecii în societate. O mare parte au fost mulțumiți de variantele de răspuns, dar au fost și recomandări importante pentru studiu, care ne-au ajutat să elaborăm la final o serie de propuneri pentru întreg studiu.

Întrebarea nr. 9: *În opinia dvs., care este gradul de satisfacție în urma prestării serviciilor de voluntariat în biblioteca dvs.? Vă rugăm să indicați în ordinea priorității de la 1 la 10 (1 = cel mai puțin important; 10 = cel mai important).* Rezultatele obținute sunt, după cum urmează: cu nivelul de apreciere „10” – 34,6%; cu nivelul de apreciere „8” – 34,6%; cu nivelul de apreciere „9” – 30,8%. Satisfacția personalului de bibliotecă în urma prestării serviciilor

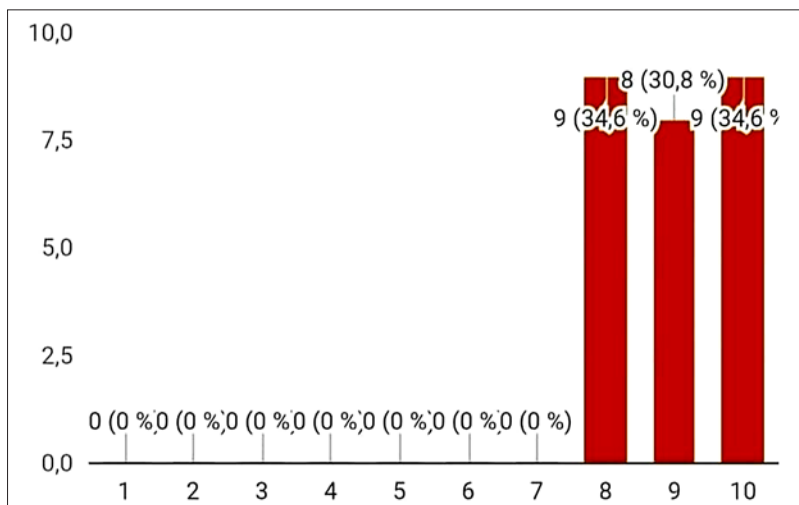

Figura 6. Gradul de satisfacție a personalului în urma prestării serviciilor de voluntariat

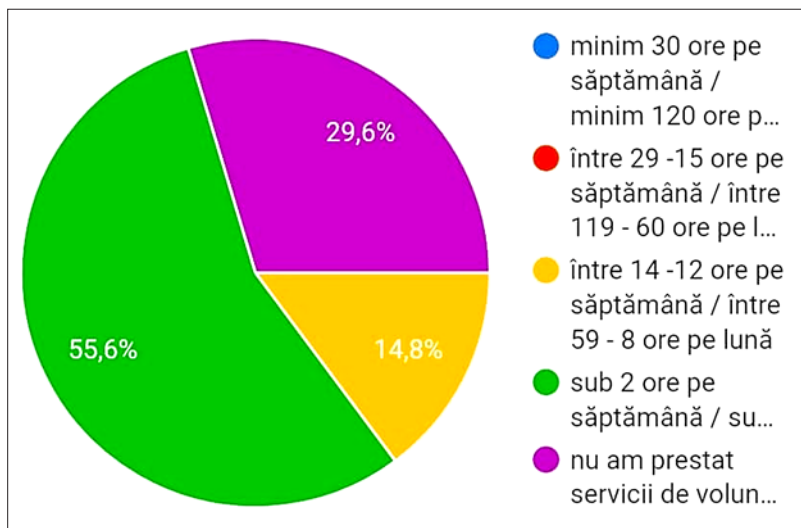

Figura 7. Gradul de intensitate a implicării voluntarului în bibliotecă

de voluntariat este apreciată cu o notă de la 1 la 10. Evaluarea a fost pozitivă, ceea ce ne permite să spunem că aceste activități sunt necesare.

Întrebarea nr. 10: *Care a fost intensitatea implicării voluntarului în bibliotecă dvs.?* Rezultatele obținute sunt următoarele: sub 2 ore pe săptămână / sub 8 ore pe lună (55,6%); nu am prestat servicii de voluntariat (29,6%); 12-14 ore pe săptămână / între 8-59 ore pe lună (14,8%).

Utilizatorii bibliotecilor fac voluntariat pentru comunicare și creștere personală, pentru a-și crea deprinderi de a lucra în echipă. Atunci când ne asumăm cu seriozitate această activitate, voluntariatul ne ajută să creștem intelectual, să ne dezvoltăm spiritual și să investim în inteligența noastră emoțională. Procentul de 55,6% reprezintă voluntarii ce prestează servicii voluntare în biblioteci *sub 2 ore pe săptămână / sub 8 ore pe lună*. Scorul obținut pare să confirme (din întrebarea anterioară) că voluntarii ar putea dedica mai mult timp pentru implicare activă în viața comunității, acumulând deprinderi și experiență, dar din insuficiență de timp 59,35% din voluntari nu pot petrece mai mult timp în bibliotecile publice.

Răspunsul la întrebarea *Biblioteca dvs. are un coordonator de voluntari?* ne arată că 38,5% dintre bibliotecari îndeplinesc pe lângă funcția de bază pe care o dețin în bibliotecă și funcția de coordonator de voluntari. Persoana responsabilă de voluntari în bibliotecă are o situație cu totul specială, fiind pe poziția de a

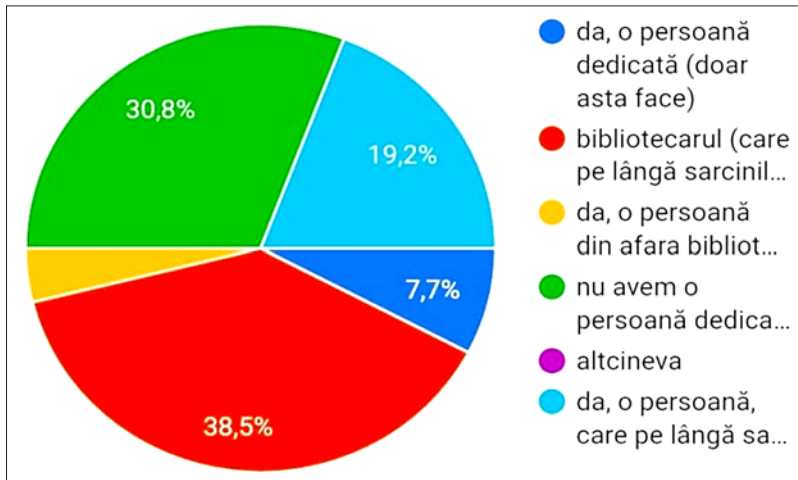

Figura 8. Biblioteca dvs. are un coordonator de voluntari?

satisfacă interese multiple ale voluntarilor, nefiind simplu de gestionat. Orice utilizator dorește să fie deservit de către o persoană competentă în domeniu, meritând cea mai mare atenție. În plus, dispoziția utilizatorului, poate fi una variabilă. De aceea, persoana responsabilă, trebuie să înțeleagă comportamentul utilizatorului și să răspundă așteptărilor acestora. Firește, coordonatorul de voluntari trebuie să dețină experiență anterioară de a lucra cu voluntarii.

Întrebarea nr. 12: *Care sunt parteneriatele dezvoltate în urma activităților de voluntariat?* După cum observăm din rezultatele obținute, respondenții sunt de părerea că parteneriatul este un proces care unește oamenii pentru o faptă bună, mobilizează cetățenii, sensibilizează societatea. O mare parte a respondenților susțin că astfel de colaborări trebuie să fie realizate mai des. Conform datelor prezentate în Figura 9, cele mai multe parteneriate au fost stabilite cu ONG-uri (33,3%). Același scor (33,3%) dintre respondenți susțin varianta a treia – școala medie. Pe lângă aspectele pozitive privind parteneriatul, au fost menționate și câteva aspecte negative: colaborarea deranjează instituțiile să-și îndeplinească funcțiile de bază, neaducând folos comunității, iar 29,6% din respondenți afirmă că nu au un contract de colaborare cu alte instituții.

Întrebarea nr. 15: *Aveți și alte comentarii sau sugestii privind îmbunătățirea calității serviciilor de voluntariat la biblioteca dvs.?* Această întrebare deschisă a oferit respondenților posibilitatea

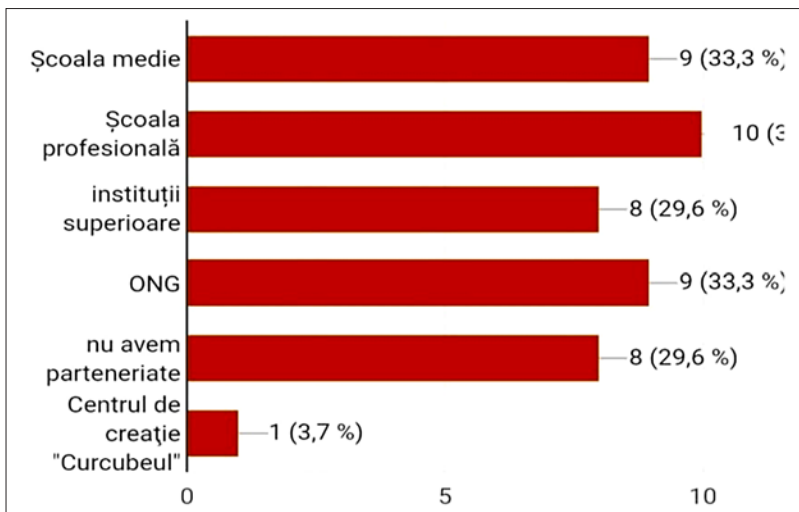

Figura 9. Parteneriatele dezvoltate în urma activităților de voluntariat

de a-și exprima liber părerea asupra procesului de investigare. Specificăm că nu toți respondenții au răspuns la această întrebare.

Chestionarul a evidențiat trei mari condiții de îmbunătățire a activității de voluntariat la BM:

- pentru a presta servicii de calitate, e de dorit să atragem voluntari în bibliotecă;
- pentru a motiva voluntarii, ar fi de dorit ca BM să obțină titlul de „instituție gazdă” pentru voluntari și să ofere *carnet de voluntar acreditat*;
- e nevoie să dezvoltăm abilități și atitudini de care au nevoie voluntarii pentru împlinirea și dezvoltarea personală.

Cheia succesului se află în prezentarea activităților de voluntariat (complete și actuale) fără care nu putem atinge scopul propus.

Această cercetare va arunca o nouă lumină asupra procesului de furnizare a informației despre bibliotecă prin diferite metode de promovare. Ea este necesară, pentru ca rezultatul obținut să fie îmbunătățit. În continuare, prezentăm câteva activități de voluntariat din filialele BM:

- *Biblioteca Publică de Drept* (16 voluntari). Proiectul „Al treilea spațiu al comunității”, inițiat de Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova și susținut de Fundația Progress din România, având ca scop formarea de cetățeni activi și amenajarea unor spații inovative, moderne, realizate prin design atractiv, cu acces liber pentru toți membrii comunității.

Voluntarii au dat dovadă de dinamism și perseverență în procesul de percepere a termenilor „viziunea asupra implicării civice”, „cetățeanul activ”, „planificarea acțiunii sociale” ș.a. În acest scop, au fost desfășurate atelierele „Voluntariatul în situații de urgență”, „Voluntariatul 50+ (după 50 de ani)”, „Voluntariatul religios”, „Voluntariatul pentru biblioteci”, organizate de Asociația „Tinerii pentru dreptul la viață”.

- *Biblioteca „Adam Mickiewicz”* (9 voluntari). Activitatea de voluntariat este din ce în ce mai solicitată. Activi în această direcție sunt elevii Liceului Academiei de Științe a Moldovei, care au activat pe parcursul întregului an, dezvoltând relații foarte bune cu alți voluntari și cu echipa bibliotecii.
- *Biblioteca „Codru”* (1 voluntar). Serviciul „Miniart pentru pici”. Împreună cu voluntarii, copiii au învățat tehnici noi de desen în cărbune, lucru cu materiale reciclate (sticle) etc.
- *Biblioteca „Mihail Ciachir”* (8 voluntari). În cadrul evaluării noilor servicii în bibliotecă, s-a simțit necesitatea de a implica profesioniști în activitățile serviciilor (floriști, pictori, profesori). Or, bibliotecarii nu dețin destule competențe pentru dezvoltarea tuturor domeniilor.
- *Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”* (7 voluntari). Biblioteca implică voluntarii în extinderea serviciilor de bibliotecă și în realizarea lor. Studenții de la AMTAP au amenajat și au decorat spațiul bibliotecii, au moderat diverse activități culturale: Dragobete și Ziua Internațională a Femeii. Voluntarii au fost recrutați și în procesul de barcodare a cărților.
- *Biblioteca „Liviu Rebreanu”* (8 voluntari). În cadrul serviciului „Lectura la tine acasă”, Tatiana Cerici (voluntar) aprovizionează cu cărți la domiciliu persoanele cu dezabilități.
- *Biblioteca „Târgu-Mureș”* (10 voluntari). Biblioteca a participat în proiectul „Managementul voluntarilor”, inițiat de „Novateca”. Scopul proiectului este de a forma competențe și abilități pentru dezvoltarea programelor de voluntariat (strategii, expertize) și pentru implementarea acestora în cadrul bibliotecii, crearea de noi servicii și experiențe autentice pentru a obține o mai bună poziționare în comunitate.
- *Biblioteca „Transilvania”* (7 voluntari). Personalul de bibliotecă implică voluntarii în prezentări de carte și restaurare de documente.

- *Biblioteca „Lesea Ukrainka”* (7 voluntari). Voluntarii au acordat bibliotecii materiale și echipament pentru desfășurarea mai multor activități.

Observațiile date ne-au ajutat să abordăm, la nivel teoretic și practic, impactul voluntariatului în activitatea bibliotecilor publice. În baza studiului, am evidențiat avantajele și dezavantajele activităților de voluntariat. Fiind preocupați de cercetarea evoluției activității de voluntariat în bibliotecile publice și în cadrul societății, constatăm că, pe parcursul ultimilor ani, voluntariatul este frecvent abordat sub diferite aspecte: interacțiunea cu voluntarii (descoperim principii și valori culturale înalte, abilități și competențe profesionale deosebite), dezvoltarea programelor și serviciilor destinate voluntarilor, integritate și încredere, deprinderi, colaborare și parteneriate, responsabilitate. Activitatea de voluntariat aplicată în bibliotecile publice are un impact benefic în promovarea serviciilor, în consolidarea rolului bibliotecii în comunitate. Un alt aspect în promovarea activității de voluntariat este și gradul de satisfacție a utilizatorilor în urma prestării serviciilor de voluntariat în bibliotecile publice.

Acum, situația s-a schimbat. În ultimii ani, implicarea voluntariatului în activitatea bibliotecilor publice a crescut simțitor și este necesar de a organiza un nou sondaj (preconizat pentru anul 2024), care va reflecta schimbările produse.

Referințe bibliografice

1. COȘERI, Tatiana. Formarea culturii voluntariatului în biblioteci. In: *BiblioCity* [online]. 2017, 4 decembrie [citată 06.10.2018]. Disponibil: <http://wwwbibliocity.blogspot.com/search/label/voluntariat>
2. *Ghid pentru măsurarea efectelor și impactului voluntariatului asupra organizației gazdă* [online] [citată 07.12.2018]. Disponibil: http://federatiavolum.ro/wp-content/uploads/2016/07/ghid_masurare_efecte_voluntariat_A4_210x297_mm_VOLUM.pdf
3. *Ghid pentru recunoașterea competențelor dobândite prin voluntariat* [online] [citată 07.12.2018]. Disponibil: https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/ghid_competente_voluntariat.pdf
4. *Ghidul coordonatorului de voluntari din Republica Moldova* [online] [citată 07.12.2018]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghidul_coordonatorului_de_voluntari_din_republica_moldova.pdf

5. KULIKOVSKI, Lidia. Interesele utilizatorilor ca rațiune a activității bibliotecii: mutații conceptuale și contextuale. In: *Lector* (Focșani). 2007, anul V, nr. 8, pp. 20-28.
6. KULIKOVSKI, Lidia. Tendințe și schimbări de scene în biblioteci la solicitarea viitorului. In: *Magazin bibliologic*. 2007, nr. 3-4, pp. 3-6. ISSN 1857-1476.
7. Legea voluntariatului. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2010, nr. 179-181, pp. 7-10.

CZU 821.135.1(478).09=135.1

ALEXE RĂU – FILOSOFUL ȘI POETUL VIZIONAR

Dr., conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

L-am cunoscut pe Alexe Rău... e puțin a spune. Noi am muncit împreună, discutam problemele domeniului împreună, ne destăinuiam problemele personale, ne respectam și apreciam reciproc, elaboram proiecte, politici, aduceam carte în limba română, mergeam prin reforme împreună într-o perioadă foarte dificilă de Renaștere Națională, într-o penurie financiară de neimaginat. Am condus biblioteci, când Republica Moldova și domeniul biblioteconomic de la noi erau pe drumuri întortocheate și anevoioase... Parcă îl văd cum spune umoristic: „Kulikovski, când face un portret cuiva, se pune și pe ea alături”. Avea dreptate...

Constrângerile de tot felul ne obligau să căutăm ieșiri și să acționăm. Ne ajuta umorul filosofic al lui Rău și umorul sarcastic al meu.

Eu abordam problemele praxiologic, el – holistic, influențat fiind de înțelepții antici (pe care A. Rău îi cita în multe situații), care promovau ideea întregului, impus de epoca modernă ca principiu alcătuirii și ordonator. Abordarea întregului o regăsim în toate articolele sale științifice, filosofice, până și în discursuri. Practicile de cercetare se bazau pe imensitatea de cărți citite.

Lecturile lui Rău erau pentru mine catalogul viitoarelor lecturi. Citeam Borges în același timp cu Alexe și schimbam opinii pe marginea lecturilor. Aveam multe puncte de vedere comune despre opera argentinianului. A. Rău era fascinat de viziunile bibliosofice borgesiene. Eu însă m-am îndrăgostit de ficțiunea lui. S-a întâmplat așa că citeam *Aleph* în același timp. Făceam mereu schimb de impresii. De la conceptul bibliotecii ca paradis am rămas cu două concluzii: „Colecțiile, zicea Rău, sunt cunoaștere colectivă”, „organizată pe principiile serendipității”, adăugam eu.

A. Rău s-a îndrăgostit de Borges și de *Aleph-ul* lui ca poet și bibliotecar. „Dacă ne abstragem de la toate semnificațiile lui, zicea

el, este primul număr din sistemul de numere”. Vedea mai profund și a ajuns la concluzia că *Aleph* poate fi Biblioteca Digitală, mai ales că insista să nu numim biblioteca viitorului „bibliotecă digitală”, dar „numerică” (e mai aproape de limba română, zicea el).

Apărea și întrebarea: poate că Borges întrevedea apariția altei forme a bibliotecii? Așa Borges l-a apropiat de biblioteca digitală care ne preocupa pe atunci și care a rămas o permanență și un proces continuu de constituire, care pare infinit.

De ce i-a plăcut *Aleph* lui A. Rău? Pentru că semnifică căutarea sensului într-un univers imaginar și infinit. Simțea că în lumea virtuală va fi mai multă nevoie de căutare a sensului. Asta l-a apropiat și mai tare de Borges.

Mă întreba: ce mă gândesc despre Biblioteca Babel, biblioteca febrilă? Eu, practiciană, îi răspundeam: „O bibliotecă vie?” El prezice: „Nu prezicea oare Borges alte forme de cărți, cele digitale?”

Făcea legătură între *Aleph* (care conține toate obiectele) și *Zahir* (din altă povestire cu același nume). *Zahir* este un obiect care a devenit infinit. Oare nu prezicea Borges Internetul, dar și Lumea Virtuală? Acestea erau întrebările discuțiilor noastre.

Disonanța în receptarea noastră a lui Borges... era cauzată de obiectivele pe care le aveam noi – diferite, bineînțeles. Apoi A. Rău reprezenta tensiunea dintre *sensus* și *sapiens* – era un *Homo sensus sapiens*. El a știut a rafina explicațiile, îndemnându-ne și orientându-ne cum să gândim lucrurile în biblioteconomie sau cele din domeniul social și cultural.

Referitor la reformă, scria în *Magister dixit* [p. 77] despre anii 1990-1992: „Am scăpat de subordonarea rusească”. Era de bucurie, dar totodată și constrângere: „nu mai aveam de unde primi soluții și recomandări conceptuale, (...) am fost puși în situația de a regândi activitatea și de a găsi soluții de moment și strategice”.

A inițiat și a creat modelul strategic de dezvoltare a bibliotecii, experiență care a fost pentru el „o mutație epistemologică de cunoaștere biblioteconomică”, care l-a marcat pentru totdeauna. De aici a început munca de pronosticare, programare și de viziune – pentru a transfera bibliotecile în deceniul viitor. Apoi a urmat elaborarea unei noi concepții a Bibliotecii Naționale, care, la fel, se baza pe vizionarism, transformându-se într-un model cibernetic.

Alexe Rău a explicat multe noțiuni teoretice care au stat la baza dezvoltării bibliotecilor. Urmărea experiența bibliotecilor europene, tot ce se publica în domeniu la nivel global. A creat și a testat

modele vizionare. A abordat multidisciplinar multe teme biblioteconomice și conexe. A adus în domeniu sintagma *filosofia biblioteconomiei*, prin care interpretează lucrurile din domeniu, pornind din interiorul ființei umane. Tema ființării, spațiul, memoria, existența, cunoașterea etc., bazate pe interpretările lui Heidegger, le întâlnim frecvent în articolele lui Alexe Rău.

Îl interesa tot ce se petrece în segmentul său de timp și în viitor. Căuta rădăcinile Bibliotecii Naționale. Concură cu Biblioteca Municipală, care își scrisese istoria cumva, dar niciuna nu era adevărată – nici cea scrisă de Ganenco, nici cea scrisă de Ișaev. Dar aici, disonanța dintre noi era tacită și nici unul dintre noi n-o recunoștea. A angajat și un istoric – Ion Varta. Și profesorul Madan a intervenit în disputa noastră, propunându-ne să comemorăm împreună 160 de ani de lectură publică la Chișinău. Am rămas fiecare cu istoria sa. Varta nu a scris nimic. Nici noi nu am rescris (deși ne-am propus) istoria. E o misiune care rămăs pe umerii succesorilor noștri.

Aduc un alt exemplu de dispută profesională între noi. Citez un aliniat: „Filosofia biblioteconomiei, spre care tindem, o concepem ca pe o proiectare în câmpul bibliologiei a conceptelor filosofice, sensul unui asemenea proiect constând în a aborda domeniul nostru din interiorul ființei umane, (...) obținând metode noi de tratare a lecturii, a bibliotecii, ca univers concentrat în libros, a managementului biblioteconomic” [*Magister dixit*, p. 97]. E o altă disonanță care a generat mari controverse între noi. Personal, niciodată nu am fost de acord că biblioteconomie e subordonată bibliologiei, dar ambii am pus săbiile profesionale în teacă, rămânând fiecare pe poziția sa.

Alexe Rău era un căutător în biblioteconomie – citea, călătorea în scopuri profesionale, discuta cu orice suspus, intervieva oamenii din domeniu în căutare de strategii și viziuni pentru reformarea Sistemului Național de Biblioteci și pentru Biblioteca Națională. Avea abilitatea de a interoga inteligent oamenii. Avea întrebări directe despre programările strategice, documentul strategic al unei biblioteci, despre strategiile IFLA, problema globalizării, tehnologiei și informatizării, despre schimbarea societății, despre bibliotecă și comunitatea, despre viitorul bibliotecii.

Dialogurile sale erau adresate directorilor de biblioteci naționale din diferite țări: a Bibliotecii Congresului SUA, bibliotecilor universitare, academicienilor, personalităților din Republica

Moldova, precum Andrei Vartic cu care dezghioaca subiectul „ființării ființei și biblioteca”.

Căutările sale au evoluat de la bibliologie la conceptul de „bibliosofie”, elaborând un model de curs special de instruire în acest domeniu. Aici bibliotecarul de știință Alexe Rău deviază sau trece de la bibliologie la bibliosofie, plasând filosofia biblioteconomiei în bibliosofie. Aici însă termenul „bibliologie” dispare din discurs, dar alături de filosofia biblioteconomiei el include lectura, bibliofuturologia și postmodernismul în biblioteconomie. Acest curs e o cocardă (semn distinctiv), pe care ar purta-o cu mândrie la bască sau la pieptul său și azi, dacă ar fi printre noi, la ai săi 70 de ani.

Avem impresia, citind lucrările sale (articolele, prozele sau poezia), că toate subiectele pe care le aborda A. Rău erau trecute prin *grila filosofică*. Aidoma lui Platon, care cerea *scrisul în suflet*, Alexe Rău cerea *lectura în suflet și biblioteca în suflet*, legându-le de „ființarea ființei” – un concept care se întrevede foarte subtil la Ranganathan, dar măcinat de Alexe prin morișca înțelepților din Antichitate. Întotdeauna am admirat cum aducea frumos filosofii antici în biblioteconomie.

Teza sa de doctor cu tema „Ontologia scrisului” deslușește (termenul lui A. Rău) ontosul scrisului, a cunoașterii ființei, a existenței.

Judecând după articolele științifice publicate, simțea că suntem în toiul unei tranziții în care mediul ne modelează spre un *Homo evolutis*. Pentru domeniul biblioteconomic, Alexe Rău era într-adevăr un *Homo evolutis*.

A fost un bun creștin. Dumnezeu e prezent în lucrările sale, în discursuri, în volumele tipărite. A apelat la înțelepciunea biblică: mai ales la actul reformator al lui Hristos, când avea nevoie să găsească soluții la probleme. Era convins că „procesul de cunoaștere și mai ales rezultatele acestuia nu vor valora prea mult dacă nu au fost trecute printr-o dimensionare creștină sau, în sens mai larg, dacă nu au fost alimentate de un sentiment de credință și de adevăr” [*Magister dixit*, p. 80].

Credința o regăsim și în poezia sa: *Litanie și Sunt axa credinței* („Nici un subiect/ nu este bun de predicat/ în biserică/dacă nu coboară/ la atributele omului”), *Psalm și Acvariu* („Din care parte ne privești stăpâne/ De unde ne urmărești”), *L-am întrebat pe Dumnezeu* ș.a.

Ființa și ființarea sunt subiecte pe care le regăsim frecvent și în zestrea sa poetică. A publicat cinci volume de poezie și chiar și o poezie *Către poezie*, căuta locul său în poezie și exprimându-și dragostea de ea:

Eu te-aș chema sub teiul înflorit

Dar teiul ocupat e de Mihai

Nu ocupat ci lui îi e menit

Iubita mea, sub un arțar dar hai

Dar în arțar Nichita-i stabilit

Băiatul blond ca îngerii din rai

Eu te-aș chema sub teiul înflorit

Dar teiul ocupat e de Mihai

Iubita mea, sunt deznădăjduit

Nici un copac pe-aici nu-mi spune hai

Ce-ai zice de un pom de noi sădit

Să fie nici din iad și nici din rai

Eu te-aș chema sub pomul înflorit...

Bunul nostru Rău s-a născut, cum scrie el în *Strada de fildeș a poetului*, „când Stalin murea la Moscova, Borges scria la Buenos Aires poemele sale preferate, iar la Larga tatăl său deschidea calea ființării unui băiet și unui pu(o)et... Mă las măgulit, citind poemul «Unui poet minor din antologie» scris de argentinian tot în anul nașterii mele...”. Borges l-a motivat să scrie. Scria versuri din tinerețe, dar nu le publica din modestie, din îndoială și din lipsă de bani. Eu n-aveam nici modestie, nici îndoială, încă nu-l citisem încă pe Borges și i-am editat, în 1993, prima plachetă de versuri cu banii Bibliotecii Municipale: volumul *Spune ceva* de 120 de pagini, de bun augur.

Alexei Rău își cânta în versuri dragostea, durerile, deznădej-dile, temerile, visele camuflate filosofic în pânza textului. Doar uneori, rar, se întâmpla să le spună direct, să le dezgolească: „Vezi troleibuzul?/ El se aseamănă cu mine/ Stau și eu cu brațele întinse și mă țin de sârmele/ sufletului tău/ ca să nu cad... Am uneori/ Câte-o pană la inimă/ Roata sufletului/ Se oprește din mers/ dar pornește...” (*Autoportret*). Cine l-ar fi crezut, când le-a scris?

În *Litanie*, e vorba de ființare, de ființarea lui: „În fața morții eu nu am cuvânt/ Căci moartea de cuvânt nici nu mai știe/ Mai lasă-mă puțin pe-acest pământ/ Cu tine am să fiu o veșnicie?/ Mai

lasă-mă să mai trăiesc iubind/ Dacă mă lași îți scriu o poezie/ În fața morții eu nu am cuvânt/ Căci moartea de cuvânt nici nu mai știe”. Acum, la acest moment aniversar de post-ființare, citim finalul *Litaniei* altfel, la prezent: „Trecutul meu e în pământ/ În fața morții n-am avut cuvânt”.

Viața noastră e ca un castel de nisip... Dar contează câte castele ai construit, câte s-au năruit, câte au fost ridicate din nou, câte au fost renovate... Totul e o curgere, cum zicea Heraclit – înțeleptul, pe care Alexe Rău adesea îl cita.

Discutam și despre povestirea *Funes cel ce nu uită*, care, zicea A. Rău, imita memoria! Or, biblioteca, adăugăm noi, este în sine memorie, care o și creează.

CZU 024.5: 027.52(478-25)=135.1

CINE ESTE UTILIZATORUL SERVICIILOR CĂRȚII? O ÎNCERCARE DE TIPOLOGIE A CITITORULUI

*Maria PILCHIN,
scriitoare, cercetătoare,
Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

În cei zece ani de activitate în cadrul unei biblioteci publice – Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău –, ne-am îndreptat interesul (inițial, cumva egocentric) înspre scriitori: scriitorii de pe raft, scriitorii din colecția instituției, scriitorii invitați în cadrul diferitor programe, evenimente online și offline, scriitorii premiați de bibliotecă (Premiile „B.P. Hasdeu” pentru Debut în literatură), scriitorii angajați, prestatori de servicii de bibliotecă, scriitorii voluntari etc. Am și scris în câteva rânduri despre acest aspect al domeniului infodocumentar – o dimensiune interdisciplinară care consemnează deschiderea domeniului biblioteconomic pentru alte profesii și ocupații ale cercetării, pedagogiei și creației.

Cu timpul însă, preocupările noastre au migrat înspre celălalt pol – cititorul, acest *utilizator ideal* al bibliotecii și la mare căutare în ultimul timp, așa cum populăm cu toții un univers în care economia atenției este un ax al dezvoltării umane. Ne tot batem pe

„ochii” publicului-țintă, căutăm să ne tot fidelizăm beneficiarii. Ne cultivăm utilizatorul serviciilor de lectură, îl atragem mereu pe orbita noastră, concurând cu alte instituții culturale sau educaționale. Or, vorbim despre un adevărat marketing al lecturii materializat într-un evantai de servicii de bibliotecă: cluburi de carte, ateliere de lectură, concursuri și *bătălii* ale cărților, programe durabile de lectură etc. Da, toate acestea, pe lângă tradiționalul împrumut de documente, sunt despre și pentru cititor. Spațiile noastre au devenit prietenoase, angajații tot mai zâmbitori, designul de bibliotecă s-a orientat și el înspre captarea atenției și crearea unei atmosfere favorabile utilizatorului.

Ne-am întrebat, la un moment dat, aproape ludic, cine este el, utilizatorul serviciilor de lectură? Putem oare propune vreo tipologie, îi putem aplica vreo clasificare oarecare? Bineînțeles, abordarea e, mai degrabă, un nevinovat joc cultural și ideatic. Astfel, propunem mai jos o tipologie a lectorului zilei de azi, o diferențiere rezultată în urma unui brainstorming jocular în spiritul timpului pe care îl tot trăim în mai noul secol și mileniu care, din start, s-au anunțat manifest ludice.

Aceste posibile și parțiale tipologii de cititori oricum ni le furnizează istoria culturii, în general, și a literaturii, în particular. Doar că aceste caracteristici structurale sunt mai degrabă magma și nu falnicele roci ale trecutului cultural, e un amestec de minerale topite care se scurg din vulcanul muntelui cultural. Nu sunt nici exhaustive, nici definitiv(at)e. Sunt mai degrabă o încercare de a gândi în această direcție, de a configura contururile unei hărți de cercetare viitoare. Să le enumerăm aici:

În funcție de posesia asupra obiectului citit

- *cititorul-posesor* (ține neapărat să aibă cartea, o cumpără, o primește în dar, o fură chiar, o împrumută pentru a uita să o restituie; e colecționarul înveterat, e bibliofilul pasionat);
- *cititorul care ia cartea cu împrumut* (e clientul bibliotecii publice sau al vreunei biblioteci personale; e uneori și cititorul care ar dori să aibă o anumită carte, dar care nu o găsește pentru a intra în posesia ei; dintr-un resentiment al incapacității de a o poseda, e arareori și cititorul devastator care se întâmplă să rupă, să maculeze documentul împrumutat sau spațiul de lectură; un lector furios);

- *biblio-cleptomanul* (hoțul de cărți; e cititorul-posesor alunecat în patologie; accesul liber la raft și evenimentele cu intrare liberă precum sunt lansările de carte îi facilitează exersarea maniei sale de a lua ceea ce nu îi aparține; e plăcerea de a face ceea ce este interzis de făcut; e Spânul care vrea să aibă însemnele puterii care l-ar transforma în ginere de împărat);

În funcție de ocupație

- *cititorul-receptor* (genericul lui *homo legens*; e cititorul ideal la care ne raportăm ca la un punct de referință cu toții: scriitori, editori, bibliotecari, profesori, librari etc.);
- *cititorul-cercetător* (bibliograful, monograful, antologatorul, savantul, expertul; e Sfânta Duminică, bătrâna gârbovă (poate, încovoaiată de atâtea lecturi) din basmul cu Harap-Alb; e experiența senectuții care știe ce și de unde se ia în lumea asta);
- *autorul-cititor* (1. autorul care citește alți autori; 2. autorul care se citește pe sine: autoredactarea, lectura publică etc.);
- *traducătorul-cititor* (receptarea unui text prin traducerea lui în altă limbă, contrapunerea cu alte traduceri în aceeași limbă sau în alte limbi);
- *redactorul-cititor* (corectura, lectura editorială, redactarea gramaticală, stilistică, de date);
- *cititorul-cenzor* (redactarea ideologică și doctrinară; aici mă gândesc la unele manuscrise care în perioada regimului comunist au stat ani de zile în sertarele editurilor de pe la noi);

În funcție de comportamentul lectural

- *cititorul-plictisit* (criza sensului produce un cititor apatic, uneori depresiv, unul care nu poate trăi plăcerea lecturii sub nicio formă);
- *cititorul-obosit* (criza suprasaturației de sens, lectorul supra-solicitat de lume ca un mare text; cititorul, al cărui atenție este supraîncărcată; e rezultatul unui burnout într-ale cititorului și ale cunoașterii);
- *cititorul-detectiv* (atent la orice detaliu, dornic de sensuri suplimentare; lectorul care trăiește demonstrativ textul parcurs, așa de parcă viața lui e un continuu concurs de erudiție, de sensuri încrucișate; e un Sherlock Holmes al cotidianului cărții);

- *cititorul hedonist* (pasionatul, cel care preferă ritmul lent, știind să savureze un text, să îl transforme în agrement, într-un chef intelectual; un Ivan Turbincă care nu se grăbește să moară, căci plăcerile vieții sunt la tot pasul);
- *cititorul rece* (un Gerilă al actului lecturii: suflă peste sensurile textuale, le îngheață, le (f)rigidizează prin lipsa dorinței de a empatiza; un critic incisiv în cazul producției proaste de carte de orice fel);
- *cititorul bulimic* (înghite și devorează hrăpăreț ca un Flămânzilă tot ce îi cade în cale, fără să fie capabil să discearnă calitatea de aparențele venite din advertising; lectura pe orizontală a unor bloggeri de carte; pomparea de titluri și coperte în rețelele sociale fără vreo judecată de valoare adevărată);
- *cititorul (hiper)activ* (dialoghează cu cartea, participă implicat la elucidarea sensurilor ei ascunse, trăiește din plin actul lecturii, care îl transformă într-un individ proactiv, în sens intelectual și profesional; e un Ochilă al cititului);
- *cititorul pasiv* (nu trece de primul nivel al semnificațiilor textuale; cititorii cumiți de subiect, care parcurg leneș un fir narativ sau o argumentație științifică; e detașarea neimplicării și nu a raționamentelor analitice; e lectorul care pare să întrebe ca în povestea crengiană: „Muiieți-posmagii?”);
- *cititorul-alergător* (nu acordă atenție detaliilor; lectorul grăbit, receptorul superficial; consumatorul de *story*, de aventură, nu de conținuturi; e călătorul din Coperta A în Coperta Z de dragul statisticii paginilor parcurse; e un Păsări-Lăți-Lungilă care nu încape în cadrul unei lecturi tihnite, are meritul de a ajunge la o varietate mare de titluri și autori);
- *cititorul-arhivar* (fiecare lectură nouă face conexiuni cu lecturile precedente; e omul fișelor, al linkurilor din memorie, al tehnicilor mnemonice de a reține, de a salva pentru viitor ceea ce a fost citit; e un Setilă în retortele căruia curg mereu datele și informațiile textuale).

O altă eventuală clasificare ar veni curat dinspre literatură, dinspre **galeria de personaje literare**:

- *cititorul donquijotes* (cititorul nebun care se proiectează într-o realitate fictivă, ignorând datele cronotopului care îl conține);

- *cititorul bovaric* (omul închipuit care își construiește parvenirea pe idei din cărți, idei care nu îl caracterizează, nu îi sunt specifice; este omul care este produsul culturii și civilizației sale, fără a corespunde organic modelelor pe care acestea le propun, de aici prăbușirea ulterioară a individului; e haina străină pe un corp străin);
- *cititorul hamletian* (omul deziluzionat de vorbe și existența rostită, lectorul care nu poate fi salvat de realitate prin contemplarea norilor, realitate care nu poate fi categoric acceptată drept una adecvată).

Tipologia ar putea continua, avem aici doar deschiderea unui oberliht spre subiect, o încercare, un eseu al apropierii de temă. Important este să menționăm că toate aceste tipuri de cititori nu pot fi considerate drept fixate pe un individ sau altul. Oamenii sunt diferiți în situații diferite. Or, nu poți fi un anumit tip de cititor mereu sau de la opt până la optsprezece seara. În funcție de situațiile existențiale sau profesionale, în funcție de vârstă, sex, statut social, ocupație, educație etc., suntem un fel de cititor sau altul, uneori mixând câteva tipuri în unul. Și, dacă nu există forme pure în lume, de ce ar exista ele într-o bibliotecă, într-o sală de lectură, în fața unei cărți?!

Text preluat din „*De spiritu et anima*”, *Revista Bibliotecii centrale Universitare „Carol I”*, nr. 6, decembrie 2023, pp. 54-59. ISSN 2821-8604.

CZU [023.4:027.52(477-25)](047.53)=135.1

OLGA ROMANIUK: „CĂRȚILE SUNT O FEREAȘTRĂ LARG DESCHISĂ CĂTRE LUMEA MARE”

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău și-a sărbătorit a 146-a aniversare, la care a participat și o delegație de bibliotecari de la Biblioteca Publică „Lesya Ukrainka” din Kiev în frunte cu doamna Olga Romaniuk, directorul general.

Raia ROGAC: Doamna director general, sunt onorată să realizez cu dumneavoastră această convorbire de suflet. Pentru început, vă rog să ne prezentați un succint breviar biografic personal, dar și cel al bibliotecii pe care o conduceți.

Olga ROMANIUK: Cărțile fac parte din viața mea încă din copilărie, pentru că în anii '70 ai secolului trecut acestea, în special cele din bibliotecă, deschideau mereu o fereastră largă către lumea mare, necunoscută pentru o simplă fată de la sat, cum eram eu. Dragostea pentru oameni și cărți a devenit pasiunea mea și mi-a determinat alegerea profesiei, care s-a dovedit a fi pentru întreaga viață.

De aceea, după studiile medii la școala de cultură din Jitomir, am ales să le continui pe cele superioare la Facultatea de Biblioteconomie a Institutului de Cultură din Kiev, finalizându-le cu succes. 37 de ani din întreaga mea activitate de muncă au fost dedicați Bibliotecii: din start, am condus Departamentul Servicii de Bibliotecă pentru Tineret (mai întâi, în Biblioteca Regională din Vinnița, iar mai târziu – într-una dintre bibliotecile din Kiev), ca din 2004 să mă aflu la Departamentul Științific și Metodologic al Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev. Din 2013, am devenit director adjunct al acestei biblioteci.

Îmi împart activitatea între manageriat și creație. Încerc să fac dovada acestor două calități importante în deplină măsură. Creativitatea mă ajută la generarea ideilor interesante, la

dezvoltarea bibliotecii, la extinderea rețelei de parteneri și la mobilizarea comunității locale în jurul acesteia.

Trebuie să recunosc că gestionarea bibliotecii este foarte dificilă. Instituția noastră nu are un sediu propriu, special construit, dar se află în șapte spații adaptate, închiriate, care mereu necesită reparații și modernizare. Grație colaborării fructuoase cu organizațiile publice, cu sponsori, reușim să menținem spațiile în bune condiții, le modernizăm, creăm confort și comoditate pentru toți vizitatorii.

Dar din toată inima ne dorim o clădire nouă, spațioasă și modernă pentru principala Bibliotecă Publică a Capitalei, care să corespundă standardelor europene.

Avem multe servicii pentru diferite categorii de utilizatori: pentru persoanele în vârstă avem cursuri de alfabetizare digitală și de limbă engleză, pentru tineri – cluburi literare și de poezie, ateliere de muzică și artă; desfășurăm spectacole de teatru pentru toată lumea; avem programe de biblioterapie, de ajutor psihologic; cursuri de limba ucraineană, cursuri de broderie, tururi gratuite prin Kiev. Nu mai puțin important s-a dovedit a fi un program special pentru resocializarea condamnaților. Și totuși, cărțile și lectura prevalează.

R.R.: Când va fi pace, voi veni la Kiev, și prima instituție în care voi poposi va fi Biblioteca Publică „Lesya Ukrainka”, de unde voi face turul orașului. Dar să revenim la discuția noastră. Cum ați ajuns în paradisul cărților și la postul de manager superior?

O.R.: În 2016, în baza rezultatelor selecției concursului pentru funcția de director, am ajuns la conducerea Bibliotecii. A fost foarte greu la început, deoarece timp de 52 de ani instituția a fost condusă neîntrerupt de Ludmila Ivanovna Kovalciuk, a cărei contribuție mare la dezvoltarea bibliotecilor din oraș nu poate fi pusă la îndoială.

R.R.: Când și cum s-a născut ideea de colaborare cu Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”?

O.R.: La un moment dat, Ludmila Ivanovna Kovalciuk a stabilit o colaborare cu unele biblioteci din Chișinău, în special cu

O întâlnire profesională la Chișinău. În imagine (de la stânga la dreapta): Ludmila Barbă, Olga Romaniuk, Mariana Harjevschi, Tatiana Coșeri, Olga Dudok, Olena Osmachkina.

biblioteca care poartă numele „Lesea Ukrainka”. Sunt sigură că cei din generația mai veche de bibliotecari din capitala Republicii Moldova își vor aminti de ea și de relațiile moldo-ucrainene a instituțiilor noastre. Sunt doi ani de când Ludmila Ivanovna, din păcate, a trecut în lumea celor drepți. Noi am încercat să restabilim și să continuăm colaborarea cu bibliotecile din Chișinău, pregătindu-ne pentru împlinirea a 150 de ani a BM „B.P. Hasdeu”. A existat ideea unei lecturi comune, vers cu vers, a uneia din poeziile scrise de Lesya Ukrainka și de înregistrare video a lecturii.

Participarea în 2021 la un evenimentul „World Cafe”, unde am împărtășit experiența implementării proiectelor din bibliotecă care vizează resocializarea persoanelor din sistemul penitenciar, cu participarea colegilor din România și Republica Moldova, ne-a stimulat dorința de a reînnoi legăturile instituționale. Și ne-am bucurat să primim o invitație la Conferința aniversară pentru a ne cunoaște colegii din Chișinău.

R.R.: Ați reușit să semnați un contract de colaborare?

O.R.: Am fost foarte bine primiți și suntem profund recunoscători gazdelor de la Chișinău, în special administrației, pentru organizarea impecabilă a evenimentelor aniversare. Am încercat să facem un schimb de experiență și să vedem cât se poate de mult, încât nu am avut timp suficient să încheiem și să semnăm un acord de cooperare în timpul vizitei. Îl vom încheia și îl vom semna la Kiev. Nivelul modern de digitalizare permite ca acest lucru să fie posibil online.

R.R.: Ce impresie generală aveți despre manifestările din cadrul aniversării Bibliotecii Municipale din Chișinău?

O.R.: Ne-a plăcut mult decorul festiv al sălii, atmosfera sărbătorii. Am putut aprecia că biblioteca este un loc de forță, un loc atractiv atât pentru angajați, cât și pentru numeroși vizitatori. Am fost impresionată de activitatea editorială a bibliotecii, de prezentările din diversele domenii ale activității și de abilitățile de vorbire în public ale bibliotecarilor.

R.R.: Cum ați reușit să veniți și cu donație de carte în ciuda situației dificile în care se află țara dumneavoastră?

O.R.: În aprilie 2022, am decis să colectăm și să trimitem cărți ucrainene în orașele care primeau refugiații din Ucraina. Printre aceștia s-au numărat mulți cititori obișnuiți ai bibliotecii noastre, cu care am ținut legătura. Nevoia de cărți în limba maternă era foarte acută, deoarece mulți concetățeni au plecat cu copiii. Așa am început și am desfășurat această inițiativă. Ulterior, am putut satisface nevoia unor cărți speciale la comanda compatrioților noștri: cărți Braille, manuale, lucrări de literatură clasică și modernă ucraineană, susținuți fiind de Alexandra Varușeva – o bibliotecară voluntară care locuiește la Praga (în acest sens, nu există foști

Colectivul Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev

În cadrul Conferinței anuale a BM „B.P. Hasdeu”

bibliotecari). Ea a înaintat o cerere pentru a ne ajuta în inițiativa de a primi sprijin financiar de la Fundația de Caritate Zimin.

Cu sprijinul financiar a acestei fundații, am reușit să achiziționăm un set din cele mai bune cărți ucrainene, inclusiv ediții noi ale lucrărilor scriitoarei Lesya Ukrainka pentru Biblioteca „Lesea Ukrainka” din Chișinău. Alte zeci de publicații din bibliotecile proprii (basmе ucrainene în limba română, proverbe moldovenești în ucraineană, traduceri în ucraineană ale poezilor de limbă română, în special din opera lui Mihai Eminescu) au fost donate de prietenii bibliotecii, printre care se regăsesc doamna Alla Diba (cercetătoarea creației Lesei Ukrainka), Serghei Lucikanin (profesorul, filologul, cunosător al limbii și literaturii române), poetul Serghei Chirkov ș.a.

R.R.: De fapt, ați venit nu doar în calitate de oaspeți, ați fost și participante active la activitățile aniversare. La sesiunea în plen, dumneavoastră ați susținut comunicarea „Biblioteca și războiul”, însoțit de un film cu un puternic impact emoțional. Nu numai eu am plâns, dar și mulți colegi din sală.

O.R.: Filmul este creația mea, bazată pe propriile mele fotografii, videoclipuri ale conversațiilor pe chat cu unii colegi din primele zile ale invaziei pe scară largă a trupelor lui Putin. Am fost în permanență în contact cu colegii noștri, ne-am ajutat reciproc, am gestionat protecția spațiilor și a proprietății bibliotecii, am soluționat problemele logistice ale colegilor și am asigurat furnizarea produselor necesare. La începutul dialogului nostru, am subliniat

În vizită la Biblioteca „Lesea Ukrainka” din Chișinău

că sunt o persoană creativă, un blogger, îmi place să desenez și să editez videoclipuri. Filmul s-a dovedit a fi cu adevărat emoționant, pentru că tot ce se observă în el a trecut prin inima mea cu propria mea durere, speranță și credință. În pregătirea vizitei la Chișinău, l-am completat parțial cu subtitrări traduse în română¹.

Chișinăul este confortabil, liniștit, prietenos, dar am fost cu Kievul în suflet și în gând tot timpul aflării la Chișinău. Am ținut legătura cu colegii, am răspuns la solicitările prietenilor și partenerilor prin chat și am convenit asupra diferitelor chestiuni organizatorice. Au urmărit cu atenție știrile și ne-am bucurat că zilele erau lipsite de griji. La întoarcerea noastră acasă, o rachetă rusească a lovit Terminalul „Nova Poshta” din regiunea Harkov. Au fost victime, încă 13 persoane au fost rănite.

R.R.: Știu că ați avut puțin timp pentru a vă familiariza cu Chișinăul. Totuși, v-ați făcut o impresie la prima vedere? Sau poate ați mai vizitat și altă dată capitala Republicii Moldova? Apropo, mi-am amintit că anul acesta se împlinesc 30 de ani de când am fost în anii de studenție cu o colegă într-o scurtă călătorie la Kiev. A fost minunat.

O.R.: Sunt pentru prima dată la Chișinău și mă bucur să cunosc acest oraș confortabil, foarte verde, care are propriul ritm de viață și propriul stil. În memoria mea, orașul va rămâne un

¹ Filmul realizat de doamna Olga Romaniuk poate fi vizionat și pe platforma YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Hv_VD0HPNbu (Nota red.).

*Ludmila Ivanovna Kovalciuk (1939-2020),
director general al Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka”
din Kiev în perioada anilor 1964-2016.*

monument arhitectural minunat, cu parcuri și piețe pitorești, cu cafenele minunate și biblioteci publice frumoase pe care le-am vizitat. Dar cele mai calde sentimente sunt pentru colegii pe care i-am cunoscut: creativi, ambițioși, harnici, ospitalieri, care ne-au primit cu deosebită căldură și grijă. Reitez că suntem profund recunoscători pentru ajutorul umanitar enorm pe care l-ați oferit și continuați să-l oferiți refugiaților ucraineni. Este un ajutor de neprețuit.

R.R.: Și o ultimă întrebare: când aveți aniversarea Bibliotecii? Cum o sărbătoriți? Veți invita și o delegație de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”? Poate dă Domnul până atunci, și se termină războiul acesta nedrept.

O.R.: Anul înființării Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din orașul Kiev este 1944, când au fost aduse cărțile pe care locuitorii de aici le-au găsit în timp ce demontau ruinele caselor după eliberarea Capitalei de sub ocupația nazistă și din blocurile supraviețuitoare ale uneia dintre școli. Acele cărți care au constituit începutul creării fondului Bibliotecii.

În 2019, am sărbătorit cea de-a 75-a aniversare a Bibliotecii cu un cerc larg de prieteni și parteneri de lungă durată, inclusiv politicieni, oameni de știință, scriitori, artiști, persoane publice și tineri creativi. Au fost mesaje de felicitare, amintiri, omagii aduse veteranilor de bibliotecă și un concert de sărbătoare.

Anul viitor, în noiembrie 2024, Biblioteca va aniversa 80 de ani de la fondare. Vom fi bucuroși să-i invităm pe colegii noștri din Chișinău să împartă cu noi bucuria sărbătorii. Îmi exprim marea speranță și credință că această sărbătoare va coincide cu celebrarea națională și internațională a victoriei asupra rasismului.

R.R.: Să dea Domnul! Mulțumesc mult pentru interviu. Vă doresc, în primul rând și cât mai repede, Pace pentru întreaga Ucraina, pentru că toate celelalte se vor face!

Consemnare: Raia ROGAC

CZU [023.4:027.52(478-25)](047.53)=135.1

MARIANA HARJEVSCHI: „SUNTEM ACOLO UNDE TREBUIE SĂ FIM – LA DISPOZIȚIA CHIȘINĂUIENILOR!”

În perioada 6-11 octombrie 2023, în Sala cu Coloane a Sediului Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a fost organizată o amplă serie de activități, reunite sub genericul „Zilele Educației Nonformale” (ZEN), la care au participat reprezentanții celor 27 de filiale ale BM. A devenit o tradiție ca Biblioteca Municipală să desfășoare periodic evenimente de anvergură, o bună parte cu titlu de premieră, pentru a servi drept model altor instituții din domeniul bibliotecar.

Raia ROGAC: Doamna director general, știind că ați făcut studii în SUA, presupun că ideea de a organiza Zilele Educației Nonformale, ca inspirație, vine din această sursă, fiind susținută înflăcărat de doamna Lidia Kulikovski sau, poate, invers, căci și Domnia Sa a fost în această țară într-o delegație specială, organizată de Guvernul SUA.

Mariana HARJEVSCHI: Ne-am inspirat reciproc.

R.R.: Să intrăm succint în miezul evenimentelor...

M.H.: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a demonstrat mereu că este un loc de învățare și educare al chișinăuienilor. Bibliotecarii, care nu se resemnează cu statu-quo-ul profesional, ci își înțeleg rolul formativ în comunitate, își setează agenda de formare în fiecare an în luna octombrie, când se marchează Ziua Educației Nonformale (ZEN), și își îndeamnă spiritul de formator pentru a aduce noi subiecte de învățare pentru utilizatorii săi. Astfel, agenda din acest an a inclus cele mai în trend inițiative, tematici, resurse, instrumente, care folosesc deștept tehnologia, precum și educația nonformală ca o abordare creativă în tot ce facem. La fel, echipa de bibliotecari-formatori, mizând pe tot ce este inovativ, și-a propus să livreze sesiuni interesante utilizatorilor, să propună diverse forme de instruire pentru cei care vin la bibliotecă, fiind experți pe variate subiecte moderne ce captează interesul utilizatorilor.

R.R.: Din start, a fost anunțat un concurs intitulat „Promovarea Bibliotecii ca spațiu bun pentru Învățare”, la care filialele au trebuit

*Zilele ZEN și Forumul formatorilor la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
12 octombrie 2023.*

să exercite jocuri, experimente etc. Câți participanți au fost la acest compartiment și cine sunt învingătorii?

M.H.: Toate filialele au participat la acest concurs. ZEN a devenit formatul unui laborator, pentru că în laborator se fac cele mai reușite experimente și se găsesc formulele celor mai de impact idei, care pot avea un rol de schimbare. Ne dorim să construim și să avem biblioteci care inspiră. E important ca noi, bibliotecarii, să fim gânditori și visători. Din dorința de a revitaliza Biblioteca, am lansat concursul Promovarea Bibliotecii ca spațiu bun pentru Învățare. Ne-am echipat cu instrumente de ultimă oră pentru a realiza concepte concrete: fie din fotografii, fie din amintiri din cadrul vizitelor în bibliotecile dezvoltate. De ce un astfel de concurs? Pentru că dorim ca utilizatorii să vină mereu la Bibliotecă atât pentru carte, cât și pentru că în acest spațiu se simt bine. Totodată, ne dorim ca acesta să-i inspire și să le ofere elementul surprizei la fiecare colț, unde pot vedea noi culori, alte linii. Asta e surpriza: de a fi în același spațiu, dar a vedea și a simți diferit în același timp. Reușita ne face să fim împliniți, pentru că bibliotecarii au reanimat spații atractive și utile pentru serviciile în derulare – lectură, robotică, cunoaștere prin dialog etc. E important ca toate lucrurile care ne înconjoară să fie funcționale. Designul interior de calitate a devenit un manifest pentru bibliotecarul modern.

R.R.: Unul dintre formatori, Nadejda Mocanu, a vorbit în cadrul unui atelier despre „Obiceiul de a ține un jurnal”. Recunosc

că e o practică bună, care disciplinează și întărește memoria, doar că au fost enumerate prea multe jurnale, astfel că e nevoie de mult timp pentru completarea lor. Personal, țin trei jurnale, însă nu le completez regulat, așa cum ar trebui în mod ideal. Ce părere aveți și cum o susțineți practic?

M.H.: Vrem să creăm un mediu amuzant, prietenos, în care participanții nici măcar să nu simtă că li se predă

ceva, ci să li se pară că se joacă, se distrează, și abia apoi să constate cât de mult au învățat. „Tindem să ajungem pe Everest!” Acest subiect, la prima vedere, pare unul simplu, dar, fiind tot mai prezenți în mediul online, bibliotecile sunt active pe rețelele de socializare, inclusiv pe bloguri. Bibliotecarii au nevoie de această competență de a ține un jurnal: fie pentru a scrie ceea ce se întâmplă în bibliotecă, fie pentru a înțelege ceea ce simt utilizatorii în spațiul ei.

R.R.: Ce evenimente sau momente de la Zilele Educației Nonformale v-au impresionat cel mai mult în tripla dumneavoastră postură de conducător, organizator și participant?

M.H.: „Educația este cea mai puternică armă pe care o poți folosi pentru a schimba lumea”, afirma Nelson Mandela. Bibliotecarul conștientizează regulile schimbării, are nevoie să comunice, să interacționeze, să-și formeze propriile abilități raportate la valori și standarde profesionale. În contextul ZEN, mă inspiră mereu dorința colegilor de a învăța și a împărtăși noi cunoștințe, iar solidarizarea echipei în acest demers al nostru, instituțional, este unul de referință.

R.R.: A fost o atmosferă energizantă, momentele de comunicare, unele chiar distractive, alternau cu exersarea practică, astfel că toți până la urmă s-au ales cu multe cunoștințe, balsam pe suflet și cu o felie de tort.

M.H.: Rolul premiilor, pe care le folosim, este de a provoca spre mai bine, de a evidenția performanța. În acest an, au fost premiați cei mai activi formatori comunitari, care au reușit să ofere instruire pentru utilizatori. Bibliotecarii au demonstrat că sunt activi, creativi și interactivi, că au competențe bazate pe inovații, că utilizează metode de învățare nonformală cu caracter participativ, experimental.

R.R.: Pe post de moderatoare și animatoare a evenimentului au fost trei doamne. Și toate trei – cu titlu de doctorat: Mariana

---

Ne dorim să construim și să avem biblioteci care inspiră. E important ca noi, bibliotecarii, să fim gânditori și visători.

Harjevschi, Lidia Kulikovski și Nelly Țurcan. Ați avut însă și ajutor și sprijin în totalitate. Din partea cui?

M.H.: ZEN este un concept deja instituționalizat, având misiunea de a promova principiile și practicile educației nonformale. Nu am fi reușit fără o echipă bună de organizare. Cunoaștem deja necesitățile bibliotecarilor din echipa BM care lucrează în sfera educației nonformale. Aceștia solicită de fi mereu în contact cu noi metode de învățare nonformală, de a face schimb de experiență și idei, de a oferi o platformă benefică, de a crea parteneriate și proiecte. Iar echipa organizatorică are în ADN-ul său ideea că este importantă componenta vitală a educației pe întreg parcursul vieții, care merită să fie impulsionată bibliotecarilor.

R.R.: Aș vrea să remarc că Biblioteca Municipală, prin aceste evenimente de mare prestanță, îmbogățește viitorul raport de la Marea Sărbătoare – 150 de ani de la fondare, spre care s-a mai făcut un pas din pușinii care au mai rămas...

M.H.: Avem vise mari.

În perioada 18-20 octombrie 2023, la Chișinău s-au desfășurat Zilele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” cu prilejul celor 146 de ani de la fondare, în cadrul cărora au avut loc mai multe manifestări aniversare. În prima zi, în cadrul „Târgului de idei”, cele trei grupuri de participanți din aproape toate filialele și secțiile BM au prezentat cele mai interesante și inovative proiecte, pe care le vor implementa în anul 2024. Deosebit de bogată în comunicări,

*Târgul de idei „Biblioteca pentru comunitate” la BM „B.P. Hasdeu”,
18 octombrie 2023.*

a fost ziua a doua, care a dat startul tradiționalei conferințe anuale cu genericul „Biblioteci sustenabile. Biblioteci reziliente”, care, pe lângă mesajele de salut, a cuprins o sesiune în plen „Bibliotecile și imperativul rezilienței” și două paneluri: primul s-a intitulat „Implicarea comunitară în crearea conținutului local” (moderator – Lidia Kulikovski, director adjunct al BM), iar al doilea – „Transformarea digitală pentru biblioteci” (moderator – Ludmila Pânzari, director adjunct al BM). La conferință a participat o delegație de bibliotecari de la Biblioteca Publică „Lesya Ukrainka” din Kiev – nu doar în calitate de oaspeți, ci și de conferențieri. Ziua a treia a programului aniversar a fost dedicată în exclusivitate oaspeților ucraineni, cărora li s-au făcut vizite în câteva filiale, dar și o plimbare prin centrul Capitalei.

R.R.: Doamna Mariana Harjevschi, spuneam mai sus că Biblioteca Municipală e cu încă un pas mai aproape de marea aniversare de 150 de ani de la fondare. Aniversarea BM la 146 de ani a însemnat o frumoasă sărbătoare a bibliotecarilor, dar și o mare responsabilitate. Dacă aniversările anterioare erau axate mai mult pe totaluri, de data aceasta ați dorit să puneți accentul pe inovație.

Inovația a fost și este în permanență pilonul evenimentelor la BM „B.P. Hasdeu”.

M.H.: Da. Inovația a fost și este în permanență pilonul evenimentelor la BM „B.P. Hasdeu”. Aproape peste tot, fie în mediul antreprenorial, fie în mediul public, a apărut aceeași îngrijorare: ce putem face noi, ca lideri într-un cadru instituțional, pentru a aduce la bord ideile din prima linie? Unde am mai putea găsi idei interesante? Răspunsul nu e greu de imaginat: la târg. O recomandare, care a rezonat cu această propunere, a fost să începem (să reîncepem) să organizăm târgurile de idei de altă dată, dar într-o nouă formulă. În limbajul organizațional, târgul de idei este un instrument și o modalitate de a răspândi idei bune oriunde pot fi ele utilizate în cadrul organizației și posibilitatea de a ne inspira din ele. Anterior, am experimentat unele idei similare: „Târgul serviciilor”, „Târgul partenerilor”, „Puzzle Maraton”. Astăzi, într-o formă adaptată a „Târgului de idei”, ne-am propus să împărtășim idei noi de servicii, produse, concepte de spații cu titlu de noutate. Așa că acest eveniment ne-a oferit „câștiguri” pe mai multe fronturi. Echipele care au venit cu idei, le-au explicat în formatul PechaKucha, ce a permis o reprezentare mai atractivă într-o formă

distractivă și educativă prin limitarea timpului de expunere la 20 de imagini de persoană (proiectate în 6 minute și 40 de secunde). Această experiență a fost una interesantă și potrivită pentru practica acestui gen.

R.R.: Să trecem succint în revistă cele mai esențiale momente din cadrul evenimentelor. Sunteți mulțumită de rezultatele „Târgului de idei”?

M.H.: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a demonstrat nu o dată că poate fi o instituție mereu în căutarea noului. Ideea acestui Târg a fost, de asemenea, de a crea un instrument minunat de aliniere pentru oamenii care au cea mai mare nevoie de inovație – managerii de top, a căror activitate zilnică este adesea îndepărtată de primele linii. În plus, este potrivit să resetăm motoarele de îmbunătățire a performanței în cadrul BM. Acest târg de idei bune a fost nu doar inspirator, ci a declanșat un lanț de idei noi împărtășite atât de colegii din filialele BM, cât și de colegii din sec-

---

În limbajul organizațional, târgul de idei este un instrument și o modalitate de a răspândi idei bune oriunde pot fi ele utilizate în cadrul organizației și posibilitatea de a ne inspira din ele.

ții. Printre noile idei s-au regăsit cele privind crearea de noi cluburi de lectură, cenacluri literare, dezvoltarea de arhive electronice (precum „Voci celebre muzicale”), podcasturi (interviuri online) cu/despre personalități literare sau despre istoria orașului Chișinău, instruiți educaționale pe tema educa-

ției sexuale sau în domeniul IT (pentru adulți), crearea colecției speciale de artefacte cu tematica eminesciană sau juridică etc.

R.R.: La sesiunea în plen, ați fost în calitate de moderator și conferențiar. Am putut observa că toți cei incluși în agendă au susținut temele anunțate. Vă gândiți să adunați comunicările într-o culegere, fie și electronică?

M.H.: Conferința aniversară a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” este unul dintre cele mai importante evenimente ale instituției noastre, care adună laolaltă liderii și inovatorii, dar și oaspeții dragi din breaslă. Conferința este locul în care ne întâlnim pentru a face schimbul de idei, pentru a ne prezenta reușitele sau, pur și simplu, pentru a oferi soluții la provocările cu care ne confruntăm. Obişnuim să publicăm prezentările fie în publicații, fie în formatul articolelor în revista *BiblioPolis*.

R.R.: Genericul conferinței rezidă din comunicarea pe care ați prezentat-o: „Pledoarie pentru cărțile electronice și împrumutul

Andrian Bocancea, bibliotecar la Biblioteca „Târgu Mureș”, la „Târgul de idei”, prezentând proiectul unui club IT în bibliotecă.

electronic – spre o piață culturală și economic sustenabilă”. Să vedem, totuși, cum poate fi biblioteca sustenabilă și rezilientă, și ce este mai important pentru atingerea acestui scop?

M.H.: Astăzi, bibliotecile se confruntă cu noi provocări. Pe lângă cele economice, sociale, culturale, și achiziția cărților electronice denotă semne alarmante, căci în domeniul accesului public la cartea electronică situația devine dificilă. Această problemă reflectă frământările bibliotecilor publice contemporane privind accesibilitatea cărților electronice pentru utilizatori și specificul mecanismului de împrumut electronic realizat prin intermediul acestor instituții. Am încercat, pe lângă prezentarea experienței Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” privind procurarea și difuzarea cărților electronice, să ofer o perspectivă a bibliotecilor europene care devine esențială pentru dezvoltarea colecțiilor majorității bibliotecilor publice. La nivel național, Biblioteca Municipală confirmă aplicarea unor proceduri de realizare a împrumutului electronic și dezvoltare a colecției de cărți electronice, identificate prin experiențe proprii. Cu toate acestea, opinia organizațiilor internaționale de specialitate (de exemplu, IFLA) reliefează nevoia negocierilor cu editorii și furnizorii de cărți electronice în ceea ce privește prețul, condițiile de utilizare și disponibilitatea conținutului. Totodată, am susținut ideea că e necesară elaborarea propunerilor de modificare a legislației din Republica Moldova pentru aducerea ei în concordanță cu practicile europene, cu scopul de a consolida dreptul tuturor cetățenilor de a avea acces la informații.

Svetlana Gumeni, șefa Bibliotecii „A. Mickiewicz”, la „Târgul de idei”, prezentând proiectul despre educația sexuală a tinerilor prin intermediul bibliotecilor publice.

R.R.: Când și cum s-a născut ideea de a invita oaspeți din Ucraina?

M.H.: Atât „Târgul de idei”, cât și Conferința aniversară pot fi instrumente minunate de a vedea realitatea, de a o înțelege și de a veni cu soluții. Pe măsură ce ideile circulă, oamenii discută, fiind provocați să identifice ceea ce pot folosi în propriile biblioteci. Oare nu aceasta este viziunea noastră de viitor? Să avem un domeniu puternic și unit, care alimentează comunitățile, oferindu-le oportunități de alfabetizate, informare și participare. Un mod eficient de a ne spori capacitatea de reziliență constă în consolidarea legăturilor de parteneriat, pentru că acestea permit atenuarea și chiar înfruntarea situațiilor dificile. Așa că le-am invitat la conferință pe Olga Romaniuk (director general al Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev), Olga Dudok (director adjunct al Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev) și Olena Osmachkina (șef Secție tehnologia informației a Bibliotecii Publice „Lesya Ukrainka” din Kiev).

Pe măsură ce ideile circulă, oamenii discută, fiind provocați să identifice ceea ce pot folosi în propriile biblioteci. Oare nu aceasta este viziunea noastră de viitor? Să avem un domeniu puternic și unit, care alimentează comunitățile, oferindu-le oportunități de alfabetizate, informare și participare.

Avem și noi în sistemul municipal o bibliotecă cu același nume. Colegele din Ucraina au relatat despre provocările timpului, oferind răspunsuri la experiențele bibliotecilor pe timp de război. Am apreciat curajul profesional al colegilor și ne-am solidarizat în efortul de a aduce spiritul de pace.

R.R.: De ce ați pledat pentru tema Conferinței anuale „Biblioteci sustenabile. Biblioteci reziliente”?

M.H.: Reziliența este capacitatea de a reveni după eșecuri sau de a înțelege problema și a te concentra pe ritmuri durabile de efort. De asemenea, se referă la experiența de a învăța din probleme,

îmbunătățind treptat capacitatea noastră de a ne susține și de a reveni în circumstanțe din ce în ce mai dificile. Cuvântul „reziliență” a devenit tot mai des utilizat în multe domenii: psihologie, ecologie, tehnologie, sociologie etc. Observăm că acest termen a devenit tot mai des utilizat și în domeniul culturii, artei, domenii pe care și noi le-am îmbrățișat. E vorba de capacitatea, fie a unui individ sau a unei comunități, de a depăși o situație tensionantă, o fază marcată de mari dificultăți etc. și de a ști cum să te dezvolți într-un mediu care îți este ostil. Noi, cei de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, dorim să mergem spre transformare, să devenim mai rezilienți. Însă, într-un context social-politic dificil, avem nevoie de resurse și idei pentru a merge înainte. Bibliotecile sunt instituții promotoare a unor valori și idealuri de libertate, de solidaritate, de apărare și

---

Bibliotecile sunt instituții promotoare a unor valori și idealuri de libertate, de solidaritate, de apărare și promovare a culturii. Atunci când instituțiile și oamenii ei sunt în pericol sau cad în derizoriu, avem nevoie de instrumente creative și eficiente, de un dialog care să construiască punți de încredere și de cunoaștere reciprocă între actorii culturali, public și practicieni din alte domenii pentru a deveni rezilienți.

---

promovare a culturii. Atunci când instituțiile și oamenii ei sunt în pericol sau cad în derizoriu, avem nevoie de instrumente creative și eficiente, de un dialog care să construiască punți de încredere și de cunoaștere reciprocă între actorii culturali, public și practicieni din alte domenii pentru a deveni rezilienți. Cuvântul este aplicat și colectivităților, încât se poate vorbi de „bibliotecă rezilientă” sau „oraș rezilient”. Viața în secolul XXI este foarte solicitantă. Crizele ne pândesc nu numai în activitatea curentă personală, ci și în activitatea profesională. Facem din ce în ce mai greu față solicitărilor lumii moderne. Ne-am conectat la documentele IFLA, EBLIDA, pe care le considerăm instituții-cheie ale domeniului nostru, pentru a ne ghida în această lume plină de haos și instabilitate. La fel, solidaritatea noastră cu colegii de breaslă și împărtășirea experiențelor cu ei ne poate ajuta în fortificarea domeniului nostru. Așa s-a cristalizat agenda Conferinței din acest an.

R.R.: Ați semnat un acord de colaborare cu Biblioteca Publică „Lesya Ukrainka” din Kiev?

M.H.: Da, am semnat un Acord de colaborare între Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și Biblioteca Publică „Lesya Ukrainka” din Kiev, care prevede organizarea unor acțiuni comune pentru

promovarea intereselor culturale și profesionale; susținerea de conferințe, simpozioane, mese rotunde, lansări de carte; organizarea activităților profesionale, vizitelor de studiu, cursurilor de formare profesională continuă pentru personalul din cele două biblioteci; realizarea unui schimb de publicații din producția editorială proprie. Totodată, vom lansa invitații reciproce la evenimente a oamenilor de cultură și a bibliotecarilor, asigurând condițiile necesare susținerii unor activități culturale și profesionale de amploare.

R.R.: Apropo, cele două biblioteci cu același nume din Chișinău și din Kiev au avut o colaborare preventivă?

M.H.: Este o primă inițiativă, în cadrul căreia părțile își vor acorda sprijin reciproc pentru identificarea unor domenii de cooperare culturală, științifică și profesională, vor realiza schimb de publicații profesionale. La fel, ambele biblioteci vor promova, prin mijloace disponibile, evenimentele desfășurate în colaborare.

R.R.: Vă mulțumesc pentru disponibilitate și un dialog interesant.

Consemnare: Raia ROGAC

PROGRAMUL „CHIȘINĂUL CITEȘTE” 2023

CZU 821.135.1(478).09-31(047.53)=135.1

ALEXANDRU POPESCU: „ÎN ROMANELE MELE AȘ VREA SĂ GĂSIȚI O LUME NOUĂ, CREDIBILĂ, CARE SĂ VĂ MIȘTE”

La mijlocul lunii decembrie 2023, în cadrul Programului de lectură „Chișinăul citește” (ediția a XX-a), un proiect excelent al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, la Biblioteca „Târgoviște” a avut loc o conferință literară în baza romanului *Montana* de Alexandru Popescu.

L-am întrebat pe autor (prezent online la eveniment) dacă mai există întrebări despre romanul *Montana* și despre scris în general, la care ar vrea să răspundă, dar care nu i-au fost adresate până acum.

Emanuela IURKIN: Există vreun loc anume în care îți place să scrii?

Alexandru POPESCU: Romanele *Montana* și *Adâncuri incolore* le-am scris, aproape în totalitate, la locul de muncă. Primul roman, într-o brutărie, al doilea, pe un șantier. Scriam pe carnet, veneam acasă și transferam totul pe laptop, cu mici retușări. Sper să nu citească asta foștii mei angajatori. Ei credeau că munceam pentru ei de dimineață până seara. Acum, că am ceva mai mult timp liber, muncesc la al treilea roman strict de acasă. Lucrez la o masă ajustabilă pe care am luat-o pe gratis de la o persoană cu dizabilități, iar fotoliul l-am găsit aruncat la gunoi. E comod și într-o stare perfectă. Lampa cu stativ e de la second-hand – 5 lire sterline. Deci, ungherașul meu de lucru e adunat din obiecte de mâna a doua, cărora le-am dat o nouă viață. E incredibil câte lucruri bune pot fi găsite aici la un preț derizoriu sau chiar gratis.

E.I.: Stabilitatea financiară e o precondiție pentru o scriere bună?

A.P.: În cazul meu, nu. Ba mai mult, din 2021, de când am început scrisul, fac mai puțini bani. Nu mă prea deranjează – scrisul

a devenit o obsesie, un viciu, o plăcere imensă. Orice în viața asta are un preț. Nu poți să încerci să scrii proză bună dacă nu renunți la un confort anume. A trebuit să renunț la jobul full-time, la abonamentele de streaming video sau mersul pe la restaurante. Muncesc la ocazie, ca asistent de bucătar și asta îmi convine momentan. Lucrează și soția pe domeniul ei, atâc cât poate. Bani pe

care-i facem ne sunt suficienți pentru chirie, plata facturilor și să ne cumpărăm uneori câte un pomelo sau spumant „Asti”. Cheltuim rezonabil, ca să nu ne facem griji pentru luna următoare. Grijiile și teama zilei de mâine nu ajută la scris. Ne-am obișnuit cu familia să nu ne dorim lucruri care costă scump. Ne mulțumim cu puținul.

E.I.: De regulă, vorbești cu alți scriitori sau prieteni despre cariera la care lucrezi? Nu ți-e frică să-ți fure cineva ideea?

A.P.: Da, discut ideea cărții cu soția mea. Ea, deseori, îmi pune întrebări pertinente legate de subiect. Unele întrebări sau comentarii îmi dau bătăi de cap, însă căutarea răspunsurilor mă duce, de multe ori, spre soluții foarte bune. Nu văd o problemă în a-i da

---

Nu aș abandona scrisul pentru nimic în lume. Nimeni și nimic nu m-ar determina să renunț. Dacă va veni ziua când voi înceta să scriu, asta se va întâmpla spontan, natural și fără să pricep motivul. Va fi un impuls interior. Anume așa am început să scriu: spontan. Niciodată nu mi-am dorit să mă fac scriitor. Acum scriu pentru că așa trebuie.

---

cuiva de încredere manuscrisul. E foarte puțin probabil să apară un manuscris întreg cu același fir narativ, unghi de abordare sau stil. Suntem cu toții mult prea diferiți, nimeni nu va scrie povestea mea așa cum o fac eu. Ar trebui să aibă același vocabular, temperament, aceleași trăiri, traume, insomnii și momente la limita nebuniei, pe care le am în clipele când scriu. Obișnuiesc să vociferez capitole întregi soției sau maxim încă unei persoane de încredere. Asta mă ajută să înțeleg mai bine

povestea, ca și cum aș vinde cuiva un plan de afaceri, având la dispoziție maxim 5-10 minute.

E.I.: Ce te-ar face să abandonezi scrisul pentru totdeauna?

A.P.: Nu aș abandona scrisul pentru nimic în lume. Nimeni și nimic nu m-ar determina să renunț. Dacă va veni ziua când voi

înceta să scriu, asta se va întâmpla spontan, natural și fără să pricep motivul. Va fi un impuls interior. Anume așa am început să scriu: spontan. Niciodată nu mi-am dorit să mă fac scriitor. Acum scriu pentru că așa trebuie. În același timp, nu-mi fac iluzii că voi scrie până ce moartea mă va despărți de condei. Este foarte probabil ca al treilea roman pe care-l scriu să fie și ultimul. Voi scrie cu toată dăruirea și priceperea.

E.I.: Cât este de importantă singurătatea pentru un scriitor?

A.P.: Pentru mine este esențială. Iubesc să fiu singur, dar îmi și place să fiu alături de cei dragi sau oameni, în general. Pur și simplu în singurătate

mă simt foarte comod. De mic eram întrebat de ce stau singur prin odaie sau de ce par supărat. În acele clipe mă simțeam ca peștele în apă. M-am obișnuit să reflectez singur asupra grijilor și întrebărilor vieții. Mulți oameni doresc să le fie cineva alături în momentele de disperare sau durere. Eu prefer să tac și să mă retrag într-un loc tihnit, să caut singur soluții,

încurajare, motivație și puteri pentru a trăi mai departe. Am încercat asta de multe ori și a funcționat. Îmi place să citesc cărțile în solitudine. Iar dragostea pentru scris a fost alimentată din dragostea pentru lectură. Poate mulți nu vor fi de acord cu ceea ce voi spune acum, dar un scriitor bun trebuie să fie împăcat cu singurătatea, să se complacă în durere, insomnie, supărare, ură și iubire. Trebuie să posede o mare sensibilitate și să trăiască senzațiile personajelor sale cu toată forța, indiferent dacă asta îl deprimă sau îl ridică spre culmile fericirii. Aceste simțăminte nu pot fi trăite autentic decât în deplină solitudine. Am tot mai multă nevoie de singurătate pentru a continua să scriu. E un noroc dacă înclinarea scriitorului spre însingurare este acceptată de oamenii dragi. Ei sunt cei care i-ar duce lipsa, deși îi desparte doar un perete. Din nou, totul are un preț. Eu mă consider norocos.

E.I.: Ai accepta să revii la munca de reporter, dacă ți s-ar propune un salariu foarte bun?

Îmi place să citesc cărțile în solitudine. Iar dragostea pentru scris a fost alimentată din dragostea pentru lectură.

Un scriitor bun trebuie să fie împăcat cu singurătatea, să se complacă în durere, insomnie, supărare, ură și iubire. Trebuie să posede o mare sensibilitate și să trăiască senzațiile personajelor sale cu toată forța, indiferent dacă asta îl deprimă sau îl ridică spre culmile fericirii. Aceste simțăminte nu pot fi trăite autentic decât în deplină solitudine.

A.P.: Nu. Mi s-a propus de câteva ori să devin corespondent străin pentru instituții de presă din Moldova, dar am refuzat. Jurnalismul devenise pentru mine, la un moment dat, o activitate auto-distructivă. Am simțit nevoia să pun punct acestei cariere, chiar dacă eram apreciat de colegi sau public și chiar dacă luasem câteva premii de profil. Acum, când sper să-mi educ o minte creativă și absolut liberă, revenirea la reporterie ar fi suicidală. Dacă-mi vine într-o zi pornirea spontană de a mă lăsa de scris, apoi voi

trimit imediat CV-uri pe la instituții de presă din Moldova sau România. Sper mult ca asta să nu se întâmple.

Când vreau să descriu natura în cărțile mele, privesc filmele lui Andrei Tarkovski sau Werner Herzog. În pasajele despre tehnica sau spații industriale îmi revin în minte imaginile din filmele lui Stanley Kubrick și Jaques Tati. Când încerc să sap adânc în conștientul personajelor mele revăd sau am în minte culorile, ambiantele și muzica din filmele lui Louis Malle, Terrence Malick sau David Lynch.

E.I.: Unii critici literari și cititori au scris că romanele tale ar fi cinematografice, deci ușor de imaginat. Există filme care îți alimentează imaginația?

Am în laptop vreo sută de fișiere audio, coloane sonore din filmele îndrăgite. Le ascult uneori în timpul scrisului sau în minutele de reflecție.

Anumite mirosuri m-au făcut să renunț la pasaje întregi din manuscris, altele m-au ajutat să completez textul cu elemente noi. Mirosurile se cuplează imediat cu niște amintiri sau experiențe și totul trece prin sита imaginației, a creativității.

A.P.: Sunt un cinefil înrăit. Încă din facultate mi s-a educat gustul pentru filme bune. Există pelicule pe care le revăd cu plăcere. Când vreau să descriu natura în cărțile mele, privesc filmele lui Andrei Tarkovski sau Werner Herzog. În pasajele despre tehnica sau spații industriale îmi revin în minte imaginile din filmele lui Stanley Kubrick și Jaques Tati. Când încerc să sap adânc în conștientul personajelor mele revăd sau am în minte culorile, ambiantele și muzica din filmele lui Louis Malle, Terrence Malick sau David Lynch.

E.I.: Când mergi la serviciu, reușești să te deconectezi de la manuscrisul la care lucrezi?

A.P.: Niciodată. Oricât aș încerca să mă detașez de text, văd în oame-nii reali reflecții din personajele mele. Dacă nu scriu, observ, iar tot ce observ se transformă în materie primă pentru viitorul text. Orice loc, miros, culoare sau cuvânt auzit poate să ajungă în manuscris într-o formă sau alta. Anumite mirosuri

m-au făcut să renunț la pasaje întregi din manuscris, altele m-au ajutat să completez textul cu elemente noi. Mirosurile se cuplează imediat cu niște amintiri sau experiențe și totul trece prin sita imaginației, a creativității. Dacă nu ești un observator bun, probabil că nici scriitor bun nu ai cum să ajungi. Tocmai amintisem de imaginație. Of, imaginația! Mi-a plăcut mereu să umflu și să dramatizez lucruri aparent banale. Psihologii ne tot spun că nu are rost să ne facem griji, că doar un procent infim al lucrurilor de care ne este frică se întâmplă pe bune. Un scriitor, cred eu, trebuie să-și facă griji, să îmbrățișeze anxietatea, clipele de disperare și să se lase purtat de cele mai negre gânduri. Cum altfel ai putea crea personaje și circumstanțe credibile?

E.I.: Ce sfat ai pentru cititorii care caută factologie în romanele tale, pentru cei care vor să știe câtă realitate este în carte și câtă ficțiune?

A.P.: I-aș sfătui să citească romanele cu gândul că absolut totul e real și s-a întâmplat exact cum e descris. Să se lase purtați de poveste și să creadă în fiecare cuvânt, să plângă și să râdă, să-și imagineze totul în cele mai mici detalii, iar apoi, după ce vor citi ultima pagină, să respire adânc și să-și spună că nimic nu e adevărat, că au avut un vis uluitor de limpede și atât. Da, lumile pe care le creez au la bază crâmpieie din fapte și oameni reali. Sunt doar scânteie pentru rugul pe care încerc să-l fac. În romanele mele nu vreau să căutați vreo reprezentare a lucrurilor reale. Vreau să găsiți acolo o lume nouă, credibilă, care să vă miște. Asta e ficțiunea bună, părerea mea.

E.I.: Îți mulțumesc!

Consemnare: Emanuela IURKIN

Foto: Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

CZU 821.135.1(478).09-31=135.1

ÎNTÂLNIREA CU SCRITORUL ALEXANDRU POPESCU, AUTORUL ROMANULUI *MONTANA*

*Liliana JUC,
șefa Bibliotecii „Târgoviște”*

Stânjenei oacheși, coronițe, alte floricele fără nume, dar foarte drăguțe, stau în borcănășe-glastre; trei mese acoperite cu stofă, scaune aliniate simetric, impozanta cortină, toate în nuanța mov, formează un spațiu de sărbătoare. Peretele despărțitor pe care sunt agățate imagini din *urgia transnistreană*, un micuț paravan pe roțile pe care urmează să fie afișat ceva interesant publicului (biografie/narațiune însoțită de material ilustrativ), alcătuiesc un decor grăitor, iar accesoriul hand-made, ceasul „Montana”, este piesa de rezistență a acestuia.

17 mai 2023, ora matinală 9:00. Totul stă în așteptarea unui frumos eveniment – întâlnirea cu scriitorul Alexandru Popescu, autorul romanului *Montana*. Se adună publicul. În grupuri mai mari și mai mici sosesc studenții de la Facultatea de Litere, ULIM; se alătură publicului și elevii de la Colegiul UTM, împreună cu Elena Cucereavii, profesoara de limba și literatura română, și Rodica Bîlici, șefa catedrei. La sugestia Carolinei Dodu-Savca, dr., conf. univ., coordonatoarea Clubului „Ecolectura”, spațiul ia alura unui avion: cu trecere și cu două lavițe pe post de bord. Între timp, sosește și scriitorul Alexandru Popescu, care, printr-o fericită întâmplare, este întâmpinat cu maci roșii de către cititoarea Mariana Naconecnii, chiar în pragul bibliotecii.

La ora 10:00 pornim într-o călătorie-discuție despre romanul *Montana* și autorul ei.

După momentul de salut, venim cu unele momente biografice care au pus într-o lumină inedită personalitatea scriitorului Alexandru Popescu. De exemplu, despre lotul de pământ cu nr. 12, pasiunea pentru grădinărit, visul legat de baza din Bender etc. și interpretări vizavi de romanul *Montana*. Astfel, cei prezenți au aflat că autorul este tot mai tentat să urmeze un curs de agronomie, pentru că acolo, în Maidstone, are o palmă de pământ, unde plantează roșii pentru murat și adică, cartofi, frunze de salată, dovleci, ceapă, mărar etc. Acolo se refugiază pentru a munci, citi,

Conferința literară în baza cărții Montana de Alexandru Popescu, Programul de lectură „Chișinăul citește” (categoria Tineri), ediția a XX-a. 16 noiembrie 2023, Biblioteca „Târgoviște”.

scrie și tăcea. „E legătura mea cu pământul. Zona aceasta este un teren perfect pentru observații scriitoricești. Până și sapele sunt diferite, de la un lot, la altul. Multe se poate afla despre popoare după felul cum își cultivă pământul”, va zice scriitorul Alexandru Popescu într-o postare pe Facebook.

Bucata asta de grădină/harman i-a fost salvatoare în timpul Covidului. În acest an (2023), a vrut să-și lase cota pârloagă, ca să se mai odihnească pământul, dar administratoarea l-a amenințat că i-l ia dacă nu-l lucrează. Și atunci a mers la un compromis drăguț pentru sine și alții: o jumătate să fie cu bostănei (zucchini) de prăjit la tigaie, iar cealaltă – cu flori sălbatice, bune pentru albi. „Loose Road Allotments Site” are 110 loturi, „numărul 12 este pământu’ neu și nu-l dau la nimeni!”, declară în aceeași postare prozatorul.

Visează că, poate, într-o zi o să cumpere baza feroviară din Bender și atunci va smulge șinele de fier, va demonta zidurile și va planta un gazon englezesc pe care-l va tunde regulat, așa cum îi plăcea personajului lui Tom Hanks din filmul *Forrest Gump*, relatează într-o altă postare Alexandru Popescu.

Carolina Dodu-Savca ne-a vorbit punctat despre motivele și simbolurile romanului *Montana*, acestea fiind trecute prin grila a trei ipostaze: identitate personală/individuală, identitatea culturală, care ne cuprinde pe toți, și identitatea inter-/transculturală. A descifrat simbolurile pe elemente, a evocat imaginea copilăriei printre fiare și macarale, în spatele porților ciclopice din infrastructura feroviară a „bazei” de la Bender, cu zidul, paznicul,

omul mic, anonim, înghesuit cu familia, beciul și vița de vie în niște marfare (acele vagoane, alias case improvizate pe roți) etc. Au fost invocate și manifestările identității etnoculturale: strugurii care „îndulceau viața”, aroma toamnelor care transformau locul într-un „Street Food Festival” al ceunelor ce „pregăteau” conserve de casă, magiun de caise/căpșuni/cireșe.

Între invitat și public s-a încheiat un dialog sincer și plin de esență. Studenții de la Facultatea de Litere, ULIM, au întrebat cum s-a lansat în scris, ce trebuie să facă un debutant în ale scrisului etc. Cititoarea Mariana Naconecinii l-a întrebat dacă s-a recunoscut cineva în personajele descrise. Angela Calancea, dr., conf. univ., psiholog și psihoterapeut, s-a interesat ce a întreprins pentru a învinge trauma din copilărie și adolescență și dacă romanul pe care l-a scris nu l-a retraumat. Elena Taragan, cercetătoare, Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”, a venit cu un eseu analiticosintetic în baza romanului.

Alexandru Popescu s-a dovedit a fi omul loial, deschis în comunicare, de o cumsecădenie rară și un scriitor cu un stil aparte, ce poartă amprenta meseriei de jurnalist. Tănărul romancier ne-a descris cu sinceritate zbuciumul său de om pe care l-a investit în personajul Ivan Josan, încercarea de a-și lăsa astfel amintirile drept moștenire fiicei, ca ea să înțeleagă, peste ani, ce a trăit tatăl ei. Scriind din dorința de a lăsa posterității o informație despre realitatea trăită de unii oameni, autorul ne-a mărturisit că „prin această carte vreau să vă tulbur, vreau să vă frig”.

Toate împreună, exegeza literară susținută de Carolina Dodu-Savca, decodificarea autobiografemelor prin evocările prozatorului, dialogul cu publicul au făcut acest eveniment unul special și de neuitat atât pentru participanți cât și pentru invitat.

Scriitorul Alexandru Popescu își va exprima recunoștința pentru organizarea întâlnirii prin mesaje de mulțumire și elocvențele fraze pe Facebook: „Un decor și pregătire absolut fabuloase! Vă mulțumesc mult pentru primirea regală! Sper mult să ne mai revedem!”.

Astfel, imediat după manifestarea dată, au apărut și primele reacții în scris. Carolina Dodu-Savca va numi romanul *Montana* „o Oră 25 a vremurilor neocoloniale”:

„*Montana* este timpul scurs între visul-limită al celui care-l râvnește, adolescentul Ivan Josan din Benderul nouăzecist, și starea-limită a celui care-o mărturisește, jurnalistul Ivan Josan din

Maidstone-ul (Marea Britanie) post-milenial. Obiect de cult al unei epoci, gadget-emblemă a unei civilizații, *Montana* e o poveste-limită a conaționalilor prinși în cercul vicios al micro-istoriei contemporane. Romanul e o trezire cu urlet din coșmarul trecutului-în-prezent. O traumă generațională despre entități fracționate pe cel puțin două maluri. O voce metalică ce spune povestea unui destin de țară cu cel puțin trei fațete: homo (post)sovieticus, omul moldo-rus/transnistrean și moldo/român-european. Fațete care vădesc cel puțin doi vectori, Est-Vest, în cel puțin trei ipostaze identitare: identitatea personală/individuală (Ion, Ivan-Vaniușa, cu nume și apartenență bifurcată), identitatea culturală (care ne cuprinde pe toți) și identitatea inter-/trans-culturală (pe care-o integrează unii, inclusiv jurnalistul din Republica Moldova, Ivan Josan, poliglotul care vorbește cinci limbi, angajat la KSETV, în Maidstone, comitatul Kent).

Romanul e un manifest molcom despre un ținut-fantomă, cu ziduri în jurul unei copilării printre fiare și macarale à la «AT-AT Walkers din Star Wars», cu părinții îmbrânciți în spatele unor porți ciclopice din infrastructura feroviară a bazei de la Bender, cu paznicul, milițianul, soldatul, meseriașii alunecați în beție și îndobitocire, cu omul mic, anonim, poreclit, julit în suflet, călcat cu cizma pe răni, înghesuit cu familia, beciul și vița de vie în niște marfare, silit să-și improvizeze acolo o viață între pereții subțiri ale acelor vagoane încremenite în timp, înfruntând iernile necruțătoare când toți o făceau pe fochiștii și bucurându-se de toamnele darnice care primeneau locul într-un «Street Food Festival» al ceaunelor ce «pregăteau» conserve de casă, magiun de mure, caise, căpșuni, cireșe, cu containere prin care se afuma ceva care «îmblânzea stomacurile». Așa străbat prin zidul (post)colonial manifestările etnoculturale, cu butucii care domoleau soarele și strugurii care le «îndulceau viețile».

Fiecare secol are maladia sa. Morburi au țările și ținuturile, societățile și oamenii... Fiecare le are. Scrisul este tămăduitor. Cărțile pot fi vindecătoare. Lecturile pot fi povățuitoare”.

Elena Taragan va spune că „*Montana* de Alexandru Popescu e biografia unui stat inexistent, nu doar a unui individ”:

„O biografie care conține teroare, făcându-ne conștienți că politicul poate distruge destine și că acesta nu apare doar la televizor. În ciuda terorii, a urii unor guvernanți demenți, a bestialității, a inumanității, viața se petrece, în candoarea și firescul ei, acest roman povestind destinul unui băiat cu reale calități de observator și viu participant la miracolul lumii. Prin acel moment din copilărie, când descoperă o metodă de fabricație a țuicii și își încropește primul business, băiatul, aflat la începutul adolescenței, trădează veritabile calități de întreprinzător, dovedind cum realitățile pot fi determinante în forjarea talentelor. Violul Anei scoate din nou în relief brutalitatea acestei lumi pe care noi o percepem doar ca pe un discurs politic,

rămânând relativ insensibili în fața acestora, până în momentul scrierii unor asemenea romane.

Modul prin care Ivan Josan reușește să persevereze se datorează, probabil, și acelor lecturi pe care le face printre toate celelalte ocupații care îi copleșesc copilăria. Sunt foarte frumoase inserțiile acestor autori citați, care denotă un spirit însetat de libertate, dornic să devoreze sublimul, să fugă și să scape de iraționalitate, barbarism și dominație a prostiei umane.

Anglia apare aici drept o lume civilizată, așezată, cu legi funcționale în contrast cu jungla cu care ar putea fi asemuită viața din Transnistria, unde doar banul soluționează orice conflict interuman.

Povestea de dragoste a unchiului Toma se integrează perfect în textul lucrării, ca de altfel descrierea vieții acestui creator, care dă o notă de splendoare, atenuând lumea sărită din balamale din acel teritoriu «de securitate sporită».

Romanul încorporează trăsăturile unui bildungsroman, vorbind despre viața din această regiune transnistreană, despre destinul în formare a unui tânăr marcat de toate evenimentele faste și nefaste, care au caracterizat traiul în această zonă. Curajul sau temerile lui Ivan Josan sunt produsul acestei lumi, derivată din ilogismul acțiunilor unor oameni politici, dintr-o nepăsare față de sacralitatea destinului uman.

După cum sugerează tematica concursului republican la limba și literatura română în care a ieșit învingător personajul, este un roman despre perseverență, presărat cu unele momente de nebunie (o isterie generată de sfidarea legilor care nu are nicio explicație plauzibilă, rațională), dar și cu momente de responsabilitate și, mai ales, de dragoste de viață, care, în ciuda ororii, iese, în cele din urmă, învingătoare”.

Cititoarea Mariana Naconecinii va spune: „Încântată de acest Om, ca și de carte. Mi-l imaginam altfel, luând în considerare perioada în care a trăit, cea despre care povestește și care e reală și autobiografică. Foarte mult mă bucur că a decis să scrie, împărtășesc pasiunea pentru lectură cu mult verb. De aceea, probabil, atât de mult mi-a plăcut cartea. Succese mari! Sper, inspirația sa nu se va sfârși nicicând”.

Pe data de 16 noiembrie, în incinta Bibliotecii „Târgoviște”, s-a desfășurat Conferința literară în baza cărții *Montana* de Alexandru Popescu din cadrul Programului de lectură „Chișinăul citește” (categoria Tineri), ediția a XX-a. Evenimentul a început cu mesajul de salut al gazdei Liliana Juc, șefa bibliotecii, moderatoare, și al directorului general al BM „B.P. Hasdeu” – dr. Mariana

Harjevschi. Despre *Motive și simboluri în romanul „Montana” de Alexandru Popescu* a vorbit dr., conf. univ. Carolina Dodu-Savca. Nadejda Ivanov, doctor în filologie, critic literar, a susținut pledoaria *Romanul „Montana” de Alexandru Popescu: fracturi identitare*. Au urmat momentele-surpriză din partea filialelor. La final, scriitorul Alexandru Popescu a venit cu un mesaj-impresie-mulțumire către cititori, organizatorii conferinței și inițiatorii Programului de lectură „Chișinăul citește”.

Protagonistii evenimentului au fost pasagerii-cititori, invitații de onoare și stewardesele/echipa Bibliotecii „Târgoviște”. Preț de două ore și jumătate, publicul s-a aflat la bordul avionului, ce „zbură” spre Londra, iar echipajul a asigurat un parcurs lin și fără turbulențe.

Manifestarea a fost concepută până la cele mai mici detalii, începând de la decor, scenariul propriu-zis, invitați, și încheind cu momentele-surpriză. Din roman au fost extrase simbolurile / motivele reprezentative și apoi transpuse în artefacte: calea ferată, elementele trecutului sovietic, vița de vie, ceasul „Montana”.

Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, va împărtăși următoarele impresii: „Dragi colege, m-ați copleșit prin decor și, desigur, prin modul de organizare a evenimentului. Bravissimo!”. Colega Aliona Nosatii, șefa Bibliotecii „Nicolae Titulescu” va spune și ea: „Totul a fost la cel mai înalt nivel: organizarea, regizarea, decorul, prezentările, momentele-surpriză! Însoțiți de irepetabilul căpitan Liliana Juc și creativele stewardese-bibliotecare, drumul parcurs spre Londra a fost unul memorabil! Felicitări tuturor participanților! Încă o dată îi mulțumim

Cititori activi ai Programului de lectură „Chișinăul citește” (categoria Tineri), ediția a XX-a.

autorului Alexandru Popescu pentru romanul, care a adunat în jurul său un Chișinău întreg!”.

Autorul romanului *Montana*, Alexandru Popescu va spune următoarele: „Am avut multe surprize memorabile la închiderea ediției a XX-a a Programului «Chișinăul citește». Două ore jumate de dialog, comentarii și creativitate, la Biblioteca «Târgoviște». Vă mulțumesc din inimă, stimate bibliotecare și bibliotecari din rețeaua Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu», profesorilor de licee și elevilor. Peste 1500 de împrumuturi ale romanului *Montana* în mai puțin de un an. E o cifră copleșitoare pentru mine!!! Sper ca programul acesta esențial să dureze încă multă vreme, pentru că avem autori contemporani din Republica Moldova care merită promovați. Sincere mulțumiri pentru acest efort. Aveți toată admirația mea!!!”

Montana de Alexandru Popescu este un roman despre oameni, timpuri și orânduie. Altfel spus, este o scriitură despre o epocă, unde se întâlnește urâtul cu frumosul. În subiectul dramatic, tragic chiar, autorul ne dă ideea de sublim. Aici, am enumera dragostea părinților față de copiii Ivan și Eva, promisiunea ținută față de băiat – ceasul „Montana”, timpurile când se cuibărea lângă pervazul noii locuințe și savura din clasicii literaturii române și universale, cărțile în grafie latină, „acoperite” de gutui la trecerea frontierei, apoi – relația salvatoare cu Denis, colegul de clasă, supraviețuirea mamei celui de-al doilea atac de cord, găsirea în pivniță a ceasului dăruit de tata, evadarea lui Ivan Josan, personajul central, din ambele locuri la fel de atroce – armata și pușcăriia transnistreană.

O producție literară ozonată, fără pliuri, fără patosul trăirilor intense ale protagonistului, fără filosofia autorului dată s-o digere lectorul. Doar povestea unei vieți triste care îți dă speranța că orice hău de prăpastie este mai bun, pentru că de acolo te poți ridica în sus. Cartea îl face pe cititorul inițiat sau mai puțin inițiat în subiectul evocat să spere și să trăiască bucuria lecturii.

Foto: Biblioteca „Târgoviște”

CZU 821.135.1(478).09=135.1

UN AMALGAM DE EMOȚII ȘI VALORI MORALE PRIN LECTURA CĂRȚII ÎNTÂMPLĂRI CU TÂLC. DESPRE RESPONSABILITATE. DESPRE IUBIRE DE CRISTINA BUJOR

*Liuba CIOBANU,
șefa Bibliotecii „Ovidius”*

Lectura ocupă un loc primordial în dezvoltarea și educația copiilor, fiind o activitate esențială în formarea lor intelectuală și morală.

În cadrul Programului „Chișinăul citește”, care are ca obiectiv promovarea lecturii în rândul locuitorilor orașului Chișinău, accentul cade pe selecția cărților accesibile și relevante pentru fiecare categorie de vârstă. Ideea acestui program constă în asigurarea unei game diversificate de cărți, care să ofere o experiență de lectură autentică și captivantă, în funcție de interesele și nevoile fiecărui om. De aceea, selectarea cărților potrivite pentru cititori, în special pentru cei tineri, este de o importanță crucială în cadrul Programului „Chișinăul citește”, mai ales la categoria dedicată copiilor. Cărțile cu mesaje pozitive și morale sunt fundamentale pentru dezvoltarea lor și pentru configurarea unei perspective sănătoase asupra lumii. Aceste cărți trebuie să rezoneze cu publicul mic, să le ofere ocazia să se identifice cu personajele și să înțeleagă valorile și lecțiile transmise.

Din acest considerent, ne propunem să segmentăm prezentul articol în câteva rubrici pentru a contura viziunea și acțiunea Bibliotecii „Ovidius” în promovarea cărții *Întâmplări cu tâlc*.

Despre responsabilitate. Despre iubire de Cristina Bujor în cadrul Programului „Chișinăul citește” (categoria Copii).

Toți copiii Chișinăului citesc

În anul 2023, copiii din Chișinău au avut prilejul de „a se îmbiba” cu înțelepciunea și farmecul cărții *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire*, semnată de Cristina Bujor, în cadrul programului de lectură „Chișinăul Citește”, ediția a XX-a, dedicată categoriei copii.

Cartea *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire* de Cristina Bujor urmărește, cu mult farmec și umor, aventurile lui Ionel, un băiat grijuliu și iubitor, alături de prietenii săi necuvântători, pisica Zorba și cățelul Tarcuș.

În prima parte a cărții, „Despre responsabilitate”, cititorii sunt martorii modului în care Ionel și prietenii săi gestionează o situație neașteptată și tensionată. Prin calm, prietenie și reflecție, ei găsesc soluții pentru problemele ivite, evidențiind astfel importanța menținerii echilibrului emoțional și a colaborării în rezolvarea dificultăților.

Partea a doua a cărții, „Despre iubire”, ne poartă într-o călătorie plină de compasiune și generozitate. În timp ce îngrijesc o pisică nevoiașă, personajele descoperă că iubirea și grijile față de cei din jur sunt piloni esențiali ai unei vieți împlinite și armonioase: „Zorba știa că iubirea înseamnă să-l accepți pe fiecare așa cum este. Să recunoști că celălalt are dreptul la o viață frumoasă, ca tine, ca oricine. Că fiecare este frumos în felul său. Că fiecare are visurile sale. Nu contează că n-ai un ochi sau o ureche, contează că ai un suflet”.

În întâmpinarea scriitoarei Cristina Bujor.

Biblioteca „Ovidius” a contribuit cu entuziasm la promovarea acestei cărți prin activități creative și interactive, consolidând astfel legăturile dintre lectură, educație și bucuria descoperirii. Explorarea cărții *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire* a oferit nu doar momente de distracție și aventură, ci și oportunități prețioase de învățare și creștere personală. Această experiență literară va rămâne întipărită în memoria și inimile micilor cititori, inspirându-i să descopere noi lumi și să îmbrățișeze cu încredere și curaj provocările vieții: „O problemă nu poate fi rezolvată prin căutarea vinovaților, ci prin căutarea soluțiilor”.

Într-un prier de rugăciune cu autoarea cărții

În cadrul Programului „Chișinăul citește”, Biblioteca „Ovidius” a găzduit o întâlnire specială a scriitoarei Cristina Bujor cu elevii clasei a IV-a de la IPLT „Mihai Viteazul”, însoțiți de doamna învățătoare Alina Stratulat. Acest moment plin de emoție și încărcat de semnificație a avut loc în luna aprilie și a transformat primăvara cititorilor într-una plină de miracol și împlinire, alături de autoarea care a plăsmuit eroii cărții și a fost gata să răspundă curiozităților și entuziasmului lor.

În timpul întâlnirii, Cristina Bujor a oferit elevilor sfaturi prețioase, încurajându-i să-și dedice în fiecare zi timpul lecturii. Dialogul sincer a oferit elevilor ocazia să adreseze întrebări, să își exprime gândurile și să împărtășească sentimentele resimțite în timpul lecturii.

Un moment deosebit a fost când elevii au prezentat creațiile lor inspirate de carte: lapbook-uri, desene, dramatizări și prezentări în PowerPoint. Prin aceste creații copiii au demonstrat nu doar talentul lor creativ, ci și profunzimea conexiunii lor emoționale cu povestea și personajele din carte.

Zorba și Tărcuș, personajele cărții, au fost prezenți în discuțiile elevilor, aceștia evidențind trăsăturile lor unice și relația specială dintre ei. Zorba, cu lenea lui și pasiunea pentru somn, și Tărcuș, cu eleganța și încrederea în sine, au devenit modele pentru copii în explorarea valorilor morale și a emoțiilor. Personajele au stârnit discuții aprinse și au constituit punctul central al întâlnirii.

Întâlnirea cu scriitoarea Cristina Bujor a reprezentat un moment memorabil pentru toți cei implicați, transformând simpla lectură a unei cărți într-o experiență vie și plină de învățăminte. A fost un moment în care copiii au simțit că autorul cărții nu este

doar un nume pe o copertă, ci un prieten care îi înțelege și îi încurajează în călătoria lor către descoperirea lumii minunate a cărților și a emoțiilor pe care acestea le pot produce. În plus, această întâlnire a evidențiat și importanța lucrului în echipă, tot așa cum Zorba și Tărcuș lucrează împreună pentru a restabili desenul lui Ionel. Elevii au avut ocazia să își împărtășească ideile și să lucreze cot la cot pentru a crea și prezenta proiectele lor, consolidând astfel spiritul de colaborare și motivându-se reciproc în călătoria lor spre descoperirea valorilor morale și emoționale.

Ghidați de iubirea, responsabilitatea și sărguința personajelor principale, grupurile de elevi au lucrat împreună asupra proiectului „Analiza cărții”, dând culoare evenimentului prin prezentarea creațiilor/produselor proprii. Primul și al doilea grup au abordat tema iubirii și au prezentat sentimentul iubirii prin compuneri și cugetări, evidențind simbolurile și culorile asociate acestei valori. Al treilea și al patrulea grup au explorat tema responsabilității, prezentând grija pentru frații mai mici, îndatoririle legate de școală și gospodărie, și au realizat chiar și poezii proprii dedicate acestor concepte.

Prin produsele create și prezentate cu multă trăire și fascinație, cititorii și-au evidențiat nu doar talentul lor creativ, ci și capacitatea de a lucra în echipă pentru a da viață și sens ideilor și emoțiilor transmise de cartea citită. Copiii au demonstrat că lectura nu este doar un act solitar, ci poate deveni o experiență participativă și interactivă, în care valorile morale și emoțiile pot fi descoperite și explorate împreună.

Astfel, întâlnirea cu autoarea și activitățile desfășurate în cadrul acestei întâlniri au contribuit la dezvoltarea abilităților sociale și a spiritului de echipă ale copiilor, la fel cum personajele cărții, Zorba și Tărcuș, lucrează împreună pentru a depăși provocările și pentru a-și îndeplini scopurile. Acest moment de colaborare și creativitate a întărit legătura dintre copii și lectură, dintre scriitor și cititor și, nu în ultimul rând, dintre bibliotecă, scriitor și cititori săi, biblioteca fiind acea instituție care realizează liantul întâlnirilor de suflet.

Promovarea cărții în cadrul serviciilor la Biblioteca „Ovidius”

În cadrul Bibliotecii „Ovidius”, promovarea cărții *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire* de Cristina Bujor a

Atelierul de lectură și creație în baza cărții. Serviciul extramuros „Albinuța”.

fost una complexă și inovatoare, implicând mai multe servicii și abordări inventive.

Pentru ca o carte să aibă priză la publicul mic, colecțivul Bibliotecii „Ovidius” a recurs la activități creative și educaționale, menite să stimuleze imaginația și să încurajeze dezvoltarea morală a copiilor.

Astfel, atelierelor de lectură și creație din cadrul serviciului extramuros „Albinuța” au reprezentat o oportunitate deosebită pentru preșcolarii din grupele „Albinuțele” și „Fluturașii” de a explora lumea emoțiilor și a valorilor morale alături de prietenii lor necuvântători, Zorba și Tărcuș.

Prin discuții și activități practice, micuții cititori au fost încurajați să reflecteze asupra conceptelor de iubire și responsabilitate, iar mesajele din carte au fost înțelese și integrate în universul lor de cunoaștere și experiență: „Sunt un copil responsabil: – Mă țin de cuvânt și cer scuze când greșesc; – Trec peste lene ca să-i ajut pe cei dragi; – Am grijă de lucrurile mele și păstrez ordine; – În loc sa mă învinovățesc, caut soluții”.

În cadrul Programului de lectură „Să reauzim povestea”, participanții au exploatat lexemul „prietenie” și valorile ce stau la baza volumului *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire* de Cristina Bujor. Inspirându-se din aventurile lui Zorba și Tărcuș, copiii au învățat să își exprime imaginația și să își dezvolte abilitățile sociale, sub îndrumarea atentă a bibliotecarilor. Prin activități creative și interactive, personajele necuvântătoare au prins viață, fiind adevărate vehicule pentru învățăturile despre solidaritate, responsabilitate și acceptare a diferențelor.

De asemenea, Atelierul de creație „Benzi desenate” a oferit copiilor oportunitatea de a-și manifesta creativitatea și talentul artistic, inspirați fiind de personajele din *Întâmplări cu tâlc*. Prin linii și culori, aceștia au transformat ideile și sentimentele din carte în imagini vii, contribuind astfel la îmbogățirea universului vizual al cărții. Unii l-au schițat pe Zorba într-un bej, alții l-au văzut gri, iar

Prezentarea jocului de societate „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș” și invitația propriu-zisă la joc a autoarei Cristina Bujor

în cele din urmă au recurs la un bleumarin ca să nu se abată de la ilustrațiile cărții. Cu Tărcuș nu au întâlnit astfel de probleme; poate, de aceea că el e mai rezervat ca și caracter. Cine știe? Cert e că benzile desenate ilustrează nu doar personaje în acțiune, ci și o muncă asiduă a membrilor atelierului de a promova cartea tradițională într-un alt format, cel al benzilor desenate.

Aceste activități au reprezentat nu doar modalități distractive de petrecere a timpului liber, ci și mijloace eficiente de promovare a lecturii și dezvoltare a competențelor socio-emoționale ale copiilor. Printre acestea, serviciul „STEAM Creativity” a jucat un rol esențial în introducerea cărții în universul ludic și educativ al copiilor. Membrii serviciului „STEAM Creativity” au integrat cartea în activitățile lor, venind cu ideea inedită de a realiza un joc de societate intitulat „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș!”. Acest joc a fost conceput în baza cărții *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire* și a fost dezvoltat într-un mod interdisciplinar, cuprinzând aspecte din domeniile științei, tehnologiei, ingineriei, artei și matematicii (STEAM).

Procesul de realizare a jocului s-a desfășurat pe o perioadă de două luni, între septembrie și noiembrie, și a implicat eforturi susținute din partea echipei de creație. Aceștia au lucrat asiduu pentru a dezvolta conceptul jocului, conținutul, designul grafic și prezentarea finală. Jocul a fost prezentat în cadrul conferinței de

lectură organizate în timpul „Zilelor ZEN”, unde a obținut locul I la concurs. Scopul jocului a fost de a transmite valorile și mesajele din carte într-un mod interactiv și distractiv, provocând jucătorii să exploreze și să înțeleagă mai profund lumea valorilor morale și a emoțiilor. Regulile jocului sunt simple și captivante. Jucătorii trebuie să răspundă la întrebări bazate pe detalii din carte și să îndeplinească diverse sarcini de interpretare și reflecție asupra temelor și personajelor. În cadrul acestui joc, copiii sunt încurajați să dezvolte spiritul de observație, memoria și capacitatea de interpretare, într-un mediu plin de entuziasm și interacțiune socială.

Prin intermediul acestor inițiative inovatoare Biblioteca „Ovidius” a demonstrat angajamentul său față de educația și dezvoltarea integrală a tinerilor cititori, contribuind la formarea unei noi generații de iubitori de carte și deținători de valori morale solide.

Fabricarea jocului de societate „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș!”

Ideea și proiectarea jocului

„BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș” reprezintă o idee de joc menit să pună la încercare înțelepciunea și să evalueze gândirea jucătorilor comparativ cu cea a personajelor cărții. Pași importanți în proiectarea și fabricarea jocului:

- 1) alegerea subiectului;
- 2) stabilirea duratei și obiectivelor jocului;
- 3) identificarea publicului-țintă și precizarea vârstei jucătorilor;
- 4) determinarea complexității jocului, graficii și designului;
- 5) stabilirea materialelor necesare și costurilor acestora;
- 6) includerea componentelor, elementelor de joc;
- 7) aprecierea efortului de fabricație.

Scopul jocului „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș”

Verificarea percepției cărții *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire și înțelegerea profundă a mesajului său moral.*

Obiectivele jocului „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș”

- 1) *Distincția adevăratului mesaj al cărții:* jocul are ca scop să ofere participanților o modalitate interesantă de a evalua înțelegerea și interpretarea cărții.
- 2) *Promovarea înțelegerii mesajului cărții:* prin intermediul întrebărilor și sarcinilor, jocul își propune să încurajeze

- jucătorii să exploreze și să înțeleagă mai profund valorile și mesajele transmise de către autoare în carte.
- 3) *Stimularea gândirii critice*: cartonașele cu întrebări de interpretare și rubrica „Reflectează! Creează! Exemplifică!” solicită jucătorilor să analizeze și să interpreteze diferite aspecte ale cărții, stimulând astfel gândirea lor critică și creativă.
  - 4) *Încurajarea implicării active în procesul de lectură*: prin participarea la joc, cititorii sunt încurajați să devină activi în procesul de lectură și să exploreze cărțile într-un mod interactiv și distractiv.
  - 5) *Consolidarea cunoștințelor și memoriei*: jocul oferă o modalitate distractivă de a consolida cunoștințele dobândite din lectură și de a îmbunătăți memoria, prin intermediul întrebărilor și a sarcinilor bazate pe detaliile din carte.
  - 6) *Dezvoltarea empatiei și a sensibilității*: prin valorile și mesajele transmise de către carte, jocul își propune să dezvolte empatia și sensibilitatea jucătorilor față de situațiile și personajele întâlnite.
  - 7) *Încurajarea colaborării și a spiritului de echipă*: jocul este conceput pentru a fi jucat în echipă, ceea ce încurajează colaborarea și comunicarea între jucători, consolidând astfel spiritul de echipă și capacitatea de lucru în grup.

Prin îndeplinirea acestor obiective, jocul „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș” oferă o experiență educațională și distractivă, contribuind la dezvoltarea personală și intelectuală a jucătorilor.

Regulile jocului „BrainBox: Învățăm cu Zorba și Tărcuș”

- 1) *Cartonașe cu întrebări bazate pe detalii*: sunt 15 în total și testează cunoștințele jucătorilor despre detaliile din carte.
- 2) *Cartonașe cu întrebări de interpretare*: sunt 4 cartonașe și conțin întrebări mai complexe, menite să pună la încercare capacitatea de analiză și înțelegere a jucătorilor.
- 3) *Rubrica „Reflectează! Creează! Exemplifică!”*: aici sunt incluse sarcini speciale, care solicită jucătorilor să reflecteze, să creeze sau să exemplifice anumite aspecte legate de carte.
- 4) *Cartonașul special „Îți amintești?”*: acesta conține întrebări din carte, care necesită o bună memorie pentru a răspunde corect.
- 5) *Cartonașele „Reflectează! Autoarea întreabă!”*: aceste cartonașe prezintă întrebări adresate de autoare, Cristina Bujor, la finalul părților a treia și a patra ale cărții. Ele încurajează

jucătorii să reflecteze și să ofere răspunsuri la întrebările esențiale ale cărții.

- 6) *Cartonașul „Autoarea răspunde!”*: acesta este dotat cu sarcini speciale adresate autoarei și implică jucătorii într-o interacțiune directă cu creația sa literară.

Aceste reguli și componente ale jocului oferă o experiență interactivă și captivantă, în care jucătorii sunt încurajați să exploreze și să înțeleagă mai profund mesajul cărții, în timp ce se distrează într-un mod educativ și creativ.

Echipa de creație a jocului de societate „BrainBox: Învățăm cu Zorba și Tărcuș” este formată din următoarele persoane: Ana-Maria Luchița (motorul echipei, responsabilă de concept, conținut și prezentarea produsului în cadrul Conferinței de totalizare, organizată la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”), Victoria Mostovei (responsabilă de conținut și prezentarea conceptului), Nicoleta Mămăligă (responsabilă de design grafic), Lavinia și Alina Nișai (responsabile de conținut și design grafic), Răzvan Șarpe, Patricia Digore și surorile Anisia, Sofia și Sara Ciobotaru (responsabili de conținut).

Fragment din mesajul Anei Maria Luchița către publicul participant la joc

„A poposit în judecata noastră, nu demult, pe 29 septembrie, ideea că vrem să prezentăm ceva deosebit pentru Programul de lectură «Chișinăul citește» (categoria Copii), ediția XX.

Ne-am «răscolit» mintea și am decis să facem ceva asemănător jocului «BrainBox». Considerăm că ne-am descurcat destul de bine. Voi, la o primă vedere a jocului nostru, ce părere aveți? Vă tentează să vă încercați competențele? Atunci, ne-am pus pe treabă și, în decursul unei luni, l-am izbutit.

V-am povestit rădăcinile a ceea ce veți juca astăzi pentru a vă motiva să aveți încredere în voi și să fiți responsabili, căci responsabilitatea ne-a ajutat să finalizăm la timp tot conceptul. Un rol fundamental având totuși și echipa în care am lucrat, căci «e mult mai bine împreună», după părerea protagoniștilor.

Într-un final, vă înștiințăm scopul nostru: de a vă verifica într-un mod mai interesant percepția asupra cărții, să vedem dacă ați distins adevăratul mesaj, nu cum a înțeles inițial Tărcuș sensul responsabilității. În cazul în care nu ați lecturat aventurile celor doi amici, ne vom strădui, cu mult zel, să vă intrigăm, să vă îndemnăm indirect și să vă convingem s-o citiți. Dacă vă veți descurca cu sarcinile noastre, veți deveni mai responsabili, precum Zorba și Tărcuș și mai iubitori,

mai înțelegători, asemeni familiei lui Ionel. Alt obiectiv pe care-l urmărim este de a reveni încontinuu la text, căci astfel descoperim noi sensuri, similitudini și înțelegem mai profund ce se relatează, emoțiile și lecțiile transmise.

Această carte-fabulă e îndoldorată de vervă, speranță, iubire, compasiune, respect și sacrificiu. E împovărată cu morală, citate, iar lecturând-o veți putea deveni și voi filosofi, aidoma cânelui.

Cel mai important scop, pe care dorim nemărginit să-l atingem, este însă de a vă face mai sensibili și plini de compasiune. Să nu vă speriați sau învinovațiți când nu ați procedat corect, ci să găsiți soluții, deoarece «o problemă nu poate fi rezolvată prin căutarea inovațiilor, ci prin căutarea soluțiilor». Să apreciați fiecare vietate, căci «animalele nu-s rele, ci doar își ascund frica atacând pe alții. Multe dintre ele au suferit și au fost abandonate», «cu cât e mai răutăcios și morocănos pisoiul, cu atât mai mult suferă», idee ce-o regăsim și în *Doggy* de Maria Pilchin: «nu există oameni răi, există oameni nefericiți». Deci, fiecare merită un braț de oblăduire, merită iubire. Să sprijiniți o persoană diferită sau întristată profund, până la lacrimi, căci acestea sunt mieunătoare la cer; căci toți suntem diferiți, nimeni nu-i la fel, oamenii sunt precum florile: «Sunt atât de diferite – unele mai mari, altele mai firave, de multe culori și mărimi. Dar toate-s atât de frumoase!». Nu contează cum arăți, nu chipul te caracterizează, ci sufletul, «iar lucrurile importante se aud cu inima, nu cu urechile», asemeni crâmpeiului din *Micul Prinț* de Antoine de Saint-Exupéry: «Limpede nu vezi decât cu inima. Ochii nu pot să pătrundă-n miezul lucrurilor». Să învățați să iubiți, să oferiți libertate, să nu aveți momente în care să vă întrebați «ce se aude mai tare: hămăitul sau suferința», ci să simțiți din plin căldura și euforia emanată puternic de soare, chiar dacă e la 150 de milioane de kilometri depărtare.”

Jocul „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș” oferă o modalitate captivantă și interactivă de a explora și înțelege mesajul profund al cărții *Întâmplări cu tâlc. Despre responsabilitate. Despre iubire*, încurajând în același timp dezvoltarea calităților morale și cognitive la tineri. Prin stimularea gândirii critice, consolidarea cunoștințelor și dezvoltarea empatiei, jocul contribuie la formarea unei perspective mai bogate și mai sensibile asupra lumii din jur.

Conferința literară de totalizare

În cadrul Programului „Chișinăul citește”, importantă este nu doar promovarea cărții și întâlnirea cu scriitorul invitat, ci și organizarea conferinței literare de totalizare, care evidențiază impactul cărții în rândul copiilor din orașul Chișinău. Această conferință reunește toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și

cititorii acesteia pentru a reflecta asupra experienței de lectură și a discuta despre temele și mesajele transmise de carte.

Conferința de totalizare a fost organizată la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, iar echipele Bibliotecii „Ovidius” și Bibliotecii Centrale au fost responsabile de organizare. La această conferință au participat cititorii Bibliotecii „Ovidius”, discipolii doamnei învățătoare Ana Brescan din clasa a II-a „A”, IPLT „Mihai Viteazul”, care au avut ocazia să discute și să împărtășească impresiile lor despre carte alături de autoarea acesteia, Cristina Bujor.

În cadrul conferinței, a fost recunoscut efortul considerabil al învățătoarei alături de implicarea și dedicația domnului director Anton Dumbrovă, care a contribuit la succesul și la atmosfera profesională a evenimentului. De asemenea, Biblioteca „Ovidius” a surprins autoarea și ceilalți cititori prin prezentarea jocului de societate „BrainBox. Învățăm cu Zorba și Tărcuș” și invitația propriu-zisă la joc, care a fost o experiență comprehensivă și inedită pentru formatul conferinței de totalizare. Cristina Bujor a trăit o bucurie și mai mare când a primit jocul în dar de la cititorii Bibliotecii „Ovidius”.

Astfel, cartea Cristinei Bujor a stârnit un interes deosebit datorită temelor profunde abordate, iar multitudinea activităților realizate în baza acesteia, atât cu preșcolarii, cât și cu elevii claselor primare și gimnaziale, demonstrează impactul și relevanța lecturii în educația și dezvoltarea copiilor. Promovarea cărții a implicat diverse activități creative și interactivitate, iar deschiderea scriitoarei către dialogul cu cititorii a întărit legătura dintre autor și public, contribuind la o experiență de lectură autentică și valoroasă.

Putem afirma cu certitudine că, în acest an, copiii din Chișinău au avut bucuria de a descoperi o carte care a îndeplinit toate criteriile unei „cărți bune”. Din acest considerent, pentru Biblioteca „Ovidius” și colectivul ei de bibliotecari, a fost o adevărată plăcere să promoveze această carte prin servicii și activități adresate micilor cititori. Cartea a fost primită cu căldură nu doar de copii, ci și de părinți, fiind considerată o lectură benefică și educativă pentru întreaga familie.

Foto: Biblioteca „Ovidius”

CZU 024:027.52(478-25)=135.1

CAMPANIA FII DEȘTEPT! IA UN CARD INTELIGENT LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B.P. HASDEU!” (EDIȚIA A IV-A)

Lilia DONICA,
șef interimar, Secția Comunicare, BM „B.P. Hasdeu”

Campania de fidelizare și atragere a utilizatorilor noi *Fii deștept! Ia un card inteligent la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”* a ajuns la cea de-a IV-a ediție, desfășurându-se în perioada 8-30 septembrie 2023.

În această perioadă, BM „B.P. Hasdeu” a avut drept obiectiv să readucă în atenția comunității chișinăuene informațiile utile despre oportunitățile oferite de serviciile bibliotecii, inclusiv

FII DEȘTEPT!
Ia un card inteligent!
Campanie de atragere și fidelizare

8-30
septembrie
2023

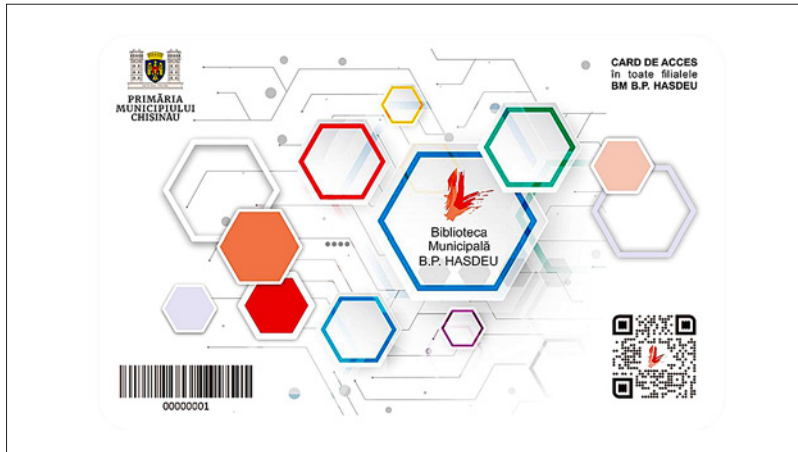
in parteneriat
cu Direcția Generală
Educație, Tineret și
Sport a Consiliului
municipal Chișinău

Mun. Chișinău, filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, tel.: + 373 22 21 38 70

www.hasdeu.md infohasdeu@gmail.com

www.hasdeu.md

Afișul Campaniei *Fii deștept! Ia un card inteligent*
la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, ediția a IV-a.

Cardul de acces la toate filialele BM „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

împrumutul de carte la domiciliu cu ajutorul unui card de acces gratuit.

Pentru toți utilizatorii/vizitatorii/cititorii, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” pune la dispoziție numeroase servicii ce vizează lectura, cercetarea sau recreerea, care sunt accesibile în baza cardului de acces la bibliotecă. Înregistrarea lor oferă oportunitatea de a beneficia de serviciile bibliotecilor care nu se rezumă la împrumutul de carte, ci se extinde la evenimentele organizate de bibliotecari și de alți actori ai procesului cultural din Capitală.

Pe parcursul derulării Campaniei, a avut loc difuzarea/prezentarea mesajelor audio/video de promovare, fiind implicați reprezentanți ai administrației municipale, personalități din domeniul culturii.

În acest context, filialele Bibliotecii Municipale au fost încurajate să prezinte utilizatorilor paleta serviciilor și să-și fortifice parteneriatele. Datorită efortului și implicării comune, atitudinea pozitivă față de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” s-a intensificat, înregistrând 6542 de utilizatori noi, care au primit cardul de acces.

Un rezultat deosebit al Campaniei a constituit fortificarea parteneriatelor cu instituțiile din domeniul educației, cu centre de cultură și tineret din municipiul Chișinău, în scopul promovării beneficiilor cardului de acces pentru utilizatori.

O strategie eficientă de promovare a Campaniei ține de implicarea Ambasadorilor, aceștia fiind personalități marcante ai culturii autohtone și utilizatori fideli ai BM, precum: Angela Cutasevici, viceprimar al Municipiului Chișinău; Daniela

la un card inteligent de la BM „B.P. Hasdeu”

FII DEȘTEPT!

8-30
septembrie
2023

- Participă la activități!
- Împrumută cărți!
- Inscrie-te la servicii!
- Beneficiază de oportunități!

In parteneriat cu Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a Consiliului Municipal Chișinău

Campanie de atingere și fidelitate

1 2 3 4

A esele:

Sectorul Iancușani

- Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Sefru Central
- Tel: +373 22 92 96 96
- Biblioteca „Cristofor Colțub”
- Tel: +373 22 34 26 25
- Biblioteca „Targoviste”
- Tel: +373 24 34 47 47
- Biblioteca „Lucea Ucrainica”
- Tel: +373 22 29 52 77
- Biblioteca „Alba Lulia”
- Tel: +373 22 84 83 83
- Biblioteca „Mission Belinca”
- Tel: +373 22 74 35 11

Sectorul Cociuba

- Biblioteca „Transilvania”
- Tel: +373 22 31 41 43
- Biblioteca „Marta Drăgan”
- Tel: +373 22 47 25 24

Sectorul Centru

- Biblioteca „Adam Mickiewicz”
- Tel: +373 22 32 45 45
- Biblioteca „Avram I. Cuza”
- Tel: +373 22 75 71 96
- Biblioteca „Municipal”
- Tel: +373 22 24 86 22
- Biblioteca „Pădurea de Crăpăt”
- Tel: +373 22 27 52 78
- Biblioteca „Măreștin Ignățescu”
- Tel: +373 22 77 55 22

Sectorul Știriac

- Biblioteca „Academicianul Știriac”
- Tel: +373 22 34 90 90
- Biblioteca „Cocaș”
- Tel: +373 22 24 90 20
- Biblioteca „Ștefan Ciocan”
- Tel: +373 22 77 54 00
- Biblioteca „Ștefan Ciocan și Silăre”
- Tel: +373 22 77 54 00
- Biblioteca „Ștefan Ciocan și Silăre”
- Tel: +373 22 77 54 00
- Biblioteca „Ștefan Ciocan și Silăre”
- Tel: +373 22 77 54 00
- Biblioteca „Ștefan Ciocan și Silăre”
- Tel: +373 22 77 54 00

Sectorul Fălcușeni

- Biblioteca „Alexandru Dimitrie”
- Tel: +373 22 31 36 00
- Biblioteca „Lucea Ucrainica”
- Tel: +373 22 46 49 46
- Biblioteca „Marta Drăgan”
- Tel: +373 22 22 87 52
- Biblioteca „Ștefan Ciocan”
- Tel: +373 22 24 52 09
- Biblioteca „Ștefan Ciocan”
- Tel: +373 22 27 45 75
- Biblioteca „Ștefan Ciocan”
- Tel: +373 22 44 51 76
- Biblioteca „Ștefan Ciocan”
- Tel: +373 22 31 36 00
- Biblioteca „Ștefan Ciocan”
- Tel: +373 22 31 36 00
- Biblioteca „Ștefan Ciocan”
- Tel: +373 22 31 36 00

Tel: +373 22 31 36 70
facebook.com/bp.hasdeu

Semnul de carte elaborat în cadrul Campaniei Fii deștept! Ia un card inteligent la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, ediția a IV-a.

Munca-Aftenev, șef adjunct, Direcția Generală Educație, Tineret și Sport al Municipiului Chișinău; Igor Gîrlea, director interimar al Întreprinderii Municipale „Regia Autosalubritate” din Chișinău; academicianul Mihai Cimpoi, președintele Asociației Naționale a Oamenilor de Creație din Republica Moldova; Virgiliu Mărgineanu, președintele Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova; Mihai Țărnă, regizor de teatru și film; Serghei Sulin, Maestru în Artă, președintele Asociației Pictorilor Ruși din Republica

Moldova „M-ART”; Elena Levițaia Pahomova, jurnalistă, regizor; scriitorii Ianoș Țurcanu, Radmila Popovici, Leo Butnaru, Galina Furdul, Nicolae Rusu, Victoria Fonari, Ronin Terente etc.

Ambasadori ai Campaniei au devenit 68 de personalități, iar numărul chișinăuienilor care au vizitat rețeaua de biblioteci BM „B.P. Hasdeu” în această perioadă a fost peste 70000 de persoane. Astfel, atragerea și fidelizarea continuă a utilizatorilor a urmărit menținerea și intensificarea unei atitudini pozitive față de BM.

În acest sens, a fost lansat un mesaj către publicul-cititor printr-un spot promo (realizat prin intermediul unui filmuleț video de către Lilia Donica și Victor Buju), în care s-au regăsit toate filialele BM cu îndemnul de a obține Cardul inteligent de acces la bibliotecă. Astfel, crearea conținutului digital a contribuit, prin intermediul platformelor online și a materialelor promoționale, la fidelizarea și atragerea cititorilor.

Materialele promoționale au fost realizate după un concept grafic reprezentativ

Cartea poștală cu genericul „Iubesc biblioteca mea”.

Iubesc

Biblioteca MEA -
„B.P. Hasdeu” pentru că...

_____

_____

_____

_____

_____

Contacte:
Tel: +373 22 31 36 70
www.bp.hasdeu.md
facebook.com/bp.hasdeu

Data _____

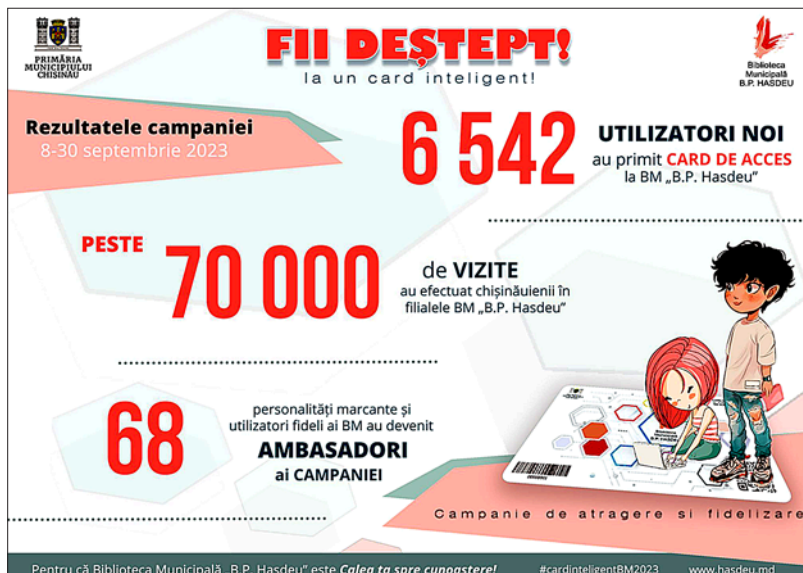
Semnătura _____

identității vizuale a BM „B.P. Hasdeu”: afiș A3, afișe A4, postere, bannere, certificate de participare, agenda evenimentului, exemple de mesaje pentru rețelele de socializare ș.a., realizate grafic de către Olga Chirița.

Dintre materialele promoționale din ediția a IV-a a Campaniei evidențiem un material promoțional nou – o invitație prin cartea poștală cu genericul „Iubesc biblioteca mea”. Pentru a corespunde așteptărilor și dorințelor utilizatorilor, bibliotecarii din filialele BM au oferit cărțile poștale cititorilor, aceștia fiind încurajați să-și exprime așteptările. Astfel, utilizatorii noi au completat cărțile poștale cu mesaje alese în adresa filialelor BM pe care le vizitează.

Cele mai semnificative mesaje au fost selectate și transmise Secției Comunicare a BM „B.P. Hasdeu”, pentru a crea un material promo digitizat. Printre mesaje se regăsesc următoarele afirmații:

- „Aici totul e ca o poveste, avem colțișorul nostru unde creăm lucrări, ne distrăm, ne simțim bine” (Alexandra Popescu);
- „Aici mă simt ca acasă și uit de toate supărările” (Alex Chiosa);
- „Ședea noastră la spital nu a fost atât de rea. Am primit un card de acces la bibliotecă și, desigur, multă lectură. Mulțumim pentru tot!” (familia Beiu);
- „Astăzi am primit un dar frumos – un card inteligent. Sunt fericită!” (Alexandra);
- „Aici se întâmplă lucruri minunate: aflu lucruri noi, particip la diverse evenimente, îmi fac temele, citesc și îmi fac prieteni noi” (Daniela);
- „Iubesc biblioteca mea, pentru că aici particip la cele mai interesante activități. Iubesc să citesc și din acest motiv sunt o cititoare fidelă. La bibliotecă, găsesc toate cărțile de care am nevoie” (Mădălina Belevcoi);
- „Iubesc biblioteca, pentru că este o comoară culturală și o sursă infinită de cunoaștere” (Elena Madan);
- „Iubesc biblioteca mea, pentru că are un personal profesionist și binevoitor, un nivel înalt al serviciilor prestate, o colecție de cărți bogat și bine structurat” (Costișanu);
- „Atmosfera din incinta bibliotecii te face să mai revii și să revii” (Albu);
- „Doamnele bibliotecare sunt foarte receptive, mereu atente, binevoitoare. Fiecare vizită la bibliotecă îmi asigură dispoziție maximă!” (Angelica);

Rezultatele Campaniei Fii deștept! Ia un card inteligent la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, ediția a IV-a.

- „Biblioteca e comoara sufletului meu, un tezaur, care contribuie la formarea mea” (anonim);
- «Это мой второй дом. Дом, где просвещаются, встречаются новых интересных людей. Дом, где тепло от встреч, ярких событий и незабываемых эмоций» (Алла Плейко-Каменская).

Campania a beneficiat de o vie prezență în mass-media: emisiuni radio și TV, presa scrisă, portaluri de știri, bloguri (Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a Consiliului municipal Chișinău; Breaking News, Colegiul „Alexei Mateevici” din Chișinău, TV Moldova1, Jurnal TV, Gazeta de Chișinău, Subiectul Zilei, Radio Chișinău, Pagina oficială a Municipiului Chișinău, Diez, NOI, TRM, Alo Capitala, site-ul BM), dar și o activă diseminare pe rețelele de socializare ale BM: Facebook, Instagram, Pinterest, Twitter, Youtube. Aceste campanii au făcut mai vizibilă și mai atractivă activitatea filialelor BM, contribuind la buna informare a cetățenilor din întreg municipiul Chișinău. La menținerea comunicării permanente cu utilizatorii, pentru a fi și mai informați, dar și mai motivați prin numărul de evenimente, prin modalitățile de consolidare a imaginii bibliotecii pentru utilizatori și comunitate, au fost implicați colegii rețelei BM.

Analiza comparativă a datelor ce indică numărul de utilizatori noi, înregistrați pe perioada a patru ani de derulare a Campaniei, indică o creștere semnificativă a numărului de utilizatori noi de la an la an, constituind, în anul 2023, cu 1916 persoane mai multe comparativ cu anul precedent: 6542 utilizatori noi înregistrați în 2023; 4626 – în 2022; 3795 – în 2021; 2734 – în 2020. Astfel, în cele patru ediții, Campania a adus la BM 17697 utilizatori noi.

Implicarea echipei BM în desfășurarea Campaniei, a calității comunicării cu noii utilizatori, a influențat vădit promovarea imaginii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Orientarea continuă spre fidelizare a noilor utilizatori este o garanție sigură a succesului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în comunitate.

CZU 821.135.1(478).09=135.1

VASILE ROMANCIUC, CARTEA CARE SE SCRIE... SINGURĂ

*Dr. Tatiana LUCHIAN,
BM „B.P. Hasdeu”*

„Poet al tuturor copiilor și maturilor, un om de omenie, cumsecădenie și rară inteligență” [3], „un clasic în viață de-o proverbială modestie” [1], Vasile Romanciuc, așa cum i se întâmplă în luna decembrie a fiecărui an, adaugă o filă de înțelepciune, experiență și activitate la cartea vieții. Cu acest prilej, îi urăm ani mulți și împliniți înainte, reiterând totodată traseul activității sale scriitoricești.

S-a născut la 17 decembrie 1947 în satul Bădragii Noi de pe malul Prutului, raionul Edineț. A fost mezinul familiei, cel de-al șaselea copil. Din propriile mărturisiri, a avut o copilărie frumoasă, i-a plăcut școala, și-a iubit satul plin de tradiții frumoase, dascălii, cărțile, învățând să citească înainte de a merge la școală. Până la instruirea instituționalizată, tatăl său l-a inițiat în povești, fiind o enciclopedie în materie, cele mai multe spunându-i-le din Ion Creangă și Trifan Baltă.

Elev fiind, a citit mult (altfel nu putea fi!), la început tot ce avea în casă, apoi – mai toată biblioteca din sat. Primele semne ale creației s-au făcut remarcate pe când era elev în clasa a patra, scriind o poezie.

Este și acum, la maturitate, un cititor de povești, pentru că acestea „de multe ori spun lucruri foarte importante despre cele trăite de noi astăzi. În ele nu descoperi doar un trecut îndepărtat și nu sunt numai niște scorniri. Adevărul poveștilor este multă viață, multe învățăminte, care ne pot prinde foarte bine nouă, oamenilor moderni” [3].

Absolvind Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău (1972), a ocupat câteva posturi: redactor la Radio Moldova, consilier la Uniunea Scriitorilor din Moldova, redactor

Vasile Romanciuc la Biblioteca „Nicolae Titulescu” din Chişinău, 20 aprilie 2022.

la editurile „Museum”, „Gh. Asachi”, „Literatura Artistică”, „Prut Internațional” (la ultima – redactor-șef).

Este unul dintre puținii poeți care scrie în egală măsură pentru maturi și pentru copii. Ceea ce l-a motivat să creeze și pentru copii este, înainte de toate, elementara dragoste pentru cei mici. Toate au început în așteptarea fiului său, Florin. Vrând să-i spună ceva special anume lui, a scris prima carte pentru copii. Cărțile pentru pici care au urmat le-a scris însă cu aceeași pietate ca și pentru fiul său.

Scrisul și cărțile l-au făcut parte a unor organisme specializate. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (din 1976), al Uniunii Scriitorilor din România (din 1994), al PEN Clubului (din 1996).

Anii de activitate poetică s-au materializat în numeroase premii și distincții: Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1996, 1998, 2013); Premiul „George Bacovia” al revistei *Ateneu* (Bacău, 1996); Premiul Național al Republicii Moldova (2000); Medalia „Mihai Eminescu” (2000); Marele Premiu pentru poezie „Nichita Stănescu” (Ploiești, România, 2001); Diploma de onoare a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret – IBBY (Basel, Elveția, 2002; Atena, Grecia, 2018); Premiul pentru poezie al revistei *Poesis* (Satu Mare, 2004); Premiul „Otilia Cazimir”

al Salonului de Carte Românească (Iași, 2007); Premiul „Grigore Alexandrescu” pentru poezie al Societății Scriitorilor Târgovișteni (Târgoviște, 2007); Premiul de Excelență al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2007); Marele Premiu „Ion Creangă” al Salonului Internațional de Carte pentru Copii (Chișinău, 2010, 2017); Ordinul de Onoare al Republicii Moldova (2010); Premiul

---

Este unul dintre puținii poeți care scrie în egală măsură pentru maturi și pentru copii. Ceea ce l-a motivat să creeze și pentru copii este, înainte de toate, elementara dragoste pentru cei mici. Toate au început în așteptarea fiului său, Florin. Vrând să-i spună ceva special anume lui, a scris prima carte pentru copii. Cărțile pentru pici care au urmat le-a scris însă cu aceeași pietate ca și pentru fiul său.

„Constantin Stere” al Ministerului Culturii din Republica Moldova (2013); Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer (România, 2014); Premiul „Opera omnia” al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2015).

De-a lungul timpului, a publicat volumele: *Genealogie* (debut editorial, 1974); *Citirea proverbelor* (1979); *Dacă ai un prieten* (1983); *Din tată-n fiu* (1984); *Mama coase-o floricea* (1987); *Ce am pe suflet* (1988); *Doi iezi* (1990); *Note de provincial* (1991); *Uriașul cu trei ochi / Трёхглазый великан* (ediție

bilingvă româno-rusă, 1991); *Un timp fără nume* (1996); *Îndoiala de sine* (1997); *Floarea zburătoare* (1998); *Toate întâmplările se prefac în cuvinte* (2000, reeditată în 2021); *Marele pustiu invizibil* (2001); *E toamnă, cad măștile* (2001); *Copilul cu aripi de carte* (2006); *Olimpul de plastic* (2007); *Recitirea proverbelor* (2007); *O furnică în bibliotecă* (2007); *De ce plânge clovnul?* (2009); *Purtătorul de cuvânt al tăcerii* (2011); *Veșminte de gală pentru mării pitici* (2011); *Lasă un semn* (2012); *Cuvântul ne adaugă vedere. Sonete* (2012); *Am un nume frumos* (2013); *Lumina glasului lăuntric* (2016); *Puiul mamei, dragul tatei* (2016); *Papagalul* (2016); *Poezii mici de crescut mare* (2018); *Abecedar. Primii pași printre cuvinte și cifre* (2018); *Un bostan lăudăros* (2019); *REcitirea proverbelor* (2021); *Dumnezeu nu-și ține niciodată telefonul închis* (2022).

A elaborat **antologii**: *Moș Crăciun* (il.: Victoria Rață; Chișinău, Prut Internațional, 2013, 8 p.); *Hristos a înviat!* (il.: Victoria Rață; Chișinău, Prut Internațional, 2015, 10 p.); *Mândrie și răbdare: Poezie* (de Liviu Damian; Chișinău, Prut Internațional, 2017, 152 p.); *Pâinea noastră cea din toate filele* (Chișinău, Cartier, 2020, 206 p.); *Cântec de iubire* (de Grigore Vieru; Chișinău, Prut Internațional, 2020, 284 p.); *Fabule* (Chișinău, Prut Internațional,

Sesiune de autografe la Biblioteca „Liviu Rebreanu” din Chișinău, în cadrul evenimentului cu genericul „Vasile Romanciuc – suflet ce trăiește prin cuvinte”, Programul de lectură „Chișinăul citește”, 14 aprilie 2022.

2020, 256 p.); *Iepuraș cu coada scurtă* (Chișinău, Prut Internațional, 2022, 28 p.); *Cartea bună ne adună: Poezii pentru copii* (Chișinău, Prut Internațional, 2022, 232 p.).

A fost inclus în **culegeri** (în ordine cronologică):

Antologie de poezie românească din Moldova în versiune spaniolă = Antología de poesía rumana de Moldavia en versión española (trad.: Maria Augustina Hâncu; Chișinău, Lumina, 2012, 303 p.);

- *Casa părintească nu se vinde: Cântece din repertoriul lui Mihai Ciobanu* (Chișinău, Prut Internațional, 2013, 475 p.), poezii incluse: *Inimioară, nu ofta, Busuioc înlăcrimat, Anii nu se uită-n calendar*;
- *Lectură particulară: Auxiliar didactic pentru elevi și profesorii de limba și literatura română din școala cu instruire în limba rusă: Cl. 5-7* (de Iulia Iordăchescu și Maria Balan; Chișinău, Arc, 2013, 134 p.), poezii incluse: *Patria, Țara iernii*;
- *Carte de citire și gândire*: ed. în 4 vol. Cartea 1: *Lecturi pentru clasa întâi* (alcăt.: Spiridon Vangheli; Chișinău, Editura

pentru Copii „Guguță”, 2014, 112 p.), poezia inclusă: *Muntele vara*;

- *Limba Română este Patria mea: Culegere de poezii și eseuri* (coord.: Iuliana Gorea Costin; Chișinău, 2014, 202 p.), poezii incluse: *Închinare, Cuvintele, Busuioc*;
- *Plaiul meu natal: Abecedarul preșcolarului* (alcăt.: Stela Cemortan; Chișinău: Stelpart, 2014, 64 p.), poezii incluse: *Tăticul, Fără soare nu crești mare, Țara mea, Iat-o maica Moldovioara, Hora copiilor, Poveștile lui Ion Creangă*;
- *Speranță și destin: (dialoguri, medalioane, eseuri)* (de Nicolae Roibu; Chișinău, 2014, 300 p.), fiindu-i dedicat articolul *Vasile Romanciuc: „Sunt purtătorul de cuvânt al tăcerii”* (pp. 12-13);
- *Antologia poeziei românești cu formă fixă* (ed. îngr., notă asupra ed., concepte și bibliogr. de Nicolae Leahu și Raisa Leahu; Chișinău, Știința, 2015, 222 p.), V. Romanciuc a fost inclus la compartimentul *Distih*;
- *De trei codrii de aramă: Scriitorul și natura: antologie* (de Grigore Chiper și Iulian Ciocan; Chișinău, Frontiera, 2015, 272 p.), poezii incluse: *Ploua, Marele pustiu invizibil, Elegia florii din glastră*;
- *Ars poetica* (prefață, selecție a textelor, note și repere bibliografice de Adrian Ciubotaru; Chișinău, Știința, 2016, 144 p.);
- *O temă în literatură: familia, școala* (prefață, selecția textelor și note bibliografice de Mariana Jitari; Chișinău, Știința, 2019, 224 p.), poezii incluse: *Început, Ecou andersenian, Albina*;
- *Pașii mamelor noastre: antologie* (selecție de Virgil Botnaru și Daniela Botnaru; Chișinău, Prut Internațional, 2020, 314 p.);
- *Poezii patriotice* (culegere alcătuită de Ioan Mânăscu; Chișinău, Princeps, 2020, 192 p.), poezii incluse: *Litanie, De parcă te ascultă Eminescu*.

I-au fost dedicate numeroase articole în publicații periodice și culegeri științifice (în ordine cronologică, din ultimii 5 ani):

- Frunza, Olga. Proiecții și structuri ale alterității în poezia lui Vasile Romanciuc (*Anatol Ciobanu – omul cetății limba română*. In memoriam: 85 de ani de la naștere, 17 mai 2019, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2019, pp. 313-321);

- Serdeșniuc, Luis. Tema limbii în poezia *De parcă te ascultă Eminescu* de Vasile Romanciuc (*Știința în Nordul Republicii Moldova: realizări, probleme, perspective*. Ediția a 3-a, 21-22 iunie 2019, Bălți. Bălți, Indigou Color, 2019, pp. 480-483);
- Țurcanu, Lucia. „Miroase-a carte nouă/ miroase-a carte proaspătă”: [recenzie la antologia *Pâinea noastră cea din toate filele* de Vasile Romanciuc (Chișinău, Cartier, 2020, 206 p.)] (Revista literară, 2020, nr. 3, p. 21);
- Berezovschi, Mariana. Tăcerea în creația lui Vasile Romanciuc (*Comunicări științifice studențești dedicate aniversării a 75-a a USM*. Ediția 25, Vol. 2, 22-23 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 86-88);
- Cimpoi, Mihai. Temeinicia rostirii po(i)etice (Literatura și Arta, 2021, 16 sept., p. 4);
- Filip, Iulian. Autoportretele și portretele poetului [Vasile Romanciuc] (Literatura și Arta, 2021, 24 iun., p. 7);
- Filip, Iulian. Treptele domoale... (Literatura și Arta, 2021, 16 sept., p. 4);
- Fonari, Victoria. Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990-2010): studiu monografic (Chișinău: Epigraf, 2021, 272 p. [ultimul capitol evocă și creația lui V. Romanciuc]);
- Tofilat, Maria; Străjescu, Natalia. Tehnici de predare a poeziei *Albina* de Vasile Romanciuc (*Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice*. Didactica științelor filologice. Vol. 3, 27-28 februarie 2021, Chișinău. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 177-181);
- Filip, Iulian. Poduri memoriale, temă (teamă) basarabeană: [Vasile Romanciuc – 75] (Literatura și Arta, 2022, 15 dec., p. 10);
- Perciun, Mihaela. Omenescu – de la Eminescu [Vasile Romanciuc – 75] (Gazeta de Chișinău, 2022, 16 dec., p. 13);
- Pilchin, Maria. Cartea pentru copii: [cu referire la Claudia Partole, Vasile Romanciuc, Irina Nechit, Ionela Hadârcă, Ianoș Țurcanu, Ion Diordiev, Petre Popa] (Revista literară, 2022, nr. 3, p. 13);
- Rusu, Nicolae. Poezia cea de toate zilele (Literatura și Arta, 2022, 8 dec., p. 5).

CD-ul Dariei Radu *Ce frumoasă e copilăria!* a inclus cântece pe versurile autoarei, Daria Radu, ale lui Mihai Ungureanu și Vasile Romanciuc (Chișinău, 2013).

A avut întâlniri cu copiii din diaspora din Portugalia, Elveția, alte țări. A fost invitatul mai multor emisiuni radio și TV.

În 2022, la aniversarea celor 75 de ani de la naștere, la Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” din Chișinău a fost organizată expoziția „Vasile Romanciuc, «purtătorul de cuvânt al tăcerii» – 75 de ani de la naștere”, 17 decembrie – 5 februarie 2023. Aici au fost expuse cărți, articole, manuscrise, obiecte de artă plastică, documente, fotografii și lucruri personale ce întruchipează viața și opera omagiatului [2].

Tot în 2022, cartea lui V. Romanciuc *Toate întâmplările se prefac în cuvinte* a participat la Programul de lectură „Chișinăul citește” (categoria Copii), organizat de BM „B.P. Hasdeu”, alături de alte două cărți: *Fraierul* de C. Partole și *Hotel California* de C. Cheianu.

Referințe bibliografice

1. GALAICU-PĂUN, Emilian. *Decembrie '22* [online] [citat: 25.03.2024]. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/deceembrie-2022/32197512.html>
2. HARITON, Natalia. *Expoziție aniversară: Vasile Romanciuc, „purtătorul de cuvânt al tăcerii” – 75 de ani de la naștere* [online] [citat: 25.03.2024]. Disponibil: <https://mnl.md/2022/12/12/expozitie-aniversara-vasile-romanciuc-purtatorul-de-cuvant-al-tacerii-75-de-ani-de-la-nastere/>
3. *Vă invităm să-l cunoaștem pe Vasile Romanciuc* [online] [citat: 25.03.2024]. Disponibil: <https://m.facebook.com/dor.moldova/videos/v%C4%83-invitat%C4%83m-s%C4%83-l-cunoa%C8%99tem-pe-vasile-romanciuc/632750447989512/>

Foto: Biblioteca „Nicolae Titulescu”,
Biblioteca „Liviu Rebreanu”

CZU 821.135.1(478).09„1959/2020”=135.1

VLAD POHILĂ (1953-2020): CRONOLOGIA VIETII ȘI A CREAȚIEI

- 6 aprilie 1953** – Se naște Vlad Pohilă, în comuna Putinești din Florești (județul Soroca), fiind al șaptelea în familia cu nouă copii a țăranilor Ileana (n. Prisăcaru) și Ion Pohilă.
- 1959-1969** – Elev la Școala primară din comună.
- 1968** – Fiind elev, debutează cu articole în ziarul raional *Drapelul roșu* din Florești.
- 1971-1975** – Student al Facultății de Litere a Universității de Stat din Moldova. Publică articole în ziarele vremii; face emisiuni muzicale și literare la Radio Chișinău (1974-1975).
- 1975** – Licențiat al secției de ziaristică din cadrul Facultății de Litere a Universității de Stat din Moldova.
- 1976** – Urmează la Moscova Cursurile de muzeistică și studiul artelor.
- 1975-1981** – Activează în calitate de ghid și interpret (translator) la Biroul de turism pentru tineret „Sputnik”, specializat pentru marile muzee de arte din Moscova și Leningrad (Sankt-Petersburg). Pe lângă rusă și franceză, studiază mai multe limbi slave (bulgară, sârbă, croată, polonă, cehă) și baltice (lituaniană, letonă), precum și culturile acestor popoare.
- 1981-1984** – redactor la buletinul *Noutăți editoriale*, unde publică diverse materiale promoționale despre cărți și despre problemele instituțiilor care vând/distribuie cărți.
- 1984-1987** – Studii de doctorat în lingvistică la Institutul de Limbă și Literatură al AȘM, cu o specializare în istoria limbii prin prisma scrisului/ortografiei, finalizate nu cu o teză, ci cu o carte.
- 1986-1989** – Activează ca ziarist la diverse publicații periodice din Chișinău.
- 1987-1990** – secretar de redacție la revista *Limba și literatura moldovenească*, ulterior *Revistă de lingvistică și*

- știință literară* (actualmente revista *Philologia* a Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”).
- 1988 – Publică volumul de autor *Nume proprii din alte limbi în context moldovenesc* (debut editorial).
- 1988, 10 iulie – Publică în ziarul *Tinerimea Moldovei* un curajos articol: *Atâtea controversate ortografice sau Note marginale de la o ședință ținută recent la Academie*, despre necesitatea revenirii la alfabetul latin.
- 1988 – În toamna lui 1988, împreună cu matematicianul Viorel Ciubotaru și cu lingvistul Emil Mândăcanu, elaborează un articol-apel către Comisia pentru problemele limbii materne de pe lângă Sovietul Suprem (Parlamentul) din Chișinău, text cunoscut mai mult ca *Scrisoarea celor 66* (după numărul semnatarilor, printre care se regăsește și Vlad Pohilă). În memoria semnatarilor, în 2021 pe fațada Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova a fost instalată o placă memorială.
- 1989 – Participă la tipărirea primelor numere, în condiții clandestine (în Basarabia sub ocupație sovietică) – la Riga (Letonia) și la Vilnius (Lituania), a primei publicații în grafie latină, *Glasul* (1989-1995, ulterior – *Glasul Națiunii*).
- 1989 – Publică volumul de autor *Să citim, să scriem cu litere latine* (în colaborare cu Vitalia Pavlicenco), într-un tiraj de 1 milion de exemplare, atunci când românii din RSS Moldovenească, din Nordul Bucovinei (regiunea Cernăuți) și Sudul Basarabiei (regiunea Odesa) urmau să revină la alfabetul latin.
- 1989-1995 – Activează în calitate de redactor, secretar de redacție la revista *Glasul*, ulterior – *Glasul Națiunii*. Este autorul a numeroase materiale în această publicație care a făcut istorie la începutul anilor '90.
- 1989 – Ține cursuri de ortografie a limbii române pentru profesorii din diferite sate și orașe ale Republicii Moldova, precum și din Nordul Bucovinei (din 1944 – regiunea Cernăuți, incorporată Ucrainei).
- 1989 – Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, în calitate de traducător, având o caldă recomandare din partea scriitorului Aureliu Busuioc.
- 1990 – Publică volumul de autor *Grafiia latină pentru toți* (Editura Știința, tiraj: 35340 de exemplare).
- 1990-2019 – Colaborează cu Radio Moldova, Radio Antena C, Radio Vocea Basarabiei, Radio România Actualități, Radio

- România Cultural, Radio România Internațional, Europa Liberă, Radio France Internationale, BBC, TV Moldova, Euro TV-Chișinău, TVR-1 etc.
- 1995 – Redactor, apoi redactor-șef (1998-2001) al săptămânalului *Mesagerul*.
- 1995-1997 – Predă cursuri de limbă română la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”.
- 1997-2000 – Redactor-stilizator, redactor și coautor al *Calendarului bibliotecarului* editat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova.
- 1998 – Publică *Mic dicționar de nume proprii străine*, iar în colaborare cu Vladimir Guțu – *Dicționar al greșelilor de limbă* (Editura ARC).
- 2000 – Prezent în topul „Cei mai buni ziariști din Republica Moldova”.
- 2000-2019 – Redactor și coautor al *Calendarului Național* (sursă de referință enciclopedică, românească, anuală, din Republica Moldova) editat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova.
- 2001 – Redactor superior la Editura Litera.
- 2001-2002 – Redactor la revista *Viața Basarabiei*.
- 2002-2003 – Redactor-șef adjunct la revista *Limba Română* (Chișinău).
- 2002-2019 – Redactor-șef al Revistei de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis*, editată de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău.
- 2003 – Prezent în topul „Cei mai buni ziariști din Republica Moldova”.
- 2004-2005 – Predă cursuri de stilistică și cultivarea limbii la Universitatea Liberă Internațională din Moldova.
- 2006-2019 – Redactor și membru al colegiului de redacție al revistei *Tyragetia (Arheologie. Istorie Antică)* (Anuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei).

- 2007 – Laureat al săptămânalului *Literatura și Arta* – pentru știință. Redactor al Dicționarului Explicativ Ilustrat (Ed. Arc).
- 2008 – Publică volumul de autor *Și totuși, limba română*, care s-a bucurat de o foarte bună apreciere din partea publicului.
- 2009 – I se acordă Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova – categoria Cartea de eseu, pentru volumul de autor *Și totuși, limba română*.
- 2009 – Diploma „Ordinul Ziariștilor”, clasa I (aur), „Pentru competență în activitatea jurnalistică”, acordată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România. Membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.
- 2010 – Îi este înmănat „Ordinul Republicii” (decorat pe 31.08.1990, înmănat pe 15.10.2010).
- 2010 – Lucrarea *Vlad Pohilă: Biobibliografie* (alcătuitor: Claudia Tricolici) este apreciată cu Premiul I la Concursul Național ABRM, Secțiunea „Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științei informării”.
- 2012 – Împreună cu jurnalista Luminița Dumbrăveanu, fondează Studioul independent „Flacăra Film”.
- 2012 – Publică volumul de autor *Arta de a pasiona cititorii*.
- 2014 – Este decorat cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, prin decret prezidențial semnat de Traian Băsescu, alături de alți colegi de generație.
- 2017 – Publică volumul de autor *Elogiu lecturii*.
- 2017, noiembrie – Bibliotecii publice din satul de baștină Putinești i se conferă numele „Vlad Pohilă”.
- 2018 – Publică volumul de autor *Disecarea cărților*.
- 2020, 14 (15) mai – Se stinge din viață și este înmormântat pe 19 mai 2020 la Cimitirul Central din Chișinău.
- 2020 – Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” editează un număr special al revistei *BiblioPolis* (2020, nr. 2), dedicat memoriei lui Vlad Pohilă, care timp de 18 ani a fost redactorul-șef al publicației.
- 2020, decembrie – În cadrul „Galei TVR Moldova”, lui Vlad Pohilă i se acordă post-mortem „Premiul pentru promovarea limbii române”.
- 2023, 7 aprilie – Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în parteneriat cu Academia de Științe a Moldovei, organizează, cu prilejul celor 70 de ani din ziua nașterii scriitorului și publicistului Vlad Pohilă, expoziția „Vlad Pohilă, mare cărturar

și spirit enciclopedic – 70 de ani de la naștere”. În cadrul evenimentului, i s-a conferit, post-mortem, Diploma de recunoștință din partea Academiei de Științe a Moldovei, în semn de grațitudine pentru verticalitate și activitate amplă în domeniul cultivării limbii române, pentru promovarea identității și valorilor românești.

2024 – Secția studii și cercetări din cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” elaborează bibliografia *Vlad Pohilă: Un om al scrisului* și un volum de proză scurtă semnată de Vlad Pohilă.

Tabel cronologic elaborat de dr. hab. Elena UNGUREANU, șefa Secției Studii și cercetări din cadrul BM „B.P. Hasdeu”.

CZU 821.135.1(478).09=135.1

VLAD POHILĂ LA PORȚILE (RE)CUNOAȘTERII

*Maria PILCHIN,
scriitoare, cercetătoare,
Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

Preliminarii la o progresie a (re)cunoașterii

În sens literar, îl cunoașteam pe Vlad Pohilă mai mult ca traducător și redactor, stilizator dibaci de proză scurtă și de romane. Deodată, descoperim aceste narațiuni, aceste inedite nuvele postume care fascinează prin stilul plastic, prin performanța selecției lexicale, prin forța narativă. Cele cinci proze scurte surprind prin concept și prin sprinteneala de limbaj. Există o poetică a prozei acolo, un simț acut al limbii și al imaginilor expresive create cu ajutorul acesteia. Forma și fondul se îngemănează într-o manieră măiestrită încât nu poți să nu regreti faptul că Vlad Pohilă nu și-a propus să scrie mai multe astfel de texte. E vorba de un scriitor profesionist, cu școală, cu gust estetic-literar, cu lecturi, cu vădite perspective asupra ideii de ceea ce ar trebui să fie un text literar, o povestire (anticiparea, basorelieful, memoria involuntară, flashbackul, colajul, distanțarea etc.).

Narațiunile sale se înscriu perfect în estetica generației sale optzeciste, nu lipsește intertextul literar și cultural, domină

contextul postimperialismului sovietic. Personajele sunt chipuri dintr-o galerie a tranziției moldovenești, în mare parte niște intelectuali basarabeni, poeți, cercetători, reprezentanți ai minorităților naționale (care prin contrast propun o proiecție a majorității naționale), tinere basarabence plecate de acasă pentru a deveni, a învăța, a gusta din mersul lumii deloc empatică.

Poetul-prozator

Tânărul poet din narațiunea *Pe bulevardul fără oameni*, care a hotărât să scrie de azi încolo proză, nu este un personaj întâmplător. Asistăm la configurarea conștientă a poeticii prozei ca manifest, ca dezechisat, ca necesitate creatoare. Vlad Pohilă e conștient că proza trebuie să fie po(i)etică, făcută cu migală, cu idee, elaborată chiar, căci e lucru de orfevru. E atitudinea firească a lingvistului și traducătorului Vlad Pohilă.

„Voi scrie un roman, ceva gen Kafka, sau Joyce” – își zise el,

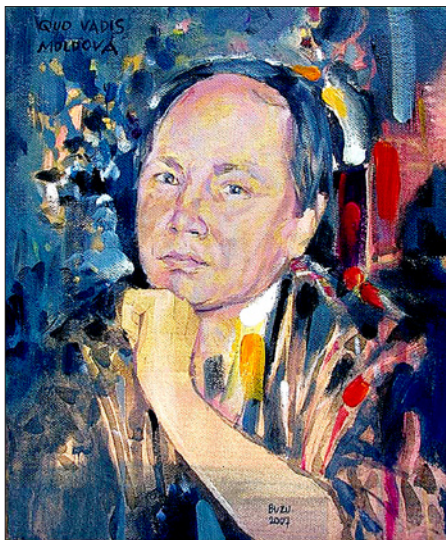
dar se combătu însuși pe dată. «Kafka, Joyce? Vechituri. Ceva baroc, à la Gabriel García Márquez sau poate ceva în genul Nathaliej Sarraute».” Este un incipit mai mult decât promițător, este chiar o cheie de interpretare a prozei marca Vlad Pohilă. Un mare cititor și cărturar, autorul este conștient de vastitatea literaturii prozastice înspre care converge și cu care dialoghează, pornind să scrie proză. Referințele la Faulkner, Camus ș.a. conturează perimetrul interesului și cel al performan-

---

Cele cinci proze scurte surprind prin concept și prin sprinteneala de limbaj. Există o poetică a prozei acolo, un simț acut al limbii și al imaginilor expresive create cu ajutorul acesteia. Forma și fondul se îngemănează într-o manieră măiestrită încât nu poți să nu regreți faptul că Vlad Pohilă nu și-a propus să scrie mai multe astfel de texte.

ței lecturale a autorului. Cartografierea axiologică a prozei lumii ne face să reperăm pe Kafka, Joyce, mari nume ale romanului modernist, pe Gabriel García Márquez, cap de serie al boomului latino-american în ceea ce privește romanul secolului XX, și pe

Teodor Buzu. „Vlad Pohilă sau Quo vadis, Moldova?” Pânză, ulei (2007).

Nathalie Sarraute, semn al schimbării de paradigmă: antiromanul, noul roman francez, experimentalismul și suprimarea verosimilității din romanul clasic. E harta unui teritoriu, e topografia unei gândiri docte, enciclopedice care, scriind, nu poate să ignore tot ce s-a făcut până la ea. E atlasul mintal al unei deveniri intelectuale, cultural-artistice, literare. Sunt *Imagines Mundi* în varianta lui Vlad Pohilă.

Personajul aplică, la final, dezideratelor sale modernist-experimentaliste o corecție de traiectorie – chosismul, ca viziune artistică asupra lumii ca sistem de lucruri, ca o dimensiune obiectuală care servește drept rezistență unor idei abrazive și oprimate: „birou, țigări, ibricul, hârtie curată, stilouri și o pisică de catifea”, acestea sunt salvarea tânărului scriitor care se retrage din compania vanitoasă, lașă și ipocrită a confrăților de penel care nu sunt decât efigii rușinoase ale cenzurii, colportării, invidiei nedrepte. Tânărul scriitor se retrage înspre lucruri dinspre oameni, așa cum cei din urmă trădează, pizmuiesc, pun gând rău.

Spiritus Fausti

Doctor Fabius e un text care face figură aparte. E ceva special acolo. E chiar un dialog cu sinele, un sine fugit din comunism, din toate pârghiile abrazive ale acestuia. Misticismul basmelor hoffmanniene, demonismul faustic, doar că Mefisto coborând, de această dată, din transcendență în imanență, cere sufletul în schimbul susținerii unei teze de doctorat, nu al iubirii, tinereții eterne etc. Toate acestea creează un univers caleidoscopic, în care, ca într-o cameră a umbrelor, viața prinde contururi de coșmar. Este coșmarul în care sunt vâdate spiritele anti-sistem.

Turnul de fildeș al cercetătorului, al doctorandului de la Academia de Științe, „cinci pași în lung, patru pași de-a curmezișul” este camera oferită lui de sistemul sovietic, este eterna problemă locativă bulgakoviană. Lingăii, conjuncturiștii – iată dimensiunea umană a acestei lumi. Ideea surprinzătoare a narațiunii este una care răstoarnă orice orizont de așteptare: sufletul vândut, ascuns în sacul diabolic, funcționează ca un vaccin, ca o imunizare împotriva sistemului, sufletul cel bun convertește la bine alte spirite din sacul legat la gură. Demonul încearcă să întoarcă sufletul celui care este posesorul lui inițial, promițând să-i lase bunul nume, teza de doctorat susținută, succesul într-ale amorului etc. Fabian nu acceptă, alungând ființa drăcească de la ușa sa. Finalul

Vlad Pohilă împreună cu cercetătorii bucureșteni Mioara și Andrei Avram (2001).

acestei proze scurte e însă profund: interacțiunea și pactizarea cu diavolul, indiferent de condiționări și înțelegeri, lasă urme în oglinda sinelui. Nu poți scăpa integru din acest tip de pactizare, care te face „țândări”, nu există un paliativ fantasmatic, viața bate basmele, râde de ele. Când pleacă Răul, când se retrage, el te lasă dezorientat, și atunci chipul lui rămâne în oglinda propriei identități, îl păstrezi acolo pentru a-ți asigura mnemotehnica rezistenței în cazul unei reveniri. Comunismul dispărut nu înseamnă o *tabula rasa* rămasă după, el a lăsat sechele, amintiri, frici, traume ale minții și sufletului. Este un gol semnificativ care rămâne și pe care intelectualii se grăbesc să-l umple. E gaura rămasă după ce desenul din covor a fost rupt, tăiat, furat. Intelectualii se grăbesc să îl refacă, să țese bucata lipsă, aruncând oglinda falselor proiecții suprapusă peste acea țesătură identitară. E fenomenologia spiritului și al intelectului raționalizator.

Poeții mor, căci Thanatosul e imanența poeziei și a vieții

Nu, el nu vroia să moară este o narațiune uluitoare. Te copleșește printr-un fel de predicție a morții proprii (căderea). Numele eminescian al poetului, Mihai, plăcerea stănesciană pentru votcă și un obiect manifest – „geanta-diplomat ticsită cu cărți și ziare” – transformă acest text într-un fel de ghioc literar, o prefigurare a

sortii viitoare pe care o vor avea cam toți poeții adevărați. Poetul e un inadaptat, un artist care se simte străin printre ai săi.

E creatorul față în față cu lumea de cancan literar: „Întrebarea nu era lipsită de noimă: în ultimul timp, poate și din cauza ascensiunii lui în ierarhia literară, se iscaseră fel de fel de vorbe despre el. Că de ce și-a părăsit soția la numai după doi ani de trai, lăsând-o cu un copil de nici un an, cu tot cu apartamentul pe care-l primise de la Uniunea Scriitorilor. Că-i un soi de slugă la o editură falimentară. Că nu participă la niciun miting sau adunare națională, deși are ce spune acolo. Că bea mult, prea mult în ultima vreme. Că...”

„Doamne, cum vă mai sinucideți!” (bând votcă) e verdictul dat de realitatea acestor proze. Viața ca un suicid continuu, ca o formă de a te anihila ca individ gânditor. Poetul care moare strivit de roțile unei mașini pe bulevardul central al țării, poate e chiar schița unui autoportret mortuar: „Mihai, care era atât de apreciat ca un cunoscător de excepție al limbii materne, el, care scrisese, citise și puse la punct sute de mii, ba poate și milioane de cuvinte”.

Străinul nu e decât o proiecție a propriei reflecții

Așot, ce-ai făcut tu, Așot? este o narațiune în care prin ochii unui armean ne descoperim pe noi, basarabeni: fricoși, obedienți, lipsiți de inițiativă și demnitate. Aflăm istoria lui Așot, un armean venit în Moldova după conflictul armat din Karabahul de Munte, narațiunea având ca fundal temporal războiul din Transnistria.

Vlad Pohilă prezintă cu multă savoare melanjul cultural, lingvistic al Chișinăului pe care l-am exemplifica mai degrabă gastro-nomic: „Iar repertoriul de băuturi alcoolice «La nea Ștefan» era poate cel mai dat naibii în tot Chișinăul: găseai aici orice vin sec ori alcoolizat produs în Basarabia, vinuri albe și roșii de casă, pălincă unguerească și șliboviță sârbească, cel puțin zece varietăți de votcă rusească, bere locală, dar și bavareză, cehă sau poloneză, vinuri de Cotnari, Odobești, Mufaltar, Târnave, Tocaj, coniacuri românești, bulgărești și grecești, lichioruri, rom și whisky aduse nu se știe cum de peste Ocean, în fine – spirt medicinal, din cel croat, după care capul te doare toată săptămâna”. O enumerare delicioasă ca gust și încântătoare ca geografie a culturii vinului și a țăriilor de tot felul.

Totodată, descoperim o portretizare antropologică a moldovenilor, o privire dintr-o parte: „Așot descoperi că moldovenii

beau mult, cu mult mai vârtos decât armenii, poate chiar și decât unii ruși. Atâta doar că, spre deosebire de ultimii, se țineau bine până la capătul dezmațului, în plus, cu foarte mici excepții, nu se scandalizau. Părăseau birtul legănându-se ușor și fie că se întreceau la cântat melodii populare, fie că păstrau o tăcere de mormânt”.

Așot are o deschidere exemplară pentru acest spațiu, pentru cultura lui, de la poetul armean Kevork Emin la Mihai Eminescu – aștia sunt pașii lui. Există, de altfel, în acest personaj întruchiparea unei dorințe auctoriale, a unui vis pe care îl avea intelectualul Vlad Pohilă de a vedea minoritățile naționale învățând limba română și integrându-se în societatea noastră. Crima săvârșită de Așot, omor în stare de afect, un afect al ocării, al injuriilor de mamă, scot în față individul aprig la mânie, demnitatea caucaziană, una care le cam lipsește moldovenilor chiar și în războiul de pe Nistru. Armeanul omoară pentru că e înjurat de mamă. Moldovenii însă tac mâlc când li se ocupă teritoriile. E o revelație a contrastelor, una tristă, pesimistă chiar. E opoziția aparențelor și a realității, a discursului și a imaginii, a reprezentării noastre literare ca populație postsovietică, ca idee națională inexistentă, de facto. Străinul (armeanul) nu e decât o proiecție a propriei reflecții. Metafora Străinului este la Vlad Pohilă o oglindă băgată sub nasul nostru național, este problema noastră venal-metafizică, e chestiunea fundamentală a oricărei identități, este întrebarea cea de toate zilele, a zilelor noastre basarabene.

Iubirea ca utilizare

Un cumnat, doi cumnați este o proză care, la o primă lectură, ar părea că e o povestire de amor. Sonia (Sofica), studenta basarabeană, dar și cântăreață în barul „Kalașnikov” de la Baia Mare, își găsește un amant cu care petrece o noapte furtunoasă. Reperăm scene de amor create cu multă abilitate narativă și descriptivă. Sunt fragmente pline de senzualitate și farmec carnal. Există însă aici un soi de indecență. Și ea nu ține însă de relația fizică, de copulație, până la urmă. Purtarea necuviincioasă se referă la lipsa de respect pentru boală și moarte, pentru Marea Trecere a omului. O surprinzătoare tehnică narativă este și cea a gurii de la televizor: știrile TV și comentariile făcute de personajul Sonia pe marginea lor, asociațiile pe care le face cu țările, cu locurile din buletinul de știri, cu membrii propriei familii etc. E bruiajul Evului (Mass) Mediu pe care îl populăm.

În fond, la o lectură mai atentă, cititorul constată că toate cele de mai sus se suprapun și se întrepătrund cu o idee latentă: Sofia Spănu se încurcă cu un taximetrist care nu vede în ea decât un obiect al pasiunii și care nu empatizează deloc cu ceea ce este ea ca om, ca ființă a cărei mamă stă să moară. Un cinism al relațiilor dintre sexe, un dispreț al bunei-cuviințe umane, al empatiei și înțelegerii celuilalt în afara corporalității, o nerușinare a utilizării celuilalt pentru plăcerile trupești, fără a gândi la nevoile sale emoționale – iată despre ce scrie acolo autorul. E nostalgia spiritului pierdut, o revenire la tema sufletului din *Doctor Fabius*, o linie de continuitate, nuanțată altfel într-un context al temelor minore, cotidiene, aproape mizerabiliste ale literaturii zilei.

Un prozator pe care l-am avut, fără să fi știut!

Așadar, în ce categorie, generație, mișcare literară intră acest autor? Vlad Pohilă scrie o proză iremediabil optzecistă, românească și europeană. L-am citit în cheia prozei lui Ioan Groșan, nefiind vorba de vreo influență directă. Nu, era prisma generației, a epocii și a unui stil viu, ironic, doct și teribil (teme, personaje, imagini). Toate acestea contribuie la crearea unui sistem de distincție prozastică atunci când vorbim despre proza scurtă a lui Vlad Pohilă. O proză scurtă, puțină, ca o scânteiere ce își sugerează întregul potențial vulcanic care s-ar fi putut revărsa peste noi. Autorul pare să spună că personajele-arhetipale există ca de când lumea, ele sunt

în materia literaturii, autorul nu are decât să le preia de acolo și să le îmbrace în trama narativă a unei epoci literare, a unui scenariu

Vlad Pohilă scrie o proză iremediabil optzecistă, românească și europeană.

L-am citit în cheia prozei lui Ioan

Groșan, nefiind vorba de vreo influență directă. Nu, era prisma generației, a epocii și a unui stil viu, ironic, doct și teribil (teme, personaje, imagini). Toate acestea contribuie la crearea unui sistem de distincție prozastică atunci când vorbim despre proza scurtă a lui

Vlad Pohilă.

dramatic al zilei, a unei clipe din scriitura unui autor concret care, repetată și variată, poartă numele de idiostil.

Această glisare prozastică a lui Vlad Pohilă nu trebuie ignorată. E manifestă, e un exercițiu mai mult decât reușit de la care ar putea învăța foarte mulți prozatori basarabeni cu multe texte la activ, dar cu puțin stil, cu puțină cunoaștere a limbii, cu o crasă ignoranță a ceea ce înseamnă poetică a prozei și o vădită necunoaștere a marilor povești ale lumii, ale Marilor Narațiuni ratate în secolul trecut (comunismul și nazismul). Ideea centrală a acestor narațiuni este cea a căutării rostului uman: erotic, artistic, științific, identitar, existențial. E o rețea de semnificații, un sens trăit al unui intelectual și cărturar basarabean – Vlad Pohilă. E lupta lui, de manieră hegeliană, pentru (re)cunoaștere (*Anerkennung*) personală și națională. E dorința „antropogenetică” a individului gânditor.

Un minunat prozator pe care l-am avut în literatura noastră fără să fi știut!

DOCTOR FABIUS

Vlad Pohilă

Noaptea dinaintea zilei când Fabian avea să-și dea doctoratul în fața unei comisii cu savanți bătrâni, gravi, prea competenți în materie și exagerat de pedanți, nopțile acelea trecură sub semnul unor vise nespuse de urâte. Se trezea și sărea din pat de parcă s-ar fi temut să nu se țină visul de el, pe spatele-i ars de soare în grădina unei mătuși ce locuia la marginea orașului curgeau șiroaie de apă rece ca gheața, iar așternutul părea presărat cu jăratic.

Într-o seară o visă pe bibliotecara-șefă de la Academie, o femeie îmbătrânită și malițioasă. Ea-și întindea mâinile spre gâtul lui Fabian și tot țipa: „Să aduci chiar acum cartea! Ori te aranjez eu! Știu, știu că te temi! De n-o aduci, te denunț la consiliul academic

de plagiat!”. Și tremura toată, mâinile ei cu degete lungi se făceau tot mai lungi, iar ochii – tot mai mari, până se făcură ca baloanele ce le poartă copiii la sărbătoarea de Unu Mai.

Ce-i drept, când era încă student, își însușise o carte, o gramatică foarte completă a limbii latine, dar furtul îl făcuse din biblioteca universitară și nimeni nu știa de aceasta. Cât despre plagiat, ce putea să plagieze un tânăr savant pentru teza sa cu tema „Genitivul în latina de aur”? Fabian chiar râse în somn, dar bibliotecara îl tot amenința, că știe ea ce știe: el a plagiat, apoi a nimicit cartea – unica la Academie, nu, poate chiar în toată țara – ca să nu se depisteze nicio urmă...

Odată trezit, Fabian dădu să-și aprindă o țigară, dar tutunul se umezi în mâna-i, nu luă foc și atunci aruncă țigara afară. Stătu la geam, la lumină, frica nu-i trecuse încă, dar nu putu să-și stăpânească râsul: plagiat! Ce putea să fure pentru a se spune ceva măcar cât de cât nou despre genitivul din latină, fie ea și de aur? Ce putea?

Mai visa, în altă noapte, că pierduse, își uitase într-o farmacie textul tezei de doctorat – și parcă atâta avea – nici tu exemplarul doi, nici tu ciornă. S-a întors în blestemata de farmacie, dar nu mai găsi nimic și, disperat începu să plângă zgomotos, ca în copilărie, când îl obideau copiii din vecini. Lumea din farmacie se prăpădea de râs! La ușă apăruseră chiar atunci colegii lui de facultate, toți cei cinsprezece studenți de la limbi clasice, care, fiind mai puțin capabili și mai săraci, și-au tot bătut joc de el – cinci ani la rând. Acum râdeau și ei cu hohote, arătându-l cu degetul, ei, cei care n-au știut nicicând a declina pronumele posesive la toate cazurile, nici măcar a conjuga verbul *habere* la toate timpurile, ei, care-l invidiau și căutau să-l umilească în tot felul, în acest scop, schimbându-i până și prenumele din Fabian în Fabius – o batjocoritoare aluzie la pasiunea lui pentru latină, căci de celebra familie de romani Fabius nu aveau cum să știe. Această jignire, ce-i drept, mai apoi i-a plăcut, prin anul patru nu se mai prezenta altfel decât așa. Fabius¹.

Apoi visa Vrajitoarea. Era chiar acea Vrajitoare din tabloul unui pictor celebru, Vrubel. Tabloul îl văzuse și se încântase de el într-o mare galerie, jos, la subsol; soarele intra cu greu la pânzele acestui mare artist și totul se pierdea în farmecul unui misterios

¹ Fabius a fost fondatorul familiei Fabius – una dintre cele mai vechi familii patriciene din Roma antică, care s-a remarcat ca războinici, politicieni, religioși, literați și artiști. (*Nota red.*)

semiobscur. Aceeași Vrăjitoare, inefabil de mâhnită, i-a întins fatalul as de pică; cartea lunecă printre florile galbene de pe poalele ei largi, oprindu-se chiar lângă el, gata să-i distrugă tot ce zidise cu atâtea piedici și greutate. La început nu pricepu această aluzie la căderea, distrugerea sa, dar, ridicând ochii spre peretele de care se sprijinea Vrăjitoarea, văzu mășcată, neagră, înțepenită pe foaia de calendar, data de 15 septembrie, ziua când avea să-și susțină teza.

Slăbit, se lasă moale pe iarbă, lângă rochia țigăncii și vru atunci să intre în pământ, să nu mai vadă nici cărți de joc, nici iarbă verde, nici ziua ce venea tot mai vertiginos, tot mai obscură. Îl ridică de jos Agata, dar vai! nu ca să-l consoleze cumva, nu, Agata avea și ea vreun necaz, ea trebuia consolată. Lacrimi mășcate îi curgeau pe obraji și frumosul ei piept arămiu, ascuns întotdeauna atât de discret, deși atât de sumar, sub decolteu, tremura dureros. Ar fi putut să n-o ajute, față de Agata nu mai avea nicio obligație, divorțase de ea după doi ani de căsătorie, ani în care încăpuse în mica lor garsonieră o mare iubire, dar și atâta ceartă, pe motivul apartamentului: că e prea mic, că de ce nu face el demersuri la Academie, poate le dă un apartament ca lumea, că se sufocă în această căsuță plină de cărți prăfuite. Fabius, cel puțin, a început să-i șteargă lacrimile. A început să-și șteargă lacrimile de pe obraji, totuși, dar

acolo unde dispăreau ele, apăreau cărți cu asul de pică, ași de pică îi inundară și lui ochii, gândurile, sufletul...

Noaptea înainte de ziua ce avea să însemneze atâta în viața sa, Fabian se decise să nu mai doarmă. Își făcu o cafea trăsnet, apoi începu să umble fără rost prin casă, abia acum înțelegând ce mică e într-adevăr, încăperea: cinci pași în lung, patru pași de-a curmezișul, avea dreptate Agata, ce mai. Cu acest amuzament timpul trecea mai repede, uite că venea miezul nopții, acum ceasul avea să bată de șase ori: un', doi, trei, patru, cinci, șase, șapte. Șapte bătaii? Cum adică? Din nou coșmaruri, acum fără somn? Dar cea de-a șaptea bătaie fu în ușa și el deschise numaidecât, dând voie să treacă pragul trei tineri, trei frați gemeni trebuie să fi fost, căci tare mai semănau la chip. Oaspeții nocturni intrară fără zgomot și se așezară, așa nepoftiți, la masă. Atunci, la masă, Fabius observă că toți trei aveau coarne, mai observă că stăteau cam incomod pe scaun – aveau, probabil și coadă, aveau la sigur, iată unul, cel din mijloc, și-o plimbă peste piciorul drept al lui Fabius. Degeaba însă se speriasă – acești trei tineri, atât de asemănători cu himerele de la Catedrala Notre-Dame din Paris, s-au dovedit a fi extrem de cumsecade și pașnici. L-au anunțat că ei sunt demoni și că știu bine: mâine, la susținerea tezei, Fabius va avea un eșec total... „Dar noi am venit să te ajutăm”, făcu timid demonul din mijloc. „Te vom ajuta”, zise cel din stânga lui Fabius. „Da, da, neapărat!”, încuviințată agitat cel de-al treilea demon. „Cum?” – în ochii lui Fabius se aprinse o rază de speranță. „Vinde-mi sufletul și-ți asigur succesul... ții minte... la Goethe...”, zise foarte jenat demonul din mijloc. „Și ce șanse îmi dai?” întrebă Fabius. Demonii parcă luaseră apă în gură, dar numai pe o clipă.

„Nouăzeci și opt la sută succesul, atâta pot”, răspunse și mai rușinat acel demon din mijloc.

„Ha”, râse Fabius. „Îți dau doar tot ce am – sufletul. Și numai nouăzeci și opt la sută?... Cine dă mai mult?”, se întoarse, înviorat, către ceilalți doi demoni.

„Eu îți dau nouăzeci și nouă la sută, aproape tot, hai, adă mai iute un cuțit!” – demonul din dreapta părea foarte nerăbdător.

„Vacs!” Fabius se ridică peste masă, ca un general în fața unor colonei inamici, captivi în cortul său de campanie. „Cine dă mai mult?”

„Eu îți asigur succesul sută la sută...”, vorbise demonul din stânga.

„Bravissimo!” Fabius se repezi la bucătărie, scoase din sertar cuțitul cel mare și-l puse pe masă, în dreptul demonului din stânga. Cuțitul însă era prea tocit. Nenorocitul de tocilar! Nu-și face niciodată onorabil meseria! Fabius dădu să coboare jos, în stradă, tocilarul nu era chiar departe, dar demonul îl opri: la meșter s-ar putea să fie coadă și durează, dar, de fapt, stai! e noapte, cine lucrează la noi noaptea, supraprogram, lasă că ne descurcăm noi cumva!

Vena a fost tăiată cu greu și l-a cam durut, dar semnătura odată pusă cu sânge, pe o foaie cu un antet cu două oase puse în cruce, sufletul lui Fabius fu băgat în sacul demonului care-și reținea cu greu exaltarea. Toți băură câte un pahar de Cotnari, după care demonii s-au retras încet, cel de-al treilea săltând de bucurie, cu sacul plin în spate.

Mâna l-a mai durut puțin și a doua zi Fabius nici nu mai simțea durerea, gustând prea mult din bucuria succesului. Membrii consiliului științific, toți bătrâni și pedanți, l-au felicitat din suflet, directorul l-a chemat în biroul său, a scos o sticlă de rom și când au ciocnit paharele, i-a spus, că iată, peste o lună-două „se rezolvă problema cu apartamentul: două camere decomandate într-un bloc nou, în plin centru” și că mai are pentru el o surpriză, dar aceasta rămâne pentru mai târziu... Portarul, care nu știe de ce nu-l înghițea pe Fabius de când a venit la Academie, acea brută de portar, în ziua succesului i-a deschis larg și chiar i-a ținut ușa grea, surâzându-i ca un actor ce joacă la Teatrul de dramă și comedie rolul lingăului. În următoarea zi l-a sunat Agata, anunțându-l că prima iubire nu se uită niciodată și că-i spune aceste vorbe nu pentru că i-ar plăcea cuvintele înaripate, ci fiindcă a decis să se întoarcă pentru totdeauna în mica lor căsuță, de care i s-a făcut tare dor. În zilele următoare i-au tot bătut la ușă și i-au telefonat prieteni și colegi, veneau să-i spună că-i poartă tot respectul și toată considerațiunea, că studiul limbii latine, mai ales al genitivului din latina de aur, constituie, cam de la căderea Imperiului Roman până în prezent, o problemă de mare importanță atât pentru știință, cât și pentru societate.

Mâna nu l-a mai durut pe Fabian niciodată, de fapt – o singură dată, puțin de tot însă, când și-a lovit-o nu știe cum întâmplător, după miezul nopții, deschizând ușa enervat că cineva îl deranjează la o oră atât de târzie, mai stricându-i și somnul Agatei. Se supără însă și mai mult, când văzu în prag pe demonul căruia îi vânduse sufletul.

„Ce cauți aici în toiul nopții?”, se răsti el la musafir.

Demonul era, se vede, foarte necăjit. Măinile îi căzură obosite pe masă, iar sacul i se rostogoli cu zgomot pe podea, un sac enorm, în care nu era greu să observi cum se zbat în delir o mulțime de suflete omenești – poate douăzeci, poate treizeci.

„Ce cauți, mă întrebi? Vreau să-ți înapoiez sufletul, ți-l dau înapoi... Vezi bine însă, succesul rămâne oricum cu tine...”

Demonul vorbea anevoios și Fabius se gândi că nu e lucru curat la mijloc.

„Va rămâne, zici?, râse el convulsiv. Mare șmecher mai ești, nimic de zis! Dar află, nici eu nu-s mai prost! Cară-te, n-am eu timp să mă întrețin cu toți pungașii. Cară-te, trebuie să mă odihnesc, mâine am o zi foarte încordată, iar seara am o conferință. Hai, valea!”

Demonul se făcu alb ca varul. „Ia-ți sufletul îndărăt, te implor, ia-l. Nu poți să mă înțelegi... Îți amintești, la Goethe... Dar nu, aceasta nu-i la Goethe. Închipuie-ți o vadră cu caise. Toate caisele sunt bune, iar una e stricată. Și le strică pe toate celelalte. Sufletul tău mi le strică pe toate celelalte, adunate cu atâta greu. Pe toate... Și am o mulțime. Ia-l, te rog, că nici să-l arunc aiurea nu pot, încalc o lege supremă a existenței noastre. Ia-l, ia-l, te implor!”

Acest neobrăzat lamento îl scoase din sărite cu totul pe Fabius. Deschise vraiște ușa casei, înșfăcă sacul greu de-l puse în mâna necuratului, făcându-i, apoi, din răspuțeri, vânt afară și țipând: „Să nu mai calci pe aici, că te sugrum!”

Când încuia cu ciudă ușa, observă că oglinda din antreu era plesnită și pe sticla ei fumurie rămase, bine conturat, un chip: un demon slab, cu coarne lungi, cu fața crispată de durere și plouată de lacrimi. Dezgustat de acest bizar desen, Fabius făcu tot atunci oglinda țândări, iar a doua zi o aruncă la coșul de gunoi, oricum această oglindă nu era nici nouă, nici frumoasă.

1997

CZU 821.135.1(478).09=135.1

PORTRETUL BIBLIOGRAFIC AL ULTIMULUI DAC – ANDREI VARTIC

Dr., conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

Prima preocupare, când faci o bibliografie, e documentarea. Puțin spus documentarea – e și lectura cărților, articolelor despre personalitatea bibliografiată. După care bibliograful se întrebă: „Cum să mă apropii de personalitate?”

„Cum să mă apropii de fenomenul Andrei Vartic?” a fost și marea mea întrebare. Vlad Pohilă îmi spunea: „Dacă vrei să scrii despre cineva, mai întâi trebuie să-l definești”. Ca să-l definesc, trebuia să-l cunosc (deși îi știam activitatea, crezul, caracterul năvalnic – venea la BM „B.P. Hasdeu” la activități, în special la lansări de cărți), să-i citesc opera, articolele despre el și activitatea sa.

Andrei Vartic se caracteriza prin inteligența ce deriva din dragostea pentru neam, țară, din dragostea față de oameni. Curajul, neînfricarea, darul sunt alte caracteristici ale lui Andrei Vartic. Neînfricarea de a pune probleme, de a avea poziție și curajul de a publica, împărtăși descoperirile, gândurile, soluțiile, dezacordul cu politica și guvernarea – unde nu reușea prin raționamente, utiliza alte tipuri de mesaje: monta spectacole, scria articole, eseuri, versuri.

Era omul atacabilității politice din Republica Moldova. El atrăgea atenția nu asupra sa, ci asupra problemelor, aspectelor ascunse, politicilor de underground, asupra lipsei de viziune politică și istorică a conducătorilor Basarabiei, a viitorului țării. Se identifică cu poezia lui Alexandru Hasdeu (Hâjdeu): „Trăiește pentru țară, cu al țării interes,/ să îți câștigi onoarea, viața să i-o dai,/ ca imne despre dânsa a scrie drept să ai”.

Activitatea-i prodigioasă a fost imensă, temele sale ne copleșesc, întrebările sale ne intimidează. Trecutul, la Vartic, era întotdeauna prezent lângă o perspectivă de viitor. Ne-a oferit punctul său de vedere asupra rostului primordial al vechimii. A fost

Lidia Kulikovski, Nina Vartic-Hasnaș,
Claudia Tricolici. *Ultimul dac. Andrei Vartic.*
Monografie bibliografică. Chișinău, 2023.

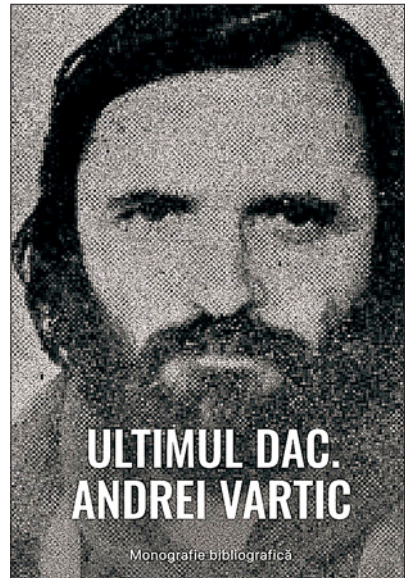
și rostul său (sensul vieții, menirea de a justifica lucrurile pe care le iniția, le făcea și acționa). El puna în rost lucrurile, cunoștințele, competențele, lecturile pe care le deținea.

N-am găsit în textele semnate de el niciodată expresii ca: „n-are rost”, „nu face” sau „ce rost are”? A fost în rostul lui la locul cuvenit („la războiul de țesut al trecutului/ vechimii noastre pe pământ, și a cosmosului”). Era un demn urmaș al lui B.P. Hasdeu. Întrebarea cardinală a marelui savant – „Perit-au dacii?” – l-a motivat să-și orienteze cercetările sale asupra civilizației dacice. Anume el a organizat și a moderat evenimentul aniversării a 125-a a lui B.P. Hasdeu la Moscova, în Sala cu Coloane, în urma căreia Bibliotecii Municipale i s-a conferit numele „B.P. Hasdeu” (1988).

Bibliografia scoate în evidență un autoportret frumos din scrierile, publicistica, interviurile și articolele sale – *El despre sine*.

Bibliografia, cu sursele adunate, ne oferă posibilitatea să conturăm și prin *Vocea oamenilor*, care l-au cunoscut sau care l-au citit, un portret complet, așa cum l-au perceput. Andrei Vartic a fost omul-potecă, sufletul acțiunilor care au însemnat Renașterea Națională de la sfârșitul anilor '80. Gândea timpul ca pe o noțiune filosofică, convins că politica intră în timp, iar cultura iese din timp.

A fost omul bibliotecii și un cititor avid... Subiectele care-l interesau sunt evidente în monografia bibliografică: tehnologiile avansate, sociologia, arheologia, biologia, genetica, paleografia, filosofia, civilizația dacică, matematica, fizica, spectroscopia, dezvoltarea umană durabilă etc. Subiectele vorbesc, la fel, despre diapazonul foarte divers de interese de cercetare, de abordare și alfabetizare. Lucrarea de față scoate în evidență multidisciplinritatea lui Andrei Vartic. Lecturile sale erau căutări, descoperiri, testări ale cunoștințelor, călătorii în lumi necunoscute, cuceriri a unor piscuri semețe, navigare pe mări, oceane, în spațiul cosmic...

Una din caracteristicile lui Vartic, care stă în capul listei și care e trecută, de multe ori, cu vederea, este *mentalitate de cercetaș* – motivația de a vedea lucrurile așa cum sunt, care i-a permis să recunoască, să identifice greșelile, punctele vulnerabile, presupunerile (ale sale sau ale societății, politicianilor, conducerii) și să se reorienteze în context, oricare era acela. *Mentalitatea de cercetaș* (concept la modă acum) este cea care te îndeamnă să-ți pui cu onestitate întrebări referitoare la acțiunile tale sau ale altora.

Andrei Vartic era Omul-întrebare, omul adevărului și, ca să înțelegem aceasta, și-a asumat ca obiectiv să lămurească lucrurile.

Andrei Vartic a fost omul-potecă, sufletul acțiunilor care au însemnat Renașterea Națională de la sfârșitul anilor '80. Gândea timpul ca pe o noțiune filosofică, convins că politica intră în timp, iar cultura iese din timp.

Iată de ce, oricare ar fi subiectul abordat, A. Vartic lămurește cu măiestrie ce are el în vedere, astfel conferind o marjă ridicată de accesibilitate la conținut. Considera că civilizația dacică e o enigmă care se cere lămurită; că paleoinformatica, ca un domeniu nou, trebuie lămurită; Kogaionon-ul trebuie lămurit; mersul politic al țării trebuie lămurit,

Kalokamisticul, la fel. Și o sumedenie de probleme economice pe care le avea Basarabia.

Volumul bibliografic ne duce prin lumea științei, activismului, politicii basarabene și filosofiei supraviețuirii neamului, țării și oamenilor adevărului, de parcă Andrei Vartic ne conduce într-o călătorie pe drumurile sale, ne adâncește în războaiele politice și culturale sau ne ridică în vârful munților, în sfera sa, a curiozității, și în conversațiile sale de diferite nivele de complexitate cu bună-tatea și pasiunea cu care a trăit. În acest parcurs ne dezvăluie răspunsuri pentru „De ce?”. „De ce Bodiul nu l-a înfrânt pe Druță?”, „De ce este adevărul mai valoros decât credem?”. Caracterul întrebărilor ne arată că nu există nimic decât simplitatea: „Pe când astăzi?”, „În ce limbă vorbim?”, „Sinele, cum să-l măsoari cu metrul?”, „Unde este ascuns firul echilibrului?”, „Gândirea este rezonanță? Dar rezonanță cu ce? Și rezonanță când? Și rezonanță unde?”, „De ce merită să fim drepți?”, „De ce, metaforic vorbind, a ales omul să se înveșnicească cosmogonic prin piatra, osul, lutul neînsuflit?”.

Știa, credem, că întrebarea sporește complexitatea subiectului abordat, dar mai știa că întrebarea este totodată și edificatoare. Pătrundea în subteranele felului nostru normal de a vedea lucrurile. Punea întrebări și în titluri. Știa răspunsul, dar întrebarea era

Lansarea volumului *Ultimul dac*. Andrei Vartic în Sala cu coloane a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, 23 octombrie 2023.

pentru cititori, ca ei să cunoască: „Ce ascunde lipsa documentării în problema Basarabiei?”, „Cine a ordonat noua sacrificare a Basarabiei?”, „Cine a sacrificat Marea Unire?” ș.a.

Omul-întrebare avea și-n poezie întrebare: „Cum să nu mai fim noi?! Și vă-ntreb bacantic/ dacă este – o pază/ în a versui?”; sau în altă poezie: „noapte de poezie/ ce-ai făcut cu mine?! semn aștept să-mi vie/ semn – dar de la cine?”.

Autorul preferat al lui Vartic, Socrate, recomanda *graiul limpede*, fără ca acesta să cadă în comun. Fiind format de lecturile marilor filosofi, Vartic utiliza metafora în titlurile articolelor, în demonstrațiile din publicațiile sale, dar mai ales în publicistica sa. Rămâne simplu graiul și în titlurile lui Vartic: *Dreptul la personalitate*, *Echilibru*, *Supraviețuirea prin memorie*, *Răscrucea deșteptilor*, *Iluzia de luni*, *Morala de azi*, *Pace și război*, *Speranța de sâmbătă*, *Anatomia fiarei*, *Saakașvili*, *Veriga unității noastre*, *Patriotismul incomplet*, *Purificarea prin doină*.

Ca artist, actor ce a fost, considera metafora drept podoaba limbii noastre. Câteva exemple de titluri: *Tragismul jumătății de gură*, *De râsul găinilor*, *De la râul de sânge la râul de pace*, *Arhitectura unui val „dramatic” (despre creația dramaturgului Val Butnaru)*, *Mireasma supei de cuvinte*, *Grădina zoologică transnistreană*.

J.G. Herder, referindu-se la specificul spiritual al epocilor istorice, afirma că ele sunt compuse din individualități care, ca și

epocile, trebuie să fie examinate și judecate prin raportare la „esența și scopurile” lor specifice. Asta am încercat să facem prin lucrarea de față, unde mai pui că este și o oglindă retrovizoare a protagonistului, o casă a lui, în care este stocat aportul său social, științific și cultural.

Monografia bibliografică mai oferă un portret statistic care demonstrează câte a făcut în epoca sa: a scris 48 de cărți, a fost editor (a editat 36 de titluri) și a scris prefețe la cărți; a scris 563 de articole (114 articole științifice, 449 articole de publicistică), 114 portrete de personalități, 33 de interviuri, 59 articole on-line; a montat 58 de spectacole. Activitatea științifică, editorială și creația artistică a lui Andrei Vartic a fost reflectată în 243 de surse (71 – în timpul vieții lui A. Vartic, 172 – după dispariția lui fizică). În total, monografia bibliografică a înregistrat 1125 de surse.

I se potrivea maxima: *Sunt vast, cuprind mulțimi în mine* (Walt Whitman). Fără să observăm, această maximă, ca o lumină a sufletului său, iese în față din volumul bibliografic. Monografia biobibliografică demonstrează că a cuprins în scurta-i viață mulțimi de oameni cu care a colaborat sau măcar s-a intersectat în activitatea profesională, mulțimi de oameni care îl urmau, care îl apreciau, îl admirau pentru activism civic, cultural și artistic. Discursurile sale adunau mulțimi. A scris despre o mulțime de personalități, a combătut o mulțime de dogme. A lecturat și studiat o mulțime de autori și cărți, a scris o mulțime de cărți, a montat o mulțime de spectacole. O mulțime de oameni au scris și au plâns la dispariția sa.

Un înțelept antic (la fel, preferat de Vartic) spunea că „viața este o călătorie”. Traseul călătoriei sale prin viață nu a fost rectiliniu, ci unul vulcanic, deformat de intemperii și zguduiri politice. Devenea uneori (de câte ori!) chiar inaccesibil, însă nu claca, își croia drumul ca Ana lui Manole, pentru că avea o destinație și un scop de realizat. Dacă viața e o călătorie, trebuie să existe și un teritoriu. Vartic nu se încadra, nu încăpea cu vastitatea sa în teritoriul basarabean. El trecea granițele geografice și cosmice... El, afirmăm noi, a încercat transcendența și a reușit! Andrei Vartic a întruchipat în ființa sa vastitatea cunoștințelor și vastitatea intensității cu care a trăit frumosul, istoricul și cotidianul. Omul care prefera să fie educat de-o viorea.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a creat această capsulă de memorie, care se numește *Ultimul dac. Andrei Vartic*, la care a lucrat o echipă profesionistă: subsemnata, Claudia Tricolici (șef sector, Secția studii și cercetări) și Nina Vartic (soția protagonistului).

Lansarea fastuoasă a celebrat Omul Andrei Vartic și Cartea despre el – casa sa actuală, în care orice cititor îl va găsi acasă cu tot ce a fost, cu tot ce comportă el în amintirea colectivă.

CZU 792.22(470)=135.1

REVIZORUL/REGIZORUL SUFLETELOR MOARTE ȘI VII

*Ivan PILCHIN,
scriitor, cercetător*

Teatrul Național „Eugène Ionesco” din Chișinău a deschis cea de-a XXXIII-a stagiune teatrală cu o nouă versiune a comediei *Revizorul* de Nikolai Gogol, în regia lui Petru Vutcărău.

În *Revizorul*, N. Gogol și-a propus, întâi de toate, să reflecte neajunsurile unui sistem administrativ și birocratic al timpului său, dominat de corupție, nedreptate, supunere oarbă și frică în fața demnitarilor superiori. „Dacă e să râzi, – scria Gogol în *Confesiunile unui autor*, – atunci mai bine să râzi tare și de acele lucruri care merită în adevăr să fie obiectul batjocorii întregii lumi... În *Revizorul* m-am hotărât să adun laolaltă tot ce-i rău, adică toate nedreptățile care se fac tocmai în funcțiile și împrejurările când i se cere omului să fie cât mai drept – și să râd de toți dintr-o dată. Însă, după câte se știe, lucrul acesta a făcut o impresie zguduitoare”. Într-adevăr, premiera piesei în anul 1836 a devenit un eveniment cultural marcant, trezind atât admirația criticii, cât și ostilitatea funcționarilor înalți, care se simțeau vizați în mod direct.

Caracterul novator al comediei, la momentul apariției, a constat în faptul că niciun personaj nu avea calități așa-zis pozitive, linia amoroasă în structura piesei rămânând ne semnificativă, iar principalul element al intrigii fiind frica. Neglijarea principiilor comediei tradiționale era justificată de autor prin însăși schimbarea priorităților și aspirațiilor în societate: „Totul s-a schimbat în lume... Oare goana după rang, după avere, după o însurătoare potrivită, nu-s ele subiecte de intrigă, mai atrăgătoare decât dragostea?”

Astfel, intriga comediei *Revizorul* îmbină motivul dramaturgic universal „qui pro quo” cu motivul specific local al inspecției

În imagine (de la stânga la dreapta): Laurențiu Vutcărașu (*Ammos Feodorovici Liapkin-Tiapkin, judecător*), Petru Dragancea (*Artemi Filipovici Zemlianika, administratorul așezămintelor de binefacere*), Stanislav Cotrobai (*Luka Lukici Hlopov, inspector școlar*), Valeriu Pahomi (*Anton Antonovici Skvozniik-Dmuhanovski, primarul orașului*), Maxim Chiriac (*un negustor*), Gheorghe Pietraru (*Ivan Kuzmici Șpekii, dirigintele poștei*).

administrative. Conducerea de vârf a unui orașel provincial rus află despre sosirea incognito a unui revizor din capitală. În urma unor coincidențe bizare, controlorul de stat este confundat cu un funcționar mărunț, „un fluieră vânt” pe numele Ivan Alexandrovici Hlestakov. Considerat revizor, acesta se bucură de toată admirația și slugărnicia oficialilor servili. Primarul orașului deja planifică căsătoria fiicei sale cu Hlestakov, dar vestea sosirii revizorului adevărat îi spulberă iluziile înșelătoare.

Problematica *Revizorului* i-a permis, așadar, lui N. Gogol să înfățișeze un tablou panoramic al lumii provinciale din perspectiva realismului satiric. Personajele, construite după legile tipizării (primarul orașului, inspectorul școlar, judecător, dirigintele poliției și comisar de poliție, medicul județului, moșierii, gardieni etc.), oferă imaginea de ansamblu a unei coruperi totale, la care se mai adaugă abuzurile administrative și dezordinea.

Dincolo de toate acestea, însă, la o distanță de aproape 200 de ani de la premiera absolută a piesei, devine limpede intenția lui Petru Vutcărașu nu doar de a actualiza materia dramaturgică a comediei lui Gogol, de a o apropia de spiritul timpului și specificul locului, ci și de a decripta resorturile ei metafizice. Căci *Revizorul* lui Gogol prezintă nu atât un control administrativ (care, ca atare, nici nu se întâmplă), cât sugerează un test la care sunt supuse sufletele și mințile umane.

Latura apocaliptică a comediei lui Gogol, în interpretarea lui P. Vutcărașu, este subliniată prin includerea în țesutul reprezentării a

unui personaj nou – Dl N. (splendid interpretat de Anatol Guzic), un observator ironic (mefistofelic) al condiției personajelor, un martor nevăzut al isteriilor acestora, dar și un contabil al micilor lor păcate. Prezența sa (vizibilă doar pentru spectatori), conjugată cu absența Revizorului (cel adevărat), permite interpretarea spectacolului lui P. Vutcărău ca pe o revenire la marea imagine a unei Judecăți de Apoi, inevitabile și necruțătoare.

Împreună cu Gogol, Petru Vutcărău ne pune în fața unei întrebării mai mult decât retorice: suntem oare pregătiți să răspundem pentru tot ce am făcut sau nu am făcut; suntem oare pregătiți să punem la cântar sufletele noastre?

Hlestakov este, în acest sens, un profet fals (cu multă energie, curaj și forță de convingere jucat de Silviu Boinceanu). Caracterul său diabolic, dincolo de aparenta sa ușurătate și neajutorare, rezidă anume într-o inconștiență exaltată, într-o iresponsabilitate și infatuare specifice unui om mărunț, care s-a trezit, printr-un joc al întâmplării, în postura unui om mare. Hlestakov, multiplicându-și măștile, trădându-și superficialitatea, etalându-și spiritul consumerist, amestecând limbile și imagini ale realității, trăind mai degrabă virtualitatea decât realitatea existenței, se apropie, oricât de paradoxal, de condiția omului postmodern.

Rolul său de „profet fals” – fiind o creatură a „opinie publice”, a unui neadevăr aprofundat de frica și lipsa de integritate a

În imagine (de la stânga la dreapta): Anatol Guzic (Domnul N.), Silviu Boinceanu (Ivan Alexandrovici Hlestakov, funcționar din Petersburg), Nicolae Neghin (Osip, servitorul lui).

funcționarilor de provincie, dus la limita de absurd și la dezlănțuirea josniciilor egale cu păcatele capitale – se înscrie în logica unei imagini apocaliptice dinaintea celei de-a Doua Veniri, prevestind anunțul final: revizorul e în oraș.

Aprecieri speciale merită rolul memorabil al primarului în interpretarea lui Valeriu Pahomi. Forța și integritatea caracterului creat, susținut impecabil pe tot parcursul reprezentației, nu este doar un motiv de admirație a măiestriei sale actricești, ci și ocazia de a gândi întregul conținut al piesei ca pe un vis (coșmar) al primarului. Valeriu Pahomi creează un pol de atracție scenică, în jurul căruia se mișcă nu doar celelalte personaje, ci și obiectele din scenă, dar și spectatorii. Gogol, în al său „Avertisment pentru acei care ar voi să joace cum se cuvine piesa *Revizorul*, nota în acest sens: „De la începutul și până la sfârșitul piesei, primarul se găsește în niște situații care întrec pe acele care i s-au întâmplat în alte momente ale vieții lui. Nervii îi sunt încordați. Din pricina trecerilor de la spaimă la speranță și la bucurie, privirea i se face oarecum înflăcărată, ajunge astfel mai ușor pradă amăgirii, și acum el, pe care altădată nu era om care să-l poată înșela, devine accesibil amăgirii. Vestea sosirii adevăratului revizor e pentru el o lovitură de trăsnet mult mai mare decât pentru toți ceilalți, iar situația lui ajunge cu adevărat tragică”.

Cu totul deosebite, în același timp, mi s-au părut rolurile interpretate de Laurențiu Vutcărau (judecător – putere întruchipată,

spirit independent și dominant, direct și aspru), Stanislav Cotrobai (inspector școlar – un rol polifonic, cu adevărat pătrunzător, trezind mila și totodată sila spectatorilor), Nicolae Neghin (Osip – un rol susținut cu multă putere umană, cu mult temperament (aproape sălbatic) și profunzime emoțională; probabil, singura voce a adevărului în toată reprezentația). Bogdan Bîțlan și Marius Tulum (Bobcinski și Dobcinski) – superbi în forța lor de transformare și de generare a comicalului instantaneu.

Vigilența minții și a sufletului, rezistența la nebunie, la dezlănțuirea falsului și a manipulării, vitalitatea spirituală, care ne poate garanta salvarea în cazul în care revizorul (mântuitorul) vine (sau e deja în oraș, așa cum putem citi și în parabola lui F. Dostoievski despre Marele Inchizitor) – iată care este îndemnul lui Petru Vutcărau, regândind și punând în scenă *Revizorul*. În plus, e o chemare la trezirea din iluzii, la depășirea angoaselor infernale, la eliberarea de nimicnicia rutinei dezumanizante, la căutarea sensului și a frumosului dincolo de aparenta lipsă de sens și de urâtul generalizat. La descătușarea de „păcate și numai păcate”, cum spun personajele lui Gogol. Căci, așa cum zice și Hlestakov: „Vine, vine. Răsplata vine...”

Foto credit: Teatrul Național „Eugène Ionesco” din Chișinău

CZU 792.2.067=135.1

TEATRUL SOCIAL SAU EUROPA, QUO VADIS?

*Maria PILCHIN,
scriitoare, cercetătoare*

Mica noastră pastilă culturală vrea să readucă în atenția publicului două piese de teatru social scrise, în 2018, în cadrul unui proiect, de Nicoleta Esinencu: *Rest of Europe* și *Recviem pentru Europa*. Odată cu apariția, în 2005, a piesei *Fuck you, eu.ro.Pa!*, autoarea deja anunța un anumit scepticism față de luminosul proiect european. *Rest of Europe* a fost scrisă pentru a fi jucată la Schauspielhaus Gaz din Austria, iar *Recviem pentru Europa* – pentru a fi jucat în spațiul Buncher al Teatrului Spălătorie din Chișinău, în co-producție cu Schauspielhaus Gaz. Prima piesă, scrisă în limba germană și supratitrată în limba română, pune

problema conceptului european: la cinci ani după un Grexit nerealizat, venea Brexitul. Va rezista Uniunea Europeană? Europa, quo vadis? Ce va rămâne din UE?

Dramaturga ne prezintă o Uniune Europeană în care există din ce în ce o tot mai pronunțată divizare socială. Autoarea scoate în față câteva istorii personale, lăsând în spate un fundal socio-politic. Este o piesă a omului marginal: imigrantul, lucrătorul ilegal, refugiatul etc. Este omul de la margine, unul ghetoizat. O piesă despre două fețe ale unei singure lumi: lumea prestigiului și lumea celor dați la o parte. A doua piesă pune problema exploatarea muncii în estul Europei și eterna noastră scindare între est și vest. Munca extenuantă, abuzurile sexuale asupra muncitoarelor la fabricile din Estul Europei – iată o temă tăcută în spațiul nostru, așa cum companiile multinaționale sunt privite ca un succes al economiei naționale care le găzduiește. Este o piesă despre un *european dream* moldovenesc, despre iluzia și himera unei Europe spre care tindem fără a-i înțelege riscurile și deziluziile. Piesa abundă de un acut criticism la adresa unor structuri internaționale – Uniunea Europeană, Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional. Totodată, este o piesă care cheamă la solidaritate umană, la o empatie și o înțelegere a celuilalt, care poate fi mai sărac.

Pentru publicul din Republica Moldova aceste două piese nu ar trebui să fie un semnal al deturnării vectorului nostru european, ci un pretext de conștientizare a dificultăților care ne așteaptă, a muncii și efortului pe care noi, ca țară și ca societate, trebuie să le depunem. Problemele capitalismului nu pot fi soluționate într-o zi. Drept exemplu servesc multe țări dezvoltate care, în acest sens, nu au ajuns la o stare paradisiacă. Doar că un Est al războiului, cu riscurile sale totalitare, ne face să revizuiim scepticismul european. Deodată, problemele capitalismului vestic devin minore pe lângă omuciderea de soldați și civili din Ucraina.

Dramaturgia socială, teatrul social și docudrama sunt, în acest sens, o nișă prolifică a artei scenice, o sferă de explorat și de valorificat. E o zonă care provoacă dialogul, polemica și dezbaterile intelectuale ale artiștilor. Dramaturgia Nicoletei Esinencu merită și trebui să fie citită anume pentru această provocare la gândire critică, la discernere. A merge spre Europa înseamnă conștientizare și asumare a riscurilor, a greutăților și a alegerilor.

Sperăm, Republica Moldova să o poată face cu decență și demnitate umană și axiologică.

AVEȚI CEVA DE DECLARAT?: COMEDIA UNEI LUMI ÎNCORSETATE DE APARENȚE

*Elena TARAGAN,
doctorandă USM, șef sector Secția studii și cercetări*

Aveți ceva de declarat? după piesa *Puricele în ureche* de Georges Feydeau (regia de Petru Hadârcă, Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău) este o comedie savuroasă ca text, acțiune și joc. Pătrundem în Parisul perioadei Belle Époque, în care oamenii societății înalte încercau vertiginos să păstreze aparențele, să producă impresie de „honnête homme”, de soți fideli și membri ai unei societăți respectabile, să nu se compromită; se temeau de opinia publică; erau, la suprafață, niște ființe fără slăbiciuni și păcate, deși... în suflete patimile palpită și nevoia de aventură sparge zăgazurile și se manifestă, în neștire, cu mult apetit. Acești oameni, cu toată aparența lor de respectabilitate, se dovedesc dornici de a ieși din constrângeri sociale (vor veni alte lumi, alte curente, alte mișcări artistice care vor încerca să legitimizeze libertatea, să înlăture ipocrizia, să practice amorul liber sau, cel puțin, dragostea sinceră).

Raymonde Chadebise (Anișoara Bunescu) își suspectează soțul, pe Victor-Emmanuel Chadebise (Petru Oistric) de infidelitate și, împreună cu prietena ei Lucienne Homenides de Histangua (Doriana Zubcu-Marginean), ticluiesc o „strategie” prin care să-l incrimineze.

În imagine (de la stânga la dreapta): Anatol Durbală (Carlos Homenides de Histangua), Petru Oistric (Victor-Emmanuel Chadebise).

*În imagine (de la stânga la dreapta):
Anatol Durbală (Carlos Homenides de
Histangua), Doriana Zubcu-Marginean
(Lucienne Homenides de Histangua).*

Compun o scrisorică din partea pretinsei amante, cerându-i o întâlnire la Hotelul „Motănașul Gentilom”, locul de pierzanie al unor spirite onorabile, acolo unde aceștia își dau frâu liber pasiunilor și păcătuiesc în voie. Răvașul este scris de Lucienne, pentru ca Victor-Emmanuel să nu-i recunoască soției sale scrisul. Se întâmplă însă că soțul lui Lucienne, Carlos Homenides de Histangua (Anatol Durbală)

un latinoamerican plin de „sangre caliente” să citească și el răvașul, acesta fiindu-i arătat de către Chandebise, cu care este în relații de prietenie, și să-i recunoască soției sale scrisul. Tragedie! Așadar, el este cel încornorat și se aprinde foc, scoțând revolverul și hotărând să-i omoare pe toți. Din casa lui Chandebise acțiunea se mută la „Motănașul Gentilom”, unde, rând pe rând, sosesc personajele, într-un tâmbălău general provocat de încurcături de ițe.

Ar trebui să-l menționăm aici pe Tournel (Alexandru Leancă), amicul lui Chandebise, un Casanova elegant, care face și el parte din complicatul joc de amor și care se mișcă printre încurcături cu o grație fermecătoare. Avem și quiproquo-uri: se întâmplă ca servitorul din hotel să semene leit cu Chandebise, iar personajele îi confundă, de aici rezultând tot felul de situații hilare. Se trasează astfel paralele între „lumea de jos” și „lumea de sus”, total incompatibile și de neînțeles una pentru alta. Poche, servitorul, o fi el neisprăvit, băutor și fără alte preocupări decât leafa, dar sesizează delicat că oamenii aștia o fi având și ei vreo boală, că sunt în felul lor ridicoli și „duși cu pluta”.

Care este morala? Nu avem descrise chinuri metafizice, luceferi blestemați și decepționați de lume, stele fără nume care să producă iluzia că și-ar schimba pentru o clipă cursul și alte subiecte serioase. Avem o comedie, cu un happy-end, care ne produce impresia

Petru Oistric (Poche / Victor-Emmanuel Chandebise).

de optimism și vitalitate, cu comic de limbaj, de caracter și de situație, dar care totuși ne provoacă să ne punem întrebări existențiale. Georges Feydeau portretizează viu și cu acuitate societatea acelor tim-

*Doriana Zubcu-Marginean
(Lucienne Homenides de Histangua).*

puri, care nu produce idealuri. Iar în centrul preocupărilor sale se află infidelitatea (reprezentată prin Antoinette (Olesea Sveclă), considerată de soțul ei „atât de credincioasă”, dar care se cuplează cu toți bărbații care-i ies în cale). Încorsetată într-o lume de aparențe, aceste personaje caută ceva mai mult, caută refugii și distracții, care să atenueze nevoia de absolut, pe care o vor semnala toate spiritele mari și cu adevărat libere. Viața lor este, în cele din urmă, mărunță. Și presiunile sociale, dictoanele vremurilor făcute să modeleze omul sunt o cauză a acestor „mărginiri”.

Aș nominaliza fiecare joc executat în scenă, dar mă opresc la Doriana-Zubcu Marginean, care denotă atâta originalitate și clasă, încât vrei să o vezi continuu pe scenă, și Petru Oistric, care știe să jongleze impecabil cu seriozitatea și ridicolul deopotrivă, construind un personaj plurivalent.

Foto credit: Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău

RECENZII ȘI CONSEMĂRI

CZU 821.162.1.09-1=135.1

**WISŁAWA SZYMBORSKA:
„POEZIA – DAR CE-I POEZIA?”***Ivan PILCHIN,
scriitor și cercetător*

Nu încapă nicio îndoială faptul că poezia secolului al XX-lea a fost profund diferită de poezia epocilor precedente. Caracterul ei unic se datorează, în mare parte, noilor realități ale lumii moderne și contemporane, care i-au configurat atât preocupările tematice, cât și tehnicile sau accentele formale. Majoritatea poezilor moderni au fost convinși că poezia este un fel de știință, o formă de explorare, de cunoaștere a realității (inclusiv a limbajului, a subconștientului, a legităților sociale etc.).

Poezia secolului XX s-a impus prin experimente formale, libertatea absolută, tendința spre încifrare a mesajului, dar și prin orientarea, în anumite contexte, spre problemele politice și sociale ale contemporaneității. Abordând aspecte majore ale existenței umane (viața, moartea, timpul, dragostea, memoria etc.), poezii moderni încearcă să spargă tiparele limbii, ale gramaticii și sintaxei tradiționale, utilizează sau inventează limbajul poetic capabil să exprime și să valorifice realitățile lumii contemporane.

Una din cele mai autentice și memorabile voci poetice din a doua jumătate a secolului al XX-lea a fost Wisława Szymborska, poeta poloneză, căreia, în 1996, i s-a decernat Premiul Nobel pentru „o poezie care, cu precizie ironică, descoperă legile

biologiei și acțiunea istoriei în existența umană”. În limba română, primul ei volum de versuri a fost publicat în 1979, iar una dintre cele mai recente apariții ale sale în spațiul nostru a devenit antologia *Versiunea întâmplărilor* publicată la editura „Tracus Arte” din București în anul 2018 – o selecție amplă din 11 volume poetice ale autoarei, în traducerea Passionariei Stoicescu și a lui Constantin Geambașu.

Poezia, pentru Wisława Szymborska, este atât un exercițiu al observației, al interogării meditative, al autoanalizei, a depășirii, prin forța imaginației, limitelor existenței și a cunoașterii, cât și un instrument al memoriei și o modalitate de a învinge sentimentul deșertăciunii.

Una din sursele importante ale poeziei Wisławei Szymborska este mirarea în fața lumii și a caracterului ei irepetabil. Iată un exemplu din poezia *Iarmarocul minunilor*:

„O minune de rând:
faptul că se întâmplă multe minuni de rând.

O minune banală:
în pacea nopții lătrarul
nevăzuților câini. [...]

O minune, căci cum să-i spui:
soarele s-a trezit azi la trei și paisprezece
și va apune la douăzeci zero unu.

O minune care nu miră cum ar trebui:
degetele mâinii, ce-i drept, mai puțin de șase,
în schimb, mai mult de patru.

O minune, doar să privești în jur:
lumea atotprezentă.

O minune în plus, cum totul e în plus:
ceea ce e de negândit
este de gândit.”

Surprinde, la primă vedere, simplitatea limbajului poetic a Wisławei Szymborska, care totodată descoperă profunzimea și complexitatea lucrurilor în noi și din jurul nostru. „Nu mă huli, tu, limbă, că vorbe grave-ți cer/ și-apoi depun efort să pară ușoare”, spune poeta.

Poezia, pentru Wisława Szymborska, este atât un exercițiu al observației, al interogării meditative, al autoanalizei, a depășirii,

prin forța imaginației, limitelor existenței și a cunoașterii, cât și un instrument al memoriei și o modalitate de a învinge sentimentul deșertăciunii. Vorbind despre textele sale, ea întrebă și, totodată, afirmă:

„E deci o astfel de lume
 în care eu dispun de o soartă liberă?
 Un timp pe care-l leg cu lanțul semnelor?
 O experiență perpetuă la oridinul meu?
 Bucuria de a scrie.
 Forța de-a fi-n veșnicie.
 Răzbunarea mâinii muritoare”.

Cunoscut a devenit poemul, ironic și foarte confesiv totodată, intitulat *Unora le place poezia*:

Doar unora –
 deci nu tuturor.
 Nici majorității, ci minorității.
 Fără a socoti școlile, unde-i impusă,
 și nici pe poeții în sine;
 se-adună, cred, la o mie două ființe.

Le place –
 dar ne place și supa cu fidea,
 și lingușirea, și culoarea-albastră,
 și vechiul șal ne place,
 dar și părerea noastră,
 și-un câine alintăm.

Poezia –
 dar ce-i poezia?
 S-au dat atâtea răspunsuri
 șovăielnice la această-întrebare.
 Nu știu nici eu și, chiar de nu știu, de ea mă țin scai
 ca de-un colac de salvare.

Există în creația Wisławeii Szymborska și multe texte care reflectă cruzimea realității și caracterul dramatic al epocii contemporane, condiția de multe ori confuză a omului modern:

Suntem copii ai epocii,
 epoca e politică. [...]

Tot ce spui are ecou,
tot ce faci – înțeles,
cum au da-o, tot politic. [...]

Nici măcar nu trebuie să fii ființă omenească
pentru a căpăta importanță politică.
Este îndeajuns să fii petrol,
materie primă sau nutreț bogat.

Sau masă de dezbateri pentru a cărui formă
dispute s-au purtat mai multe luni:
la care să se pertracteze despre viață și moarte,
la una rotundă sau pătrată?

Între timp oamenii dispăreau,
mureau animale,
ardeau case,
se sălbăticeau câmpuri,
ca-n apuse epoci
mai puțin politice.

În sfârșit, Wisława Szymborska mizează pe jocuri de idei și de limbaj, pe imagini de multe ori paradoxale, pe răsturnări de sensuri neașteptate și ingenioase, care constituie o plăcere aparte în lectura poemelor sale. Iată, pe final, un exemplu al poeziei *Trei cuvinte dintre cele mai ciudate*:

Când rostesc cuvântul Viitor,
prima silabă se duce în trecut.

Când rostesc cuvântul Liniște,
o risipesc.

Când rostesc cuvântul Nimic
creez ceva ce nu încapă în nicio neființă.

CZU 821.135.1.09-31=135.1

AȘA A FOST SĂ FIE – UN ROMAN CE „NU POATE LUA VREODATĂ AMINTIRILE”

Vitalie RĂILEANU,
critic literar

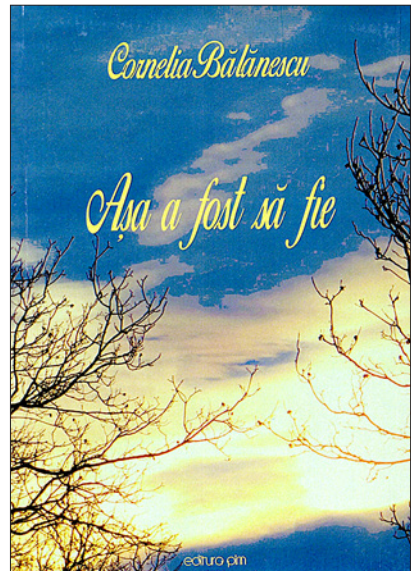
Să spunem un mare adevăr: cititorul din stânga Prutului demult aștepta un roman care ar fi vorbit din culisele timpului despre destinul multora ce au trecut prin calvarul de până la 1989, dar și după...

Romanul Corneliei Bălănescu *Așa a fost să fie* (Iași, PIM, 2022, ediția a 2-a, revăzută și adăugită) e scris cu sentimentul că autoarea participă la nașterea unei lumi noi, cu promisiunea de a reda adevărul trecutului, dar și cu scopul de a urmări metamorfozele prezente și viitoare ale personajelor descrise în cuprins. Autoarea a beneficiat, cum și e firesc, de experiența trăită, fiind în preajma evenimentelor, cât și cunoscându-i pe protagoniști.

Ambiția de a realiza o deosebită frescă socială vine dintr-o vocație selectă, cât și din tendința de a aborda un subiect simptomatic – adevărul istoric.

Reușita romanului Corneliei Bălănescu rezidă și din argumentul autoarei: „O poveste de viață, în care un suflet maculat de nedreptate ajunge la liman într-o lume ostilă, cu firave licăriri de normalitate”. Trăiești aieva tristețile și bucuriile Anei, căreia viața i-a răpit mai mult decât i-a dăruit. Zi de zi, ea încearcă din răspuțeri să se regăsească pe sine, după tentative disperate de a evada din trecutul învăluit în negura deznădejzii.

Ocupându-se de soarta personajelor din cuprinsul romanului său, Cornelia Bălănescu redă, prin structură, în fond, romanul așa-zis realist-socialist, dar ironic, bineînțeles. Absolutizat atât în elogiu, cât și în defăimare, evaluarea lui (a romanului, sic!) se face în funcție de ineditul temei și de substratul ideologic, în primul caz, și în al doilea – în relație cu soarta (destinul) personajelor.

Ana e protagonista romanului de atmosferă, al evenimentului, al sorții unui om simplu, al unui mediu istoric, al unei transformări: „Nimic și nimeni nu ne poate lua vreodată amintirile. Când ți-e lumea mai dragă, trecutul dureros te învăluie în mantia-i tristă și apăsătoare; încerci să-l alungi, dar se reazăază obsesiv peste gândurile obosite de atâta tristețe, ducându-te în locurile în care ți-a fost greu sau lângă cine te-a rănit. Bucuriile parcă nici n-au fost, au rămas suspendate între ieri și azi, parcă neîndrăznind să stea în calea tristeții. Plânsul te mai eliberează din menghina deznădejzii și sapă adânc în obrazul umezit de atâtea și atâtea lacrimi amare. Încerci să găsești răspunsuri și-ți revine obsesiva întrebare: de ce a trebuit să se întâmple astfel? De ce tocmai mie? De ce? De ce?.. Așa își spunea în gând doctorița Ana Anghelin, așteptând să se facă dimineața, să uite, să nu se mai întoarcă niciodată cu gândul în trecut, la zilele și nopțile de zbucium, deznădejde și disperare”.

Celelalte personaje alcătuiesc o galerie de portrete umane care trec printr-o *stilizare*, printr-o reprezentare aluziv alegorică, am zice noi. Literar însă toți ilustrează/descriu niște principii. Nu sunt, în fapt, personaje problematice, pentru că nu ei pun probleme realității, dar acționează într-un scenariu pe un decor excepțional alcătuit de autoare. Protagonistii nu au drame particulare, ci doar abilitatea de a aplica regulile unui cod implacabil. Romanescului i se substituie descrierea, senzaționalul reportericesc.

Prozatoarea va fi trăit dureros soarta personajelor sale, din moment ce simte nevoia să pătrundă până în mici detalii în redarea acestei drame: „Nimic și nimeni însă nu-i va putea lua vreodată amintirile”.

Cornelia Bălănescu este o naratoare sobră, înzestrată sub raportul observației sufletului simplu cu simpatie pentru eroii săi, ba chiar cu acea caldă umanitate care pornește dintr-o viziune superioară a vieții și care o caracterizează, atentă la transformările sociale și morale ineluctabile, capabilă să arunce peste seismele istoriei un val de *poezie* autentică a timpului ireversibil.

Romanul *Așa a fost să fie* anunță o scriitoare veritabilă a literaturii noastre de azi.

RAFINAMENT ȘI ÎNTELIGENȚĂ INCOMODĂ ÎN POEZIA LUI VASILE IUSTIN MIJA

*Vitalie RĂILEANU,
critic literar*

Vreau să mă confesez – am citit noul volum de poeme al poetului Vasile Iustin Mija cu imaginea proaspătă a jurnalistului și prezentatorului Radio-Moldova. Rafinamentul, inteligența incomodă, senzualizată discret, efervescenta ideilor *slujite de un verb îndrăgit* de propriile-i performanțe, prospectările subtile ale relației *cuvânt-sentiment* îmi apar acu ca trăsături exersate de autor cu aceeași forță în două registre complementare: cerul diurn, pur, despiciând ideea în lumina sciatică a cuvântului propriu, celălalt... crepuscular, lăsându-se cutureierat de amintiri și bântuit de confesiuni: „ore și ore te-am așteptat/ fără de sfârșit/ adâncit/ în speranța ta/ când toate în jur/ deveneau lucruri mute/ când și piatra s-a desfăcut/ și a înflorit/ când o pasăre din gura mea a zburat/ și în liniștea pădurilor a dispărut/ ore și ore te-am așteptat mut” (*smoking kills, Lisabona, 2007*).

Într-adevăr, pentru a înțelege poezia lui Vasile Mija, în toate fibrele ei, trebuie să fii *Omul* din acest spațiu cultural românesc ca să percepi neliniștea poetului, o neliniște deloc metafizică, ci o aprinsă dorință de faptă, izvorâtă dintr-un prisos de energie: „albastru din prispe/ ca un Rinocer/ stingher/ între alte cosmice vise/ ne tundem morții/ și-i îmbăim în recile ape/ tăindu-le unghiurile precise/ sau/ pieptănându-le căile neumbrate/ împletindu-le/ între șuvițe plângând/ gățele mamelor/ când afară/ prin geamuri de cristal/ așteptă lumina/ să tremure peste genunchii” (*pe aripi de fluturi*). Aceste versuri par

a fi gânduri smulse din *verdele etern* al Câmpiei Sorociei, versuri care murmură *refrene de dor* împreună cu apele line ale Bătrânului etern – Nistrul, râul istoriei noastre.

Cu acest volum de poeme – *Legă-ne-vom cu ploile de case...* (Chișinău, Pontos, 2021) – Vasile Mija este aruncat dintr-o dată, în biografia *Timpului prezent*.

Fiecare poem e o incizie în zona distolică a ființei. Un *eu* poetic exacerbât își inventariază elanurile frânte de obstacole ivite mereu din lăuntru: „de la naștere până la moarte/ viața ca un pericol ne paște/ o cetate zidită-n capcana/ simfoniilor cu accente grave/ universul e greu de încovoiat/ oricum «zarurile au fost aruncate»/ și-n dansul monden tolerat/ luna florilor e cel mai colorat păcat/ în călimara cu cerneală singulară/ se îneacă iubirea în fiecare seară/ lumea amețită după zori s-ascunde/ glasul ca un tremur sufletu-mi pătrunde/ ca un Tantal mă cert cu gându-mi/ doar steaua îmi rămâne etalon/ dramatica istorie din plânsu-ți/ învăluie ca muzica lui Elton John” (*Elton John*). Descrierea înseamnă, de fapt, improprietărirea ființei cu propriile-i experiențe, altminteri... pot fi risipite aiurea.

Mesajul de pe *versoul* acestei cărți de poeme este acela al răscumpărării prin cuvânt, prin timpul ce-l trăim: „am să-ți clădesc/ «Moara timpului»/ zidindu-ți destinul/ pe-o scârtă de paie/ îți voi paște delirul/ prin câmpul lăsat de aripi/ care-și visează iarba/ călcată de un copil/ voi încerca să păstrez/ medalioanele de argint/ rămase moștenite/ pentru o eventuală generație/ (...)/ și atunci/ «Moara timpului» va fi a ta” (*promisiune*).

Contemplat cu *oroarea blecheriană* (dar nu și cu detașarea celui care își acceptă trecerea, extrăgând stranii extaze din cel mai intim clipocit al vieții), *timpul* își pierde orice atribut vital... și, atunci, poetul confirmă: „dorul mi-a crescut lângă poarta copilăriei/ și nu mai vrea să mă recunoască/ frunzele-i pale/ s-au ridicat spre cer/ ca la răsăritul nimbului roșu/ să se prefacă-n scânteii cu miez de mijloc/ dureros/ ud/ rece/ ca o scoică de mare” (*o să-mi adun nisipul*).

Construite, cerebrale, deloc naturale, poemele lui Vasile Iustin Mija ricoșează, producând, premeditat poate, efecte inverse (sic!). Limitatea e fastuoasă, *țipătul armonios* de o legendară, dar prozelitică melodie e semnul sigur al setei de adevăr, de viață... fiindcă, uneori, *strâmtoarea* cheamă neîncredere, le promite negându-le,

însă, Măriei Sale Timpului... Timpul e un blazon al unicătății, al superbiei.

Cuprinsul volumului *Lega-ne-vom cu ploile de case...* de Vasile Iustin Mija e o biografie a angoasei, însă una tonică.ANGOASA se învinge pe sine prin nemiloasa, lucidă, aproape senină, aş zice, autoanaliză, prin capacitatea (remarcabilă în ordinea expresivității) de a-și arunca sieși în față un etern refren: „totul se năruie-n hume/ chiar și blestemul/ prin care curge/ negoită suflarea ta/ cuvintele ard înaintea pronunțării/ și rezidă în unghiuri de silabe/ sub pârleazuri/ pasc mieii departe de primăvară/ în timp ce se nasc lamentate/ emoții toate/ chiar și blestemul/ prin care curge/ negoită suflarea ta/ se năruie oare” (*înaintea pronunțării*). Un poem ca o *întrebare retorică* adresată cititorului atent...

CZU 821.135.1(478).09-1=135.1

SENTIMENT, LUCIDITATE ȘI ECOU SUBLIM ÎN POEZIA LUI NICOLAE CENUȘĂ

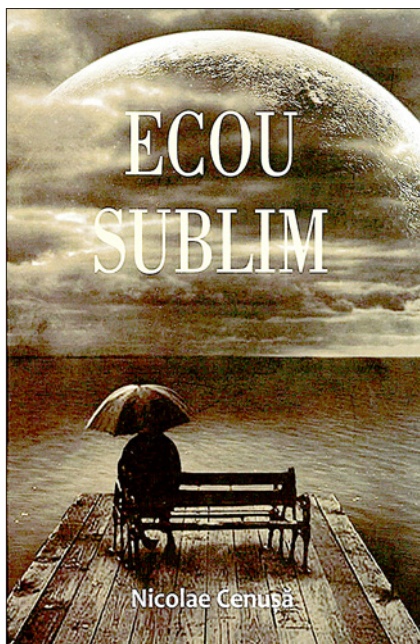
*Vitalie RĂILEANU,
critic literar*

E cunoscut faptul că debutanții nu prea respectă normele unei poetici canonice, considerând reflexivitatea și sentimentul drept elemente care se exclud sau se incomodează reciproc în cuprinsul poemelor scrise de ei.

Dar, iată că Nicolae Cenușă a depășit aceste rigori și a venit cu un volum de versuri, intitulat *Ecou Sublim* (Chișinău, 2023), cuprinsul căruia surprinde prin luciditate îmbinată armonios: „Cuvintele sunt doar o șoaptă,/ Emoțiile sunt doar un cânt,/ O creație, o preîntâmpinare a gândurilor tale,/ De vis și de savoare a timpului./ Culoarea ne definește mașina, prestigiul, pe noi toți,/ Doar noi trăim în alte timpuri,/ În timpurile plăcute, presimțite de vise,/ Când copilăria era o frumoasă amintire./ A gândurilor tale!” (*În gândurile tale*). Observăm cum structura lirică își are determinările sale interne, iar orice disociere apriorică este neavenită.

Să aruncăm o privire mai atentă asupra versurilor din volumul dat, observând implicarea autorului într-o lume a meditației, a confesiunii ce vizează și responsabilitate intelectuală: „Un hohot

de răs, de-admirație,/ Un magistru inspirat de valul simțurilor urbane,/ O creatură maiestuoasă străbate ulițele urbane,/ Se-aud rostite-n zări, sincere, melodioase gânduri omenești./ Puterea, zice magistrul îngândurat,/ Domină ca o furtună firește noastre simțuri./ O casă, o magistrală, o hartă fără speranțe,/ Domină doar prin gândurile noastre primitive și vagi” (*Puterea*).

Ar părea că autorul este un melancolic cenzurat, cu o poezie tandră și bine supravegheată, însă repede ne dăm seama că Nicolae Cenușă e un autor expansiv și chiar încearcă să *zguduie liniștea* substanțială: „Acum, când scriu o alegorie,/ Doar Dumnezeu mă ascultă,/ Ascultă tainicele mele slove

miresmate,/ Ce pururea va izbăvi lumea de sărăcie,/ Neconținut aducătoare de lumină./ Piciorul drept îl pun în cale,/ De viclenie te opresc agale,/ Tu, om, de ce ești oare?/ Mai rău decât o fiară,/ În timp de nepocăință mare!/ Tu, Doamne, să știi că te iubim,/ Deși încă suntem:/ Rebeli înverșunați,/ Violatori neînduplecați,/ Și nesimțiți, neobrăzați,/ Dar totuși te iubim,/ Și vrem să ne izbăvești/ De păcatele lumii acestea cutremurătoare!” (*Doamne, te iubim!*).

Considerăm că îl prinde bine pe debutantul nostru *elegia* calmă în care metafora proaspătă surprinde plăcut și înfioară cu adevărat: „Din zori și până-n seară/ Eu mă gândesc la tine,/ La a mea speranță,/ La a mea măiastră.../ Dar totuși ești ca politica,/ Dezinteresată și autoproclamată,/ Hazlie, dar democratică,/ Și vai, ce-nmiresmată ești!/ Cu gândul la popor/ De ce pretinzi să fii/ Cu hazul la dinamică,/ O simplă ipocrită, / A poporului veșnic sclav neprihănită!” (*Politică*). Imaginile, de multe ori de o notabilă pregnanță, sunt bine *încătenate* în poeme, așa încât ostentația lipsește, iar tonul versurilor este moderat, natural. Supravegherea, despre care aminteam, nici nu secătuieste sevele lirice, dar nici nu lasă discursul să alunece spre întâmplător. Un echilibru de bun augur prezidează ritmurile acestei plachete de versuri: „Mișcându-mă ca un nedumerit, ipocrit,/ Cutremurător și extrem de neisprăvit,/

Serios, dar pe alocuri extrem de criptat,/ De iubirea noastră ce mă ține mereu înduișat./ Mă îndrept către tine,/ Ca un tânăr mușmalizat/ De hormonii ieșiți din sine,/ Atrăgându-mă ca un sincer, nevinovat,/ Total de-al tău, dar asimilat/ De iubire,/ Un sentiment doar pentru tine!” (*Goana*).

Un echilibru de bun augur prezidează ritmurile cărții date. Înțelesul *Ecou(ului) sublim* ar fi și în legătură cu trecerea timpului. Lumina versului lui Nicolae Cenușă, autor cu deosebite înclinații spre poezia de dragoste, e una difuză, *moale*. Metaforele prind în sfera lor, deseori, elemente ca *dor*, *vis*, *bună*, care par niște dominante. Aceste poezii sunt de scurtă respirație, ceea ce înseamnă că Nicolae Cenușă mizează aici pe trăiri esențializate, ferite de explicații, preambului etc.

Sinceritatea e însoțită de bune efecte și în insolitul poem intitulat *Imn Pământul nemuririi*, ce încheie volumul: „Vorbitori de limbă sfântă,/ N-aveți teamă de dușmani,/ Istoria Moldovei în noi cântă,/ În fiecare veac trecut de noi prin ani./ Noi suntem poporul nemuririi,/ Ai lui Dumnezeu cinstiți copii,/ Înaintăm cu vitejie/ Și strigăm cinstit cu toți, vai mie!/ Cu sabia și crucea-n mână,/ Un Ștefan brav ni se cuvine,/ Ce ca o cunună spre noi vine,/ Și de greu o vorbă nu îngână./ Doar prin lupte spre a noastră mare,/ Cu cântec plin de neuitare,/ Cucerim noi suflete prin veșnica urcare,/ A moldovenilor către cetățile de soare.../ Noi suntem Moldova!/ Tărâm biruitor,/ Noi suntem Moldova! Noi suntem Moldova! Oameni pașnici și de muncă iubitori/ Cinstiți Moldova,/ Compatrioți biruitori,/ De la Nistru la Carpați/ Cu inimă de-aristocrați”.

Fior autentic degajă poemele despre părinți, iubită, locul natal.

Dezinteresat de accent, Nicolae Cenușă surprinde timpul prezent și-l redă prin ceea ce consideră că e Poezie.

CZU 004.8:027=135.1

APLICAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN BIBLIOTECI

Nelly ȚURCAN, dr. hab., prof. univ.

Bibliotecile sunt recunoscute ca instituții cu un accent deosebit pe furnizarea de servicii și au fost profund influențate de progresul tehnologiilor informaționale. Evoluția cererilor utilizatorilor a determinat bibliotecarii să-și ajusteze abordările în furnizarea serviciilor. La început, automatizarea și digitalizarea au fost factorii principali care au extins funcțiile și serviciile acestora. Cu

toate acestea, în ultimele două decenii, progrese semnificative au fost făcute în serviciile bibliotecilor, iar inteligența artificială (IA) a avut un rol proeminent în acest progres.

IA câștigă din ce în ce mai multă importanță în diverse domenii, iar bibliotecile nu sunt străine de această influență. În timp ce unele instituții pot fi preocupate de posibilele perturbări asociate cu inteligența artificială, bibliotecile care adoptă și integrează aceste instrumente inovatoare pot obține beneficii, cum ar fi eficiența operațională crescută, eforturi de comunicare extinse și alte rezultate pozitive.

IA câștigă din ce în ce mai multă importanță în diverse domenii, iar bibliotecile nu sunt străine de această influență. În timp ce unele instituții pot fi preocupate de posibilele perturbări asociate cu inteligența artificială, bibliotecile care adoptă și integrează aceste instrumente inovatoare pot obține beneficii, cum ar fi eficiența operațională crescută, eforturi de comunicare ex-

tinse și alte rezultate pozitive.

Tehnologiile IA sunt tot mai integrate în serviciile bibliotecii în scopul de a îmbunătăți diferite aspecte ale proceselor de activitate în biblioteci și de a îmbunătăți experiența utilizatorilor. IA poate fi aplicată în diverse aspecte ale serviciilor bibliotecii, inclusiv servicii de referințe, catalogarea și gestionarea metadatelor, clasificarea,

recomandarea, descoperirea, analiza datelor, procesarea textului și limbajului, învățarea limbilor, traducerea textelor, precum și arhivarea și conservarea digitală.

O serie de studii au explorat aplicarea inteligenței artificiale în biblioteci, subliniind potențialul acesteia de a transforma operațiunile și serviciile bibliotecii. Cu toate acestea, implementarea cu succes a IA în biblioteci este condiționată de abordarea unor provocări precum finanțarea, atitudinea bibliotecarilor și competențele tehnice. În ciuda acestor provocări, este necesară adoptarea IA în biblioteci, în special pentru serviciile tehnice, managementul bibliotecilor și alfabetizarea informațională.

Vă propunem o revistă a presei de specialitate care abortează aplicarea inteligenței artificiale în biblioteci.

Athens Journal of Sciences (AJS) este o revistă trimestrială cu dublă verificare inter pares, care ia în considerare lucrări din diverse domenii ale științei.

Acces: <https://www.athensjournals.gr/>

2023, vol. 10, nr. 2, pp. 83-93

DOI: <https://doi.org/10.30958/ajs.10-2-2>

Un grup de autori – Aylin Ecem Gürsen, Aslı Gül Öncel, Michel Plaisent, Younes Benslimane și Prosper Bernard – au publicat o lucrare de cercetare *Artificial Intelligence Utilization in Libraries (Utilizarea inteligenței artificiale în biblioteci)*, în care discută importanța tot mai mare a inteligenței artificiale și a aplicațiilor acesteia în biblioteci. Articolul începe prin a oferi un context istoric privind evoluția IA din anii 1950 până în prezent. Publicația explică faptul că IA este construită pe mașini și sisteme de calcul care pot imita învățarea și luarea deciziilor de către oameni, folosind algoritmi pentru rezolvarea problemelor și făcând legătura cu diferite discipline, cum ar fi filosofia, matematica și statistica.

În acest articol, autorii au analizat literatura care acoperă diferite aspecte ale utilizării IA în biblioteci, subliniind rolul bibliotecilor în societate și transformarea digitală în curs de desfășurare, care implică integrarea unor tehnologii precum IA, automatizarea și aplicațiile mobile. De asemenea, se discută despre apariția „bibliotecilor inteligente” și despre aplicarea IA în construcția resurselor, organizarea informațiilor și serviciile de informare. Lucrarea evidențiază potențialele beneficii și impacturi ale IA

asupra profesiei de bibliotecar, subliniind necesitatea ca bibliotecarii să vadă IA ca pe un instrument care reduce munca de rutină, mai degrabă decât ca pe o amenințare la adresa profesiei lor.

În plus, lucrarea analizează adoptarea inteligenței artificiale în biblioteci, subliniind necesitatea unor investiții semnificative în infrastructură, finanțare și formare pentru bibliotecile academice mari. De asemenea, autorii atrag atenția asupra difuzării inovației și cu privire la provocările legate de implementarea IA în biblioteci, în special acceptarea de către utilizatori a aplicațiilor IA. Autorii sugerează că părțile interesate trebuie să fie conștiente de beneficiile IA, subliniind potențialul acestora de a înlocui personalul bibliotecii în activitățile de rutină și de a îmbunătăți schimbul de cunoștințe între membrii comunității. Lucrarea se încheie prin propunerea unor subiecte pentru cercetări de viitor, inclusiv realizarea unui sondaj pentru a măsura atitudinea bibliotecarilor față de utilizarea IA în biblioteci.

Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері = Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere (Platforma digitală: Tehnologii informaționale în sfera socio-culturală) este o revistă peer-review care publică articole științifice în domeniul tehnologiilor informaționale și inovațiilor în sfera socioculturală în contextul informaticii. Cercetarea științifică se referă la următoarele domenii: tehnologii 3D; vizualizare și soluții multimedia interactive pentru muzee, teatre, expoziții etc.; resurse electronice și tehnologii ale informației și comunicațiilor în biblioteci, muzee, arhive; conservarea patrimoniului cultural și accesul deschis la resursele digitale; tehnologii IT în educația artistică, impactul inovațiilor digitale asupra culturii și artei.

Acces: <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua>

2023, vol. 6, nr. 1, pp. 172-184

DOI: <https://doi.org/10.31866/2617-796X.6.1.2023.283986>

În articolul *Використання штучного інтелекту в цифровому маркетингу бібліотечної галузі України: зарубіжний досвід і перспективи = The Use of Artificial Intelligence in Digital Marketing of the Library Industry in Ukraine: Foreign Experience and Prospects (Utilizarea inteligenței artificiale în marketingul digital al industriei bibliotecilor din Ucraina: Experiență străină și perspective)* autoarea Nadiia Maranchak analizează experiența străină de utilizare a inteligenței artificiale în marketingul digital al bibliotecilor, evidențiind principalele direcții, perspective și probleme de aplicare a acestor tehnologii în Ucraina.

Articolul discută rolul tot mai important al inteligenței artificiale în domeniul marketingului digital, în special aplicațiile sale potențiale și impactul asupra serviciilor de bibliotecă. Autoarea evidențiază schimbarea paradigmatelor în cadrul serviciilor de bibliotecă datorită integrării tehnologiilor IA. Mai mulți cercetători au aprofundat aplicațiile practice ale IA în biblioteci, concentrându-se pe domenii precum sistemele de recomandare pentru cititorii din biblioteci, utilizarea chatboturilor ca asistenți virtuali de bibliotecă și digitizarea colecțiilor de cărți.

În plus, lucrarea discută potențialele beneficii și provocări ale IA în serviciile de bibliotecă, subliniind necesitatea unor operațiuni responsabile și a unor considerente etice în implementarea tehnologiilor IA. De asemenea, se reflectă asupra stadiului IA în 2022 și se examinează traiectoria acesteia în ultima jumătate de deceniu, arătând peisajul în evoluție al IA în activitățile de marketing și de bibliotecă. Autoarea aprofundează utilizarea IA în marketingul mobil și implicațiile sale pentru viitor, acoperind totodată apariția unor instrumente puternice pentru crearea de platforme chatbot în 2023.

Articolul subliniază necesitatea unor considerații etice și a unei utilizări responsabile a IA în biblioteci și în marketingul digital, subliniind importanța înțelegerii condițiilor, obstacolelor și perspectivelor utilizării IA în marketingul mobil. De asemenea, articolul face referire la Declarația Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare (IFLA) privind bibliotecile și inteligența artificială, care oferă informații despre impactul IA asupra serviciilor biblioteconomice. În general, lucrarea oferă o imagine de ansamblu cuprinzătoare a rolului și implicațiilor IA în marketingul digital și în serviciile de bibliotecă, oferind o perspectivă asupra peisajului în evoluție și a potențialelor evoluții viitoare în acest domeniu.

În concluzie autoarea susține că au fost identificate cinci domenii principale de aplicare a inteligenței artificiale în marketingul

digital al bibliotecilor străine: chatboturi, sisteme de recomandare, biblioteci inteligente, arhive digitale și analiza comportamentului utilizatorilor. Printre perspectivele de implementare a inteligenței artificiale se numără personalizarea experienței utilizatorilor prin recomandări de conținut bazate pe preferințele și istoricul de căutare al acestora; îmbunătățirea funcționalității de căutare prin furnizarea de rezultate mai precise și mai relevante; creșterea implicării utilizatorilor prin interacțiunea în timp real cu chatboturi; analiza comportamentului utilizatorilor pentru a dezvolta campanii de marketing; simplificarea analizei unor cantități mari de date și identificarea modelelor și tendințelor; automatizarea sarcinilor de rutină etc. Provocări în utilizarea tehnologiilor IA: lipsa resurselor necesare, a recomandărilor tehnice și tehnologice, a cunoștințelor și competențelor etc. Bibliotecile ar putea să întreprindă activități de cooperare cu specialiști în inteligență artificială sau cu alte biblioteci care au implementat deja fragmente de inteligență artificială; să identifice domeniile care necesită îmbunătățiri și investiții; să identifice personalul cu abilități și cunoștințe necesare pentru a gestiona și a sprijini tehnologiile inteligente; să considere gadgeturile TIC ca fiind un mijloc de a furniza în mod eficient servicii de informare și să lucreze pentru a îmbunătăți eficiența tehnologiilor informaționale și de comunicare; să își îmbunătățească în mod constant abilitățile și să evalueze și să adapteze serviciile și tehnologiile; să aibă o strategie de marketing clar definită și un plan de implementare a inteligenței artificiale care să respecte scopurile și obiectivele bibliotecii.

Revista *Library Hi Tech News* (LHTN) relatează despre utilizările practice ale tehnologiei informației în biblioteci și despre perspectivele de dezvoltare a tehnologiei pentru bibliotecile academice și publice.

Acces: <https://www.emeraldgrouppublishing.com/journal/lhtn>

În anul 2023, în revista *Library Hi Tech News* au fost publicate 64 de articole legate de subiectul inteligenței artificiale. În continuare, prezentăm câteva dintre acestea.

2023, vol. 41, nr. 1, pp. 7-10

DOI: <https://doi.org/10.1108/LHTN-07-2023-0126>

Merită atenție articolul *Implementing artificial intelligence in library services: a review of current prospects and challenges of*

developing countries (Implementarea inteligenței artificiale în serviciile de bibliotecă: o analiză a perspectivelor actuale și a provocărilor din țările în curs de dezvoltare). Autorii Sayantoni Barsha și Shamim Aktar Munshi oferă o analiză cuprinzătoare a perspectivelor și provocărilor actuale ale implementării inteligenței artificiale în serviciile de bibliotecă din țările în curs de dezvoltare. Studiul identifică beneficiile potențiale ale implementării IA în serviciile de bibliotecă, inclusiv îmbunătățirea accesului la informații, creșterea eficienței și a productivității și îmbunătățirea experienței utilizatorilor.

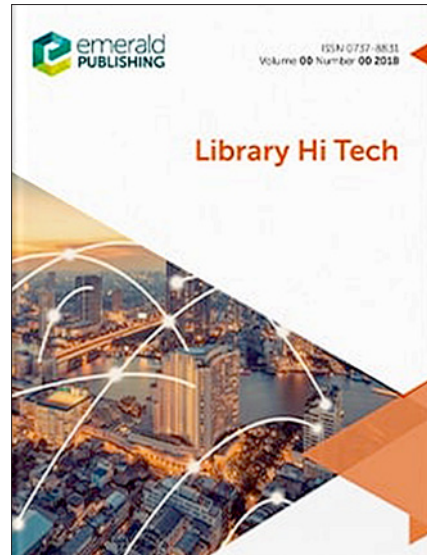
Cu toate acestea, analiza evidențiază, de asemenea, mai multe provocări, cum ar fi lipsa infrastructurii și a resurselor, deficitul de personal calificat, absența reglementărilor privind confidențialitatea datelor, decalajul digital și costul ridicat al implementării soluțiilor bazate pe IA.

Studiul sugerează soluții practice pentru a depăși aceste provocări, inclusiv parteneriate între biblioteci și firmele de tehnologie, investiții în infrastructură și resurse, formarea și consolidarea capacităților pentru personalul bibliotecilor și dezvoltarea unor cadre de reglementare pentru a proteja datele utilizatorilor. Acest articol științific este original prin faptul că se concentrează pe perspectivele țărilor în curs de dezvoltare, pe problemele și obstacolele acestora și oferă recomandări practice care pot fi utilizate de către managerii de biblioteci, factorii de decizie politică și firmele de tehnologie pentru a sprijini implementarea soluțiilor bazate pe IA în țările în curs de dezvoltare.

2023, vol. 40 nr. 2, pp. 15-17

DOI: <https://doi.org/10.1108/LHTN-11-2022-0125>

Într-un alt articol publicat în această revistă, *Library Hi Tech News Use of artificial intelligence in the library services: prospects and challenges (Utilizarea inteligenței artificiale în serviciile de bibliotecă: perspective și provocări)* de Abid Hussain, se explorează beneficiile și provocările potențiale ale implementării inteligenței

artificiale în serviciile de bibliotecă. Studiul evidențiază importanța inteligenței artificiale în serviciile de bibliotecă, cu potențialul de a îmbunătăți accesul la informații, de a crește eficiența și productivitatea și de a îmbunătăți experiența utilizatorilor. Autorul menționează că au fost întreprinse mai multe cercetări pe această temă, dar care abordează doar câteva aplicații. Această lucrare subliniază avantajele și dezavantajele IA în serviciile de bibliotecă.

Cu toate acestea, sunt identificate mai multe provocări, inclusiv lipsa infrastructurii și a resurselor, lipsa personalului calificat, absența reglementărilor privind confidențialitatea datelor, decalajul digital și costul ridicat al implementării. Studiul se bazează pe o metodă calitativă care utilizează tehnici de analiză de conținut, explorând literatura existentă pe această temă. Constatările arată că IA este o tehnologie vibrantă care poate fi utilizată în serviciile de bibliotecă, dar unele obstacole, cum ar fi atitudinea bibliotecarilor și competențele tehnice, împiedică implementarea IA în activitățile de bibliotecă. Articolul discută, de asemenea, preocupările etice legate de implementarea IA în biblioteci, cum ar fi prejudecata algoritmică, confidențialitatea și utilizarea etică a IA.

2023, vol. 40, nr. 7, pp. 15-17

DOI: <https://doi.org/10.1108/LHTN-03-2023-0052>

Articolul *How to incorporate artificial intelligence (AI) into your library workflow*, semnat de Paul R. Pival, tratează modul de încorporare ai inteligenței artificiale în fluxul de lucru al bibliotecii. Autorul evidențiază evoluțiile recente în domeniul chatboturilor cu inteligență artificială și sugerează instrumente specifice pentru a le încorpora în diverse activități de specialitate din biblioteci, menționând totodată unele avertismente importante pentru calitate și părtinire. Articolul subliniază necesitatea ca bibliotecarii să înțeleagă valoarea și capcanele instrumentelor de inteligență artificială pentru a rămâne relevanți în ochii publicului și ai finanțatorilor instituționali. Articolul discută, de asemenea, impactul IA asupra profesiei de bibliotecar, afirmând că IA poate fi utilizată în diverse domenii ale activităților de bibliotecă, inclusiv în procesele administrative, serviciile de bibliotecă, gestionarea utilizatorilor, alfabetizarea în domeniul datelor ș.a. Inteligența artificială are potențialul de a îmbunătăți eficiența, acuratețea și experiența utilizatorilor, în catalogarea, gestionarea conținuturilor și operațiunile bibliotecilor. Cu toate acestea, există provocări și considerații de

care trebuie să fim conștienți, cum ar fi necesitatea unor competențe extinse în domeniul IA pentru a evita impactul negativ asupra egalității, diversității și incluziunii. Încorporarea IA în fluxul de lucru al bibliotecii poate sprijini diverse servicii, cum ar fi serviciile de referință, indexarea și rezumarea, recuperarea informațiilor, catalogarea și clasificarea, precum și gestionarea colecțiilor.

IA poate fi utilizată în biblioteci prin implementarea realității virtuale, a chatboturilor, a sistemelor de recunoaștere vocală, a roboticii și a sistemelor de analiză. Printre exemplele de utilizare a IA în biblioteci se numără utilizarea sistemelor de cercetare bazate pe IA, cum ar fi Consensus, pentru analiza preferințelor studenților, a căutărilor anterioare și a activităților academice pentru a crea referințe pe cercetări personalizate. De asemenea, bibliotecarii universitari pot utiliza IA generativă pentru a fi mai prompti în ghidarea studenților, în comunicarea cercetărilor și în organizarea informațiilor. Chatboturile pot automatiza sarcinile de referință de rutină, astfel încât bibliotecarii să se poată concentra pe interogări de cercetare mai complexe. Bibliotecarii specializați în bibliotecile pentru copii pot utiliza Craiyon AI pentru a crea aplicații de povestiri vizuale care să captiveze mințile tinerilor și să le insufle dragostea pentru literatură pe tot parcursul vieții. În concluzie, autorul menționează că încorporarea IA în fluxul de lucru al bibliotecilor are potențialul de a îmbunătăți serviciile de bibliotecă, de a îmbunătăți gestionarea datelor și de a sprijini cercetarea cu ajutorul Big Data. Cu toate acestea, bibliotecarii trebuie să înțeleagă valoarea și capcanele instrumentelor de IA pentru a rămâne relevanți și pentru a lucra eficient cu utilizatorii.

Revista *The Reference Librarian* își propune să fie o resursă de informare standard pentru toți cei interesați de activitatea de referință. Revista publică articole despre toate aspectele procesului de referință, unele bazate pe cercetare, altele – aplicative, pe baza unor cercetări originale și a unor articole care exprimă o opinie informată și practică.

Acces: <https://www.tandfonline.com/journals/wref20>

2022, vol. 63, nr. 4, pp. 133-143

DOI: <https://doi.org/10.1080/02763877.2022.2140741>

Articolul *Future of Artificial Intelligence in Libraries (Viitorul inteligenței artificiale în biblioteci)* de Harry E. Pence analizează impactul potențial al inteligenței artificiale asupra bibliotecilor și

a operațiunilor acesteia. Studiul evidențiază importanța aplicațiilor IA în biblioteci, inclusiv chatboturile IA, biblioteci inteligente, roboți în biblioteci și biblioteci inteligente. De asemenea, acesta explorează provocările și oportunitățile potențiale pe care le prezintă IA, cum ar fi impactul asupra serviciilor de bibliotecă, ocuparea forței de muncă și necesitatea reglementărilor și a considerațiilor etice. Analiza literaturii de specialitate realizată de Harry E. Pence a implicat 65 de articole legate de IA în biblioteci, oferind o înțelegere aprofundată a aplicațiilor și beneficiilor potențiale ale IA în activitățile bibliotecilor.

Totodată, autorul remarcă că agenții de inteligență artificială sunt folosiți pentru a îmbunătăți performanța motoarelor de căutare și a telefoanelor inteligente. Există o serie de moduri în care IA este luată în considerare pentru aplicații în bibliotecă, în special analiza datelor, sprijinirea accesului de la distanță la serviciile de bibliotecă și transformarea bibliotecii într-un centru de cercetare care utilizează Big Data. IA are potențialul de a îndeplini sarcini de rutină, care acum necesită o ființă umană, ceea ce va elibera bibliotecarii pentru a oferi expertiza aprofundată, esențială pentru cercetarea avansată.

Articolul, de asemenea, subliniază importanța colaborării dintre directorii de biblioteci și personalul științific și științifico-didactic universitar pentru a continua dezvoltarea inteligenței artificiale. Totodată, se discută despre importanța abordării prejudecăților algoritmice și a practicilor de muncă necorespunzătoare în tehnologiile IA, cum ar fi ChatGPT, pentru a asigura o societate mai echitabilă și mai corectă. În concluzie, articolul evidențiază potențialele beneficii și provocări ale aplicațiilor IA în biblioteci. Acesta subliniază importanța abordării preocupărilor legate de IA, cum ar fi prejudecățile algoritmice și practicile de muncă, pentru a asigura o societate mai incluzivă și mai echitabilă.

The Journal of the Australian Library and Information Association este o revistă de referință a Asociației bibliotecilor și instituțiilor de informare din Australia (Australian Library and Information Association). Este o publicație trimestrială destinată cercetătorilor din domeniul științei informației, profesioniștilor din domeniul informației, disciplinelor și industriilor conexe. Revista își propune să stimuleze discuțiile și să informeze practica prin prezentarea de articole originale de cercetare evaluate de colegi.

Acces: <https://www.tandfonline.com/journals/uajj21>

2022, vol. 71, nr. 3, pp. 189-200

DOI: <https://doi.org/10.1080/24750158.2022.2101911>

Acest număr al revistei este integral consacrat subiectului inteligenței artificiale și roboților și este destinat pentru profesioniștii din domeniul biblioteconomiei și informaticii. Articolul *Representation of Libraries in Artificial Intelligence Regulations and Implications for Ethics and Practice* (*Reprezentarea bibliotecilor în reglementările privind inteligența artificială și implicațiile pentru etică și practică*) de Fiona Bradley discută importanța de a avea în vedere rolul și reprezentarea bibliotecilor în reglementările privind inteligența artificială și implicațiile etice ale inteligenței artificiale pentru practica bibliotecară. Articolul evidențiază necesitatea ca bibliotecile să se implice în discuțiile privind IA în moduri care să se alinieze cu valorile bibliotecilor, cum ar fi sprijinirea unor drepturi echitabile pentru personalul din biblioteci, respectarea drepturilor de proprietate intelectuală și promovarea libertății intelectuale.

Acest articol prezintă câteva dintre principalele evoluții de reglementare a IA de până acum, precum și implicarea bibliotecilor în aceste procese. În timp ce multe dintre aplicațiile AI sunt în

---

Prin implementarea responsabilă a tehnologiilor IA, bibliotecile pot continua să fie centre indispensabile de cunoaștere și învățare în secolul digital.

---

mare măsură emergente și ipotetice în biblioteci, pot fi identificate câteva exemple mature în domeniul căutării literaturii de cercetare, al instrumentelor lingvistice pentru analiza textuală și al accesului la datele colecțiilor. Lucrarea oferă un rezumat al modului în care activitățile bibliotecilor, precum cele menționate, sunt reflectate în planurile naționale de inteligență artificială și modurile în care bibliotecile s-au implicat în alte aspecte ale reglementării IA, inclusiv în dezvoltarea cadrelor etice. Având în vedere competența sectorului în chestiuni legate de reglementare, inclusiv în domeniile drepturilor de autor și protecției datelor, lucrarea propune noi oportunități de a contribui la construirea unui viitor al inteligenței artificiale etic, demnă de încredere și transparent.

Autoarea menționează, de asemenea, potențialele probleme etice care pot apărea în urma utilizării sistemelor de inteligență artificială în biblioteci, inclusiv acuratețea și fiabilitatea algoritmilor, posibile prejudecăți și impactul asupra personalului bibliotecii. Accentul pe care articolul îl pune pe reprezentarea bibliotecilor în reglementările privind IA și pe implicațiile etice pentru practica bibliotecară subliniază importanța luării în considerare a rolului bibliotecilor în elaborarea politicilor privind IA și a asigurării faptului că acestea se aliniază cu valorile bibliotecilor.

Astfel, autorii surselor prezentate sugerează că inteligența artificială oferă bibliotecilor oportunități fără precedent de a se adapta la era digitală, de a-și îmbunătăți serviciile și de a satisface mai bine nevoile diverse ale comunităților lor. Prin implementarea responsabilă a tehnologiilor IA, bibliotecile pot continua să fie centre indispensabile de cunoaștere și învățare în secolul digital.

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
  - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
  - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
  - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 91 (2023) Nr. 4

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: (022) 22-15-30; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

BiblioPOLIS

Revistă de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură

ISSN 1811-900X

E-ISSN 2587-3113

9 771811 900001 >

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: (373 22) 22-15-30; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>